

Studiu de evaluare a impactului programelor de cooperare transfrontalieră ale UE privind dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova

Echipa de evaluare
Violeta Bulat, Lider de echipă
Stefan Elsing, Expert internațional
Andrei Iovu, Expert național

Program finanțat de Uniunea
Europeană

Cancelaria de Stat a Republicii Moldova

Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și
Mediu a Republicii Moldova

 **AUSTRIAN
DEVELOPMENT
COOPERATION**

AUTORII STUDIULUI

Violeta Bulat, Stefan Elsing, Andrei Iovu (2018). Studiu de evaluare a impactului programelor de cooperare transfrontalieră ale UE privind dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova. Studiul este disponibil online la www.dunarea.md

Publicat de:

Agenția Austriacă de Dezvoltare

Studiul este pregătit pentru Proiectul implementat de Unitatea Agenției Austriece de Dezvoltare (PIUADA) Proiectul "Dunărea unește".

Mulțumiri

Autorii studiului sunt recunoscători tuturor instituțiilor, autorităților, agențiilor și persoanelor implicate pentru timpul și contribuția lor valoroasă. Prezentul studiu este rezultatul unui efort comun și a unei colaborări fructuoase în evaluarea impactului programelor de cooperare transfrontalieră ale Uniunii Europene asupra dezvoltării social-economice a Republicii Moldova.

Notă de clarificare

Echipa de experți a realizat prezenta evaluare cu cele mai bune intenții și instrumente metodologice disponibile. Constatările din studiu s-au bazat pe informațiile primite de la beneficiarii programelor, entitățile publice și membrii Comitetului Comun de Monitorizare. Opiniile și concluziile prezentului studiu au reflectat abordarea și practicile de cercetare aplicate. Opiniile prezentate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat opinia Agenției Austriece de Dezvoltare.

Chișinău, martie 2018

CUPRINS

ABREVIERI.....	7
REZUMAT	9
I. CONTEXTUL STUDIULUI.....	10
1.1. Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova	11
1.2. Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre	14
1.3. Programul de Cooperare Transnațională Sud-estul Europei	16
II. SCOPUL EVALUĂRII IMPACTULUI	20
2.1. METODOLOGIA DE EVALUARE.....	21
2.1.1. Aspectele procedurale.....	22
2.1.2. Colectarea și analiza datelor	23
2.1.3. Procesul de evaluare	25
2.2. Metodologia de evaluare a egalității de gen și nondiscriminare	28
III. REZULTATELE EVALUĂRII.....	30
3.1. Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova	31
3.1.1. Relevanța	32
3.1.2. Eficacitatea.....	40
3.1.3. Eficiența.....	46
3.1.4. Impactul	51
3.1.5. Sustenabilitatea	56
3.2. Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre	60
3.2.1. Relevanța	62
3.2.2. Eficacitatea.....	69
3.2.3. Eficiența.....	73
3.2.4. Impactul	77

3.2.5. Sustenabilitatea	80
3.3. Programul de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei.....	84
3.3.1. Relevanța	86
3.3.2. Eficacitatea.....	90
3.3.3. Eficiența.....	95
3.3.4. Impactul	97
3.3.5. Sustenabilitatea	101
3.4. Dimensiunea de gen și nondiscriminare	104
3.4.1. Cadrul legislativ și politic privind aspectele de gen și nondiscriminare în Republica Moldova	105
3.4.2. Analiza aspectelor de gen și nondiscriminare în contextul programelor de cooperare transfrontalieră	106
IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	113
BIBLIOGRAFIA	118

LISTA TABELELOR

Table 1: Prezentarea metodologică.....	25
Table 2: Notă explicativă a criteriilor OCDE-CAD în contextul studiului.....	30
Tabelul 3: Distribuția geografică a proiectelor implementate de către beneficiarii din Republica Moldova.....	31
Tabelul 4: Numărul proiectelor și fondurile alocate per prioritate	31
Tabelul 5: Tipul instituțiilor din Republica Moldova care au implementat proiecte transfrontaliere	32
Tabelul 6: Propuneri de proiecte depuse în total vs. de propunerile de proiecte depuse de beneficiarii din Republica Moldova. Proiecte cu parteneri lideri și parteneri din Republica Moldova.....	36
Tabelul 7: Indicatori de rezultat la nivel de prioritate a Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013.....	42
Tabelul 8: Participarea Republicii Moldova în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova 2007 -2013	46
Tablul 9: Distribuția geografică a proiectelor implementate de către beneficiarii din Republica Moldova	60
Tabelul 10: Numărul proiectelor și fondurile alocate per prioritate	61
Tabelul 11: Tipul instituțiilor din Republica Moldova care au implementat proiecte transfrontaliere	61
Tabelul 12: Proiecte implementate în total vs de proiectele implementate de beneficiarii din Republica Moldova. Proiecte cu parteneri lideri și parteneri din Republica Moldova.....	66
Tabelul 13: Obiectivele, prioritățile și măsurile POC Bazinul Mării Negre	69
Tabelul 14: Indicatorii de rezultat la nivel de prioritate al Programului Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013.....	70
Tabelul 15: Participarea Republicii Moldova în cadrul POC Bazinul Mării Negre	73
Tabelul 16: Distribuția geografică a proiectelor implementate de către beneficiarii din Republica Moldova	84
Tabelul 17: Numărul proiectelor și fondurile alocate per prioritate	84
Tabelul 18: Tipul instituțiilor din Republica Moldova care au implementat proiecte transfrontaliere	85
Tabelul 19: Propuneri de proiecte depuse vs de proiecte implementate de beneficiarii din Republica Moldova	86
Tabelul 20: Indicatorii de rezultat la nivel de prioritate al PCT Sud-Estul Europei.....	92
Tabelul 21: Participarea Republicii Moldova în cadrul PCT Sud-Estul Europei	95

LISTA FIGURILOR

Figure 1: Aria eligibilă al Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova	12
Figura 2: Aria eligibilă a POC Bazinul Mării Negre 2007-2013	15
Figura 3: Aria eligibilă a Programului de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei 2007-2013	18
Figura 4: Proiectele de turism din numărul total de proiecte implementate de beneficiarii din Republica Moldova în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova.....	38
Figura 5: Asistența tehnică și grantul oferit în raport cu necesitățile instituționale în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova.....	39
Figura 6: Receptivitatea cetățenilor în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova.....	39
Figura 7: Rezultatele așteptate a proiectelor transfrontaliere în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova.....	45
Figura 8: Structura de management al POC România-Ucraina-Republica Moldova	48
Figura 9: Eficiența programului în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova.....	49
Figura 10: Contribuția grantului la dezvoltarea socio-economică a țării în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova.....	53
Figura 11: Relațiile de vecinătate, procesul de programare și obiectivele realizate în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova	54
Figura12: Cauza lipsei de sustenabilitate în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova	58
Figura 13: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, rezultatele sondajului on-line în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova	59
Figura 14: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, scorul oferit de către echipa de experți în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova.....	59
Figura 15: Numărul de proiectele de mediu din numărul total de proiecte implementate de beneficiarii din Republica Moldova în cadrul POC Bazinul Mării Negre	67
Figura 16: Asistența tehnică și grantul oferit în raport cu necesitățile instituționale în cadrul POC Bazinul Mării Negre.....	67
Figura 17: Receptivitatea cetățenilor în cadrul POC Bazinul Mării Negre	68
Figura 18: Livrarea rezultatelor așteptate în cadrul POC Bazinul Mării Negre.....	72
Figura 19: Structura de management al POC Bazinul Mării Negre	74
Figura 20: Eficiența programului în cadrul POC Bazinul Mării Negre	75
Figura 21: Contribuția grantului la dezvoltarea socio-economică a țării în cadrul POC Bazinul Mării Negre.....	78

Figura 22: Relațiile de vecinătate, procesul de programare și obiectivele realizate în cadrul POC Bazinul Mării Negre.....	79
Figura 23: Cauza lipsei de sustenabilitate în cadrul POC Bazinul Mării Negre	82
Figura 24: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, rezultatele sondajului on-line în cadrul POC Bazinul Mării Negre	83
Figura 25: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, scorul oferit de către echipa de experți în cadrul POC Bazinul Mării Negre	83
Figura 26: Proiecte de inovarea, protecția mediului și sinergiile transnaționale din numărul total de proiecte implementate de beneficiarii din Republica Moldova în cadrul PCT Sud-Estul Europei.....	88
Figura 27: Asistența tehnică și grantul oferit în raport cu necesitățile instituționale în cadrul PCT Sud-Estul Europei.....	89
Figura 28: Receptivitatea cetățenilor în cadrul PCT Sud-Estul Europei	89
Figura 29: Rezultatele livrate de proiectul transfrontalier în cadrul PCT Sud-Estul Europei.....	94
Figura 30: Experiența participanților în cadrul PCT Sud-Estul Europei.....	93
Figura 31: Relațiile de vecinătate, procesul de programare și obiectivele realizate în cadrul PCT Sud-Estul Europei	94
Figura 32: Structura de management a Programului de cooperare transnațională Sud-Estul Europei.....	96
Figura 33: Eficiența programului PCT Sud-Estul Europei	97
Figura 34: Contribuția grantului la dezvoltarea socio-economică a țării în cadrul PCT Sud-Estul Europei	98
Figura 35: Relațiile de vecinătate, procesul de programare și obiectivele realizate în cadrul PCT Sud-Estul Europei.....	99
Figura 36: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, în baza rezultatelor sondajului on-line în cadrul PCT Sud-Estul Europei ..	103
Figura 37: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, scorul oferit de către echipa de evaluare în cadrul PCT Sud-Estul Europei.....	103
Figura 38: Egalitatea de gen și egalitatea de șanse pentru POC România-Ucraina-Moldova	108
Figura 39: Respectarea egalității și integrarea aspectului de gen pentru POC România-Ucraina-Moldova	Error! Bookmark not defined.
Figura 40: Egalitatea de gen și egalitatea de șanse pentru POC Bazinul Mării Negre	109
Figura 41: Respectarea egalității și integrarea aspectului de gen pentru POC Bazinul Mării Negre.....	110
Figura 42: Egalitatea de gen și egalitatea de șanse pentru PCT Sud-Estul Europei	111
Figura 43: Respectarea egalității și integrarea aspectului de gen pentru PCT Sud-Estul Europei.....	112

ABREVIERI

BMN	Programul Bazinul Mării Negre
CTF	Cooperarea Transfrontalieră
CE	Comisia Europeană
PEV	Politica Europeană de Vecinătate
IEVP	Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat
UE	Uniunea Europeană
DEL UE	Delegația UE
AF	Acord de finanțare
MF	Memorandumul de finanțare
AI	Agenția de implementare
POC	Program Operațional Comun
STC	Secretariatul Tehnic Comun
AM	Autoritatea de Management
MD	Republica Moldova
MdÎ	Memorandum de Înțelegere
SM	Stat membru al UE
PRAG	Ghidul Practic referitor la procedurile de contractare pentru acțiunile externe ale UE- normele CE privind achizițiile publice
(P)AP	(Potențial) aplicant de proiect
DR	Dezvoltare Regională
RM	Republica Moldova
RO	România
ORCBC	Oficiul Regional pentru Programele UE de Cooperare Transfrontalieră
AT	Asistență tehnică
TN	Trans-național
TNC	Cooperare Trans-națională
UA	Ucraina

Termenul de cooperare transfrontalieră (CTF) se referă la conceptul de politică a Uniunii Europene față de vecinii săi. Comisia Europeană face o distincție între cooperarea transfrontalieră și cooperarea transnațională. **Cooperarea transfrontalieră** este o formă de colaborare a diferitor țări și regiuni care împărtășesc aceeași frontieră, menită să aducă beneficii și să atingă obiective comune. **Cooperarea transnațională** este o formă de colaborare a diferitelor țări și regiuni transfrontaliere care nu au neapărat frontiere comune.

Prin urmare, în acest studiu se va aplica următoarea definiție a CTF: Cooperarea transfrontalieră este o formă de cooperare internațională exercitată bilateral sau multilateral între țări sau regiuni de-a lungul granițelor partajate și necomunitare pentru a aduce beneficii sau a atinge obiective comune. În contextul acestei lucrări, termenul de cooperare transfrontalieră, precum și abrevierea CTF va cuprinde programele de cooperare transfrontalieră ale UE, precum și programele de cooperare transnațională.

REZUMAT

Cooperarea transfrontalieră la frontierele externe ale UE reprezintă o prioritate-cheie atât în cadrul politicii europene de vecinătate, cât și în cadrul parteneriatului strategic al UE cu Rusia. Adoptarea Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat (IEVP) a îmbunătățit considerabil domeniul de aplicare al cooperării transfrontaliere, atât calitativ, cât și cantitativ. Regulamentul UE privind politicile de vecinătate și parteneriat pentru perioada 2007-2013 este definit în Regulamentul nr. 1638/2006 al Consiliului European. Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat a fost creat ca un succesor al programelor de cooperare TACIS (pentru țările din Europa de Est) și MEDA (pentru țările mediteraneene), cu obiective specifice și cu un buget sporit. Acesta funcționează din ianuarie 2007 și faza de programare s-a încheiat în ianuarie 2014 când a fost înlocuit cu Instrumentul European de Vecinătate (ENI).

Scopul principal al IEVP a fost crearea unui spațiu de valori comune, stabilitate și prosperitate, o cooperare consolidată, o integrare economică și regională mai profundă, acoperind o gamă largă de domenii de cooperare.

Obiectivul prezentului studiu este de a vedea realizările majore și impactul pe care l-au avut programele de cooperare transfrontalieră asupra dezvoltării social-economice a Republicii Moldova. În acest context, conținutul documentului este împărțit în patru părți.

Capitolul 1 expune informațiile generale despre participarea Republicii Moldova la programele de cooperare transfrontalieră ale UE pentru perioada 2007-2013.

Capitolul 2 oferă informații detaliate despre scopul și metodologia aplicată în elaborarea studiului privind evaluarea impactului celor trei programe de cooperare transfrontalieră asupra dezvoltării social-economice a Republicii Moldova.

Capitolul 3 oferă o prezentare detaliată a rezultatelor bazate pe metodologia aplicată, în conformitate cu standardele Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), elaborate de Comitetul de Asistență pentru Dezvoltare (CAD) și aplicată de organizații internaționale de dezvoltare din întreaga lume. În acest context, programele de cooperare transfrontalieră au fost evaluate în funcție de cele cinci criterii – **relevanță, eficiență, eficacitate, impact și durabilitate**. De asemenea, s-a realizat evaluarea impactului celor trei programe de cooperare transfrontalieră asupra **dezvoltării economice locale în Republica Moldova**. Prin urmare, acest aspect a fost întotdeauna linia orientativă pentru întrebările de evaluare, influențând relevanța și ponderea criteriilor și argumentelor în prelucrarea datelor colectate.

Capitolul 4 cuprinde o listă de concluzii și recomandări considerate drept lecții învățate și pot contribui la îmbunătățirea procesului de luare a deciziilor pentru următoarele programe de cooperare transfrontalieră. În același timp, acestea pot fi utile pentru dezvoltarea capacităților și mobilizarea părților interesate la nivel național pentru a asigura o implementare efectivă și eficientă a programelor CTF curente.

I. CONTEXTUL STUDIULUI

Republica Moldova este un participant activ în cadrul mai multor programe de cooperare transfrontalieră. Programele de cooperare transfrontalieră se numără printre puținele programe europene în care autoritățile locale din Republica Moldova beneficiază direct de proiecte finanțate de Comisia Europeană.

Programele de cooperare transfrontalieră au fost introduse în Republica Moldova înainte de 2007, prin programul TACIS, care era compus din programe naționale, regionale și de cooperare transfrontalieră.

Programele UE pentru Republica Moldova înainte de 2007	Programe UE pentru Moldova după 2007
TACIS (Program național, regional și de CTF)	Componente ale IEVP (Programe naționale, regionale și CTF)
Program tematic (inițiativa europeană pentru democrație și drepturile omului - IEDDO, Ajutor umanitar și de urgență, Ajutor alimentar și siguranță alimentară.	Programe tematice (cooperarea cu țările terțe în domeniile migrației și azilului, promovarea democrației și a drepturilor omului la nivel mondial, mediul și gestionarea durabilă a resurselor naturale, inclusiv energia, investițiile în oameni, securitatea alimentară, promovarea agendei securității alimentare pentru a realiza ODM, actori nestatali și autorități locale în dezvoltare)
Programe comunitare (Programul-cadru 6, INTAS, Erasmus Mundus, Programul de Tineret)	Instrumente tematice macroeconomice (asistență macrofinanciară, instrument de stabilitate, asistență umanitară)
Cooperare cu țările terțe privind migrația și mobilitatea - Programul AENEAS, Campania împotriva drogurilor și dependenței de droguri și măsuri de reconstrucție pentru țările în curs de dezvoltare)	Instrumente tematice macroeconomice (asistență macrofinanciară, Instrumentul de stabilitate, asistență umanitară)

În cadrul IEVP Republica Moldova a fost eligibilă să participe la programele transfrontaliere și transnaționale prezentate mai jos.

1.1. Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013

Obiectivul global al programului vizează îmbunătățirea situației economice, sociale și a mediului înconjurător în aria de acțiune a programului, în contextul unor frontiere sigure, prin intensificarea contactelor dintre partenerii de pe fiecare parte a graniței.

Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 are **trei priorități** și o componentă de asistență tehnică. Fiecare prioritară este împărțită în domenii-cheie specifice, numite măsuri:

Prioritatea 1: Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră. Această prioritate urmărește îmbunătățirea performanței economice în zona de frontieră prin diversificarea și modernizarea durabilă a economiei din zona de frontieră.

Măsura 1.1: Îmbunătățirea productivității și competitivității în zonele urbane și rurale.

Măsura 1.2: Dezvoltarea de inițiative de cooperare în domeniul transportului, al infrastructurii de frontieră și rețelelor de energie.

Prioritatea 2: Mediu și pregătirea pentru situații de urgență. Această prioritate urmărește dezvoltarea de soluții pe termen lung pentru problemele de mediu din zona de graniță, în special acele probleme asociate cu situațiile de urgență unde o abordare coordonată este esențială.

Măsura 2.1: Rezolvarea în comun a unor aspecte de mediu, inclusiv pregătirea pentru situații de urgență.

Măsura 2.2: Managementul resurselor de apă și al deșeurilor.

Prioritatea 3: Promovarea activităților între oameni. Această prioritate urmărește promovarea unei bune interacțiuni între oameni și între comunitățile din zona de frontieră.

Măsura 3.1: Sprijin pentru administrația locală și regională, pentru societatea civilă și comunitățile locale.

Măsura 3.2: Schimburi culturale, sociale și în domeniul educației.

Următoarele **regiuni** au reprezentat **aria eligibilă** al programului POC România-Ucraina-Republica Moldova:

- În **Romania**, județele: Suceava, Botoșani, Iași, Vaslui, Galați și Tulcea;
- În **Ucraina**, regiunile (oblast): Odessa și Chernivetska;
- În **Republica Moldova**, întreg teritoriul țării.

În plus, au fost incluse o serie de regiuni adiacente ariei principale de cooperare, care ar putea influența pozitiv cooperarea dintre statele partenere. Acestea sunt:

- **În România:** județul Brăila;
- **În Ucraina:**
 - Regiunile (oblast) Ivano-Frankivska și Vinniyska;
 - 10 raioane ale regiunii Khmelnytska (Vinkovetskyi, Chemerovetskyi, Khmelnytskyi, Kamyanets-Podilskyi, Letychivskyi, Dunayevetskyi, Derazhnyanskyi Novoushutskyi, Yarmolynetskyi si Horodetskyi);
 - 12 raioane ale regiunii Ternopil'ska (Ternopil'skyi, Berezhanskyi, Pidgayetskyi, Kozivskyi, Pidvolochyskyi, Terebovlyanskyi, Monasturskyi, Gusyatynskyi, Chortkivskyi, Borshchivskyi, Zhalishutskyi și Buchatskyi).

Regiunile adiacente au avut acces la toate prioritățile programului, dar numai proiectele care nu implica investiții (proiecte *soft*) au putut fi implementate în aceste zone.

**Figure 1: Aria eligibilă al Programului Operațional Comun
România-Ucraina-Republica Moldova**

Beneficiarii eligibili au fost: autoritățile publice locale și regionale, agențiile de dezvoltare, de mediu și turism, camerele de comerț, ONG-urile, instituțiile de învățământ și culturale. Toate proiectele s-au bazat pe cooperare transfrontalieră cu parteneri din statele membre și țările partenere ale UE. Aplicantul trebuia să aibă sediul în una din ariile eligibile ale Programului. Fiecare partener a implementat pe teritoriul statului său o parte din activitățile proiectului comun.

Bugetul total al programului pentru șapte ani a fost de aproximativ **126.718.067 EUR**. Suma totală a cofinanțării din partea celor trei state partenere a fost 11.404.628 EUR. Bugetul total constituind 138.122,69 EUR. Țările partenere au contribuit din resurse proprii la cofinanțarea proiectelor (în afară de asistența tehnică) cu un procent de cel puțin 10% din contribuția UE.

Participarea aplicanților din Republica Moldova la Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 a fost considerabilă. În cadrul primului apel de propuneri de proiecte, instituțiile din Republica Moldova au depus 112 propuneri de proiecte. De două ori mai multe proiecte au fost depuse în cadrul celei de-a doua licitație - 272 de propuneri de proiecte. După procesul de evaluare au fost selectate 134 de proiecte pentru implementare în cadrul celor două apeluri de propuneri de proiecte. Dintre acestea, **116 de proiecte au avut parteneri din Republica Moldova. Proiectele care au implicat parteneri din Republica Moldova au însumat 22 de milioane de euro.** În ceea ce privește numărul cererilor depuse de solicitanții din Moldova, cea mai solicitată a fost Prioritatea 1 "Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră", urmată de Prioritatea 3 "Promovarea activităților între oameni".

În cadrul acestui program, Republica Moldova a participat de asemenea în 6 proiecte majore de investiții (abreviat LIP). LIP-urile au fost implementate de către autoritățile publice centrale. Aceste proiecte au fost Conducta de interconectare al sistemul de transport al gazelor naturale din România (Iași) cu sistemul de transport a gazelor naturale al Republicii Moldova (Ungheni), Îmbunătățirea capacității de răspuns al Serviciului Mobil de Urgență pentru Resuscitare și Extricare (SMURD), Prevenirea și protecția împotriva inundațiilor în bazinele superioare ale râurilor Siret și Prut (EAST AVERT), etc. Astfel, pe lângă bugetul din cadrul licitațiilor de propuneri de proiecte deschise, **11 milioane euro au fost alocate beneficiarilor/ partenerilor din Republica Moldova pentru implementarea activităților prevăzute în cadrul proiectelor majore de investiții (LIP).**

1.2. Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013

Obiectivul programului a vizat dezvoltarea unor parteneriate regionale solide și în strânsă cooperare în regiunile din bazinul Mării Negre. Acest obiectiv a promovat dezvoltarea locală, valorile comune, egalitatea de șanse, reducerea discriminărilor între sexe, valorificarea contribuției femeilor la dezvoltarea economică și socială, îmbunătățirea sustenabilității activităților în domeniul mediului înconjurător, integrarea culturală, precum și schimburile reciproce între

comunitățile din bazinul Mării Negre.

POC Bazinul Mării Negre acoperă **trei priorități** și o componentă de asistență tehnică. Fiecare dintre cele trei priorități este detaliat într-o serie de măsuri, astfel cum sunt prezentate în cele ce urmează:

Prioritatea 1: Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor

Măsura 1.1: Consolidarea accesului și conexiunii între regiuni a noilor informații, comunicații, transport și comerț.

Măsura 1.2: Crearea unei rețele de turism pentru promovarea inițiativei de dezvoltare a turismului comun și a produselor tradiționale.

Măsura 1.3: Crearea capacității administrative pentru elaborarea și implementarea politicilor de dezvoltare locală.

Prioritatea 2: Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului

Măsura 2.1: Consolidarea bazelor comune de cunoștințe și informații care este necesară pentru soluționarea problemelor legate de protecția sistemelor fluviale și maritime.

Măsura 2.2: Promovarea cercetărilor, inovațiilor și conștientizarea populației în domeniul protecției și conservării ariilor protejate.

Măsura 2.3: Promovarea cooperării cu scopul modernizării tehnologiilor și managementului deșeurilor solide și a apelor reziduale.

Prioritatea 3: Sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale în vederea creării unui mediu cultural comun în bazinul Mării Negre

Măsura 3.1: Promovarea rețelei culturale și schimbul de educație în regiunea bazinului Mării Negre.

Următoarele regiuni sau țări au fost eligibile pentru POC Bazinul Mării Negre 2007-2013:

- **Bulgaria:** Severoiztochen, Yugoiztochen
- **Grecia:** Kentriki Makedonia, Anatoliki Makedonia Thraki
- **România:** Regiunea Sud-est;
- **Turcia:** Istanbul, Tekirdağ, Kocaeli, Zonguldak, Kastamonu, Samsun, Trabzon,
- **Ucraina:** Odessa, Mykolaiv, Kherson, Zaporoshye și Donetsk, Crimeea și Sevastopol;
- **Armenia, Georgia și Republica Moldova:** întreg teritoriul.

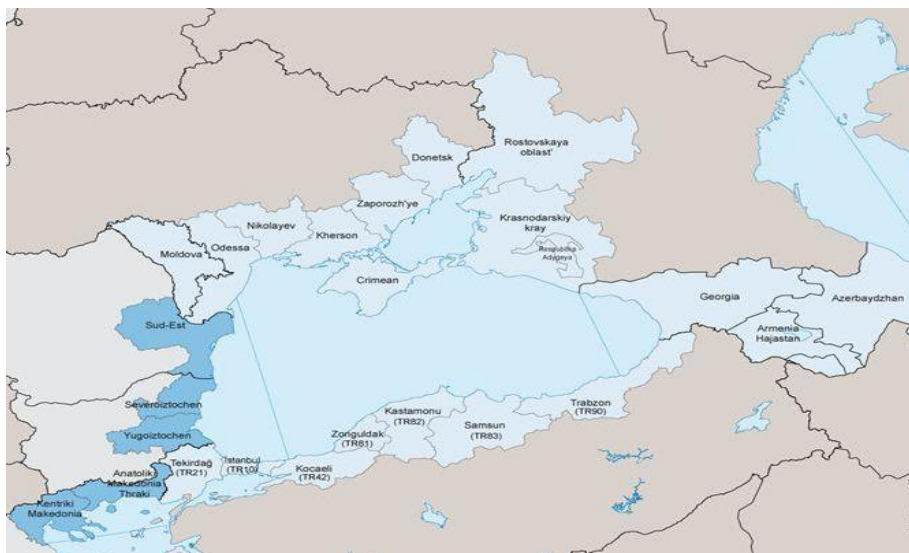

Figura 2: Arie eligibilă a POC Bazinul Mării Negre 2007-2013

Beneficiarii eligibili au fost: autoritățile publice locale și regionale, agențiile de dezvoltare, de mediu și turism, camerele de comerț, ONG-urile, instituțiile de învățământ și culturale. Toate proiectele s-au bazat pe cooperare transfrontalieră cu parteneri din statele membre și țările partenere ale UE. Aplicantul trebuia să aibă sediul în una din ariile eligibile ale Programului. Fiecare partener a implementat pe teritoriul statului său o parte din activitățile proiectului comun.

Bugetul total al programului a fost de aproximativ **34,211.187 Euro**.

Participarea Republicii Moldova la Programul Bazinul Mării Negre a fost considerată foarte reușită în ceea ce privește numărul propunerilor de proiecte depuse, partenerii implicați și bugetul utilizat. În ceea ce privește nivelul de participare, beneficiarii și partenerii din Moldova au avut o pondere de 16% din bugetul total în cadrul primei licitații de proiecte. Aceasta a fost considerată drept a treia cea mai mare rată de participare comparativ cu toate țările partenere. După procesul de evaluare, au fost selectate 62 de proiecte. Dintre acestea, **40 de aplicații au avut parteneri din Republica Moldova. Proiectele care implică parteneri din Moldova au reprezentat 3,5 milioane de Euro**. În ceea ce privește numărul cererilor depuse de solicitanții din Republica Moldova, cea mai solicitată a fost Prioritatea 1 "Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor", urmată de Prioritatea 2 "Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului".

1.3. Programul de Cooperare Transnațională Sud-estul Europei 2007 – 2013

Obiectivul general al programului a fost crearea de parteneriate transnaționale, în domenii de importanță strategică, în scopul îmbunătățirii procesului de integrare teritorială, economică și socială și al sprijinirii coeziunii, stabilității și competitivității.

Cooperarea transnațională s-a concentrat asupra următoarelor domenii prioritare, în conformitate cu agendele de la Lisabona și Gothenburg: Inovare, mediu, zone de accesibilitate și creștere durabilă.

Axa prioritară 1: Sprijinirea inovării și antreprenoriatului

Deși competitivitatea și inovarea sunt prezente în fiecare dezbateră privind politicile de dezvoltare regională, Europa de Sud-est este rareori asociată cu acești doi termeni. Cu toate acestea, zona de cooperare întrunește modificări fundamentale ale modelelor economice și de producție după schimbările din 1990. Unele regiuni, în special capitalele statelor se adaptează bine la noile provocări. Altele încearcă să se reorienteze pentru a găsi strategiile potrivite pentru captarea oportunităților pieței mondiale. Obiectivul acestei axe prioritare a fost încurajarea inovării, antreprenoriatului, economia bazată pe cunoaștere și consolidarea integrării și a relațiilor economice în domeniul cooperării.

Domeniul de intervenție 1.1: Dezvoltarea rețelelor de tehnologie și inovare în domenii specifice.

Domeniul de intervenție 1.2: Dezvoltarea mediului favorabil antreprenoriatului inovativ.

Domeniul de intervenție 1.3: Îmbunătățirea condițiilor cadru și deschiderea drumului către inovare.

Axa prioritară 2: Protecția și îmbunătățirea mediului

Protecția mediului este unul dintre pilonii de bază a politicii de coeziune a UE. Acest fapt este prevăzut în prioritățile de la Gothenburg și subliniază necesitatea protejării și îmbunătățirii resurselor de mediu ca o condiție prealabilă pentru o creștere durabilă. Europa de Sud-est se caracterizează printr-o biodiversitate bogată, dar este puternic afectată de industrializare. Obiectivul acestei axe prioritare este de a depăși constrângerile impuse de barierele naționale, de a preveni viitoarele amenințări și identifica oportunități de a dezvolta acțiuni transnaționale comune pentru protecția naturii și a oamenilor în cadrul acestui areal.

Domeniu de intervenție 2.1: Îmbunătățirea gestionării integrate a apei și prevenirea riscului de inundații.

Domeniu de intervenție 2.2: Îmbunătățirea prevenirii riscurilor tehnologice și de mediu.

Domeniu de intervenție 2.3: Promovarea cooperării în domeniul managementului resurselor naturale și al ariilor protejate.

Domeniu de intervenție 2.4: Promovarea energiei regenerabile și eficientizarea resurselor.

Axa prioritară 3: Îmbunătățirea accesibilității

Accesibilitatea este considerată una dintre principalele cerințe pentru dezvoltarea și creșterea economică și pentru coeziunea teritorială. Aceasta facilitează mișcarea și interacțiunea oamenilor și schimbului de bunuri și idei. Toate aceste aspecte sunt de o importanță imensă pentru Europa de Sud-est. Rețelele existente sunt, în majoritatea cazurilor, foarte fragmentate sau sunt planificate doar pentru interiorul țărilor. În majoritatea cazurilor, aceste rețele sunt de calitate redusă, cu o congestie ridicată a infrastructurii existente. Fără dezvoltarea unor alternative viabile, acestea nu pot face față creșterii constante a nevoilor de transport. Obiectivul acestei axe prioritare a fost de a promova accesibilitatea fizică și virtuală în zona geografică a programului.

Domeniul de intervenție 3.1: Îmbunătățirea coordonării în promovarea, planificarea și intervenția în domeniul rețelelor primare și secundare de transport.

Domeniul de intervenție 3.2: Dezvoltarea strategiilor de diminuare a „diviziunii digitale”.

Domeniul de intervenție 3.3: Îmbunătățirea condițiilor-cadru pentru platformele multinodale.

Axa prioritară 4: Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă

Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă se axează pe dezvoltarea din viitor a Europei de Sud-est. Pentru a încuraja Europa de Sud-est să devină un loc de dezvoltare durabilă și policentrică, această prioritate a facilitat dezvoltarea și implementarea strategiilor integrate și măsurile de dezvoltare durabilă pentru zonele metropolitane și politicile regionale. Obiectivul acestei axe prioritare a fost combinarea mai multor măsuri preventive și factori de dezvoltare, care prezintă un caracter trans-sectorial specific și care interconectează aspectele economice, de mediu, sociale și de guvernare în dezvoltarea urbană și regională.

Domeniul de intervenție 4.1: Rezolvarea problemelor cruciale care afectează zonele metropolitane și ariile regionale.

Domeniul de intervenție 4.2: Promovarea unui model echilibrat, atractiv și accesibil de creștere și dezvoltare.

Domeniul de intervenție 4.3: Promovarea utilizării patrimoniului cultural pentru dezvoltare.

Programul a implicat sprijin comunitar pentru regiuni din **16 țări** - state membre, țări candidate, țări cu un aspirații de a deveni membri ai UE și ale țări terțe.

Pentru 14 state zona eligibilă a reprezentat întreg teritoriul țării: **Albania, Austria, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, România, Croația, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Grecia, Ungaria, Serbia, Muntenegru, Slovacia, Slovenia și Republica Moldova.**

În 2 țări doar anumite regiuni au fost eligibile: **Italia** (Lombardia, Bolzano/Bozen, Trento, Veneto, Friuli-Venezia, Giulia, Emilia Romagna, Umbria, Marche, Abruzzo, Molise, Puglia Basilicata) și **Ucraina** (regiunile Cjermovestka, Ivano-Frankiviska, Zakarpatska și Odessa).

**Figura 3: Aria eligibilă a Programului de Cooperare
Transnațional Sud-estul Europei 2007-2013**

Beneficiarii eligibili au fost: autorități locale și regionale, organizații neguvernamentale și organizații non-profit, camerele de comerț, universități, instituții de învățământ, instituții publice, asociații profesionale, instituții publice cu atribuții în promovarea turismului, asociații ale municipalităților locale și administrațiilor urbane, agenții de mediu și cele implicate în managementul resurselor de apă, administrații ale parcurilor naționale și zonelor naturale protejate, inspectorate pentru situații de urgență, instituții medicale publice. Aplicantul trebuia să aibă sediul în una din ariile eligibile ale programului. Fiecare partener urma să implementeze pe teritoriul statului său o parte din activitățile proiectului comun.

Bugetul total al programului pentru șapte ani a fost de aproximativ 206,69 milioane de Euro și a fost unic pentru cele opt state participante în program.

Având în vedere că fondurile IEVP au fost utilizate după semnarea acordului de finanțare în decembrie 2012, în cadrul primelor trei apeluri de propuneri de proiecte, **participanții din Republica Moldova au participat ca „partener de 10%” în 7 proiecte.** În aprilie 2013, a fost lansat un apel de propuneri de proiecte suplimentar pentru IEVP pentru partenerii din Moldova. Au fost **15 proiecte implementate de instituțiile moldovenești în calitate de parteneri, accesând circa 1 milion de Euro.** În ceea ce privește numărul cererilor depuse de solicitanții din Republica Moldova, cea mai solicitată a fost Axa Prioritară 2 "Protecția și îmbunătățirea mediului", urmată de Axa Prioritară 1 "Sprijinirea inovării și antreprenoriatului" și Axa Prioritară 4 "Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă".

Parteneriatele create și finanțate în cadrul acestor programe oferă un cadru favorabil pentru stimularea încrederii reciproce între statele participante și pentru contribuirea la dezvoltarea spiritului de cooperare multilaterală.

În contextul tuturor acestor programe, **Republica Moldova a obținut rezultate deosebite** în ceea ce privește nivelul de reprezentativitate și fondurile accesate, precum și de numărul mare de parteneriate dezvoltate.

Aceste programe au avut sinergii cu documentele strategice ale țării, creșterea coeziunii sociale și economice la nivel regional și local, intensificarea cooperării și a transferului de cunoștințe între instituțiile publice, autoritățile locale și regionale.

II. SCOPUL EVALUĂRII IMPACTULUI

Perioada de realizare a celor trei programe de cooperare transfrontalieră pentru perioada 2007-2013 s-a încheiat. Este necesar în cele ce urmează de a face o retrospectivă pentru a vedea principalele rezultate obținute de aceste inițiative.

Este necesar de subliniat faptul că în perioada 2007-2013 beneficiarii din Moldova au fost implicați în 171 proiecte din toate programele de cooperare transfrontalieră și transnațională. Acest fapt permite de a înainta ipoteza că aceste programe au contribuit la dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova. Acest fapt s-a realizat datorită aportului la dezvoltarea economică prin sprijinirea sectorului agricol, antreprenorial, inițiativelor de protecție socială și altele, care în totalitatea lor au prezentat domeniile de intervenție ale acestor programe.

În urma finalizării acestor inițiative, autoritățile Republicii Moldova în cooperare cu Agenția Austriacă de Dezvoltare, au decis să verifice această ipoteză și să evalueze impactul programelor de cooperare transfrontalieră din perioada 2007-2013 asupra dezvoltării sociale și economice a Republicii Moldova. Acesta este în esență obiectivul principal al prezentului studiu.

Evaluarea impactului vizează măsurarea nivelului de atingere a rezultatelor programelor și pregătirea unui inventar al efectelor domeniilor de intervenție ale programelor. Astfel, evaluarea măsoară dacă programele de cooperare transfrontalieră din perioada 2007-2013 au atins obiectivele planificate în ceea ce privește impactul, eficacitatea, eficiența, durabilitatea și relevanța acestora. Studiul urmează să identifice tipul de rezultate pe care programele le-au obținut pentru a contribui la organizarea viitoarelor programe. Acestea includ rezultate la nivelul persoanelor, al organizațiilor societății civile, al autorităților publice locale și al sectoarelor social-economice în general.

Studiul analizează lecțiile învățate și oferă recomandări pentru îmbunătățirea procesului de programare și punerea în aplicare a viitoarelor inițiative de cooperare transfrontalieră. Prin urmare, evaluarea impactului oferă o analiză relevantă, concluzii, recomandări și lecții învățate pentru viitoarele programe de cooperare transfrontalieră și colectarea celor mai bune practici și exemple de proiecte de succes.

Cercetarea de față urmează să contribuie la îmbunătățirea procesului de luare a deciziilor pentru a sprijini desfășurarea următoarelor programe. În același timp, studiul reprezintă un material de suport pentru dezvoltarea capacităților și mobilizarea părților interesate la nivel național pentru a asigura implementarea eficientă ale acestor programe. Printre utilizatorii primari la nivel național al respectivului document sunt: Cancelaria de Stat, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Agenția de Dezvoltare a Austriei, precum și alte autorități publice și parteneri de dezvoltare implicați în implementarea programelor respective.

Un capitol separat din studiu este alocat aspectelor de gen și diversitatea în contextul proiectelor. Sunt prezentate recomandări privind sensibilizarea față de aceste tematici și îmbunătățirea practicilor de asigurare a egalității de gen.

Utilizarea scorului de măsurare a indicatorilor din procesul de evaluare are menirea de a furniza dovezi bazate pe rezultate și de a prezenta argumentat lecțiile învățate. În afară de evaluarea eficacității programului, evaluarea proiectelor contribuie la următoarele măsuri:

- Promovarea învățării în cadrul programelor și în cadrul structurilor de coordonare la nivel național și la nivel transfrontalier prin identificarea rezultatelor comparabile;
- Sprijinirea statelor participante în gestionarea și implementarea programelor de cooperare transfrontalieră în cel mai eficient mod;
- Facilitatea unei cooperări eficiente între statele membre ale UE și țările partenere;
- Sporirea gradului de responsabilitate în gestionarea resurselor din programe;
- Promovarea transparenței și diseminarea rezultatelor esențiale ale proiectelor;
- Crearea premiselor pentru planificarea măsurilor premergătoare.

Mai mult, publicarea și difuzarea rezultatelor prezentului studiu ar putea îmbunătăți coeziunea între programele de cooperare transfrontalieră, dar și între programele de cooperare transfrontalieră și alte instrumente similare. Acest lucru ar permite schimbul de bune practici între diverse programe și proiecte, și va crește vizibilitatea acestor inițiative.

Se poate conchide că unul din scopurile centrale ale cercetării este de a oferi factorilor de decizie și părților interesate din programele transfrontaliere și transnaționale suficiente informații pentru:

- Evaluarea generală independentă cu privire la performanțele anterioare ale programelor și proiectelor, acordând o atenție deosebită impactului acțiunilor proiectului asupra obiectivelor acestora;
- Identificarea lecțiilor-cheie și propunerea de recomandări practice.

Cerințele de calitate a procesului de evaluare a proiectelor constituie o componentă semnificativă pentru prezentul studiu. Întrebările adresate, atât în interviuri, cât și în chestionarele online, se referă la următoarele:

- Aspectele standard de evaluare în baza criteriilor OCDE și CAD (Comitetul de asistență pentru dezvoltare al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică);
- Colectarea de date și experiențe de primă importanță pentru diverse părți interesate în baza instrumentelor cantitative și calitative.

Este necesar de subliniat faptul că, deși studiul poartă denumirea de „evaluarea impactului”, sarcinile experților au cuprins și elaborarea de recomandări pentru viitoarele programe de cooperare transfrontalieră. Aceste recomandări se bazează pe evaluarea situației din punctul de vedere al experților, dar și reflectarea opiniilor a diferitor beneficiari ai programelor. Prin urmare, utilizarea instrumentelor de cercetare calitativă au permis scoaterea în evidență a opiniilor părților interesate din program și ale partenerilor de proiect.

2.1. METODOLOGIA DE EVALUARE

Abordarea aplicată în pregătirea studiului pentru cele trei programe de cooperare transfrontalieră, care evaluează impactul asupra dezvoltării socio-economice a Republicii Moldova, se bazează pe metodologia realizată în conformitate cu standardele Organizației

pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) și Comitetului de Asistență pentru Dezvoltare (CAD). Aceasta metodologie este aplicată pe larg de organizațiile internaționale din întreaga lume. În acest context, cele trei programe sunt evaluate în funcție de cele cinci "criterii CAD" după cum urmează: relevanță, eficacitate, eficiență, impact și durabilitate.

Cu toate acestea, este necesar de subliniat că evaluarea s-a concentrat pe evidențierea impactului asupra dezvoltării economice a Republicii Moldova. Prin urmare, criteriile CAD au fost aplicate în primul rând pe dimensiunea de susținere a dezvoltării economice locale. Criteriile utilizate au fost relevante, deoarece cele trei programe fac parte dintr-un cadru de politici mai larg al UE, care vizează dezvoltarea social-economică și sporirea coeziunii regionale. Este necesar de evidențiat că sarcina studiului a vizat anume evaluarea impactului socio-economic asupra Republicii Moldova, fără a lua în considerare impactul programelor asupra altor state participante în contextul respectivelor inițiative. Acest lucru a fost reflectat în procesul de colectare datelor, care se limitează la partenerii de proiect originari din Moldova, dar și analiza documentelor de program, relevante pentru Republica Moldova.

Realizarea evaluării prin aplicarea unei metodologii adaptate bazată pe criteriile CAD reprezintă doar o parte din instrumentarul utilizat în cercetare. Studiul a realizat și evaluarea egalității de gen și a aspectelor ce vizează diversitatea în cadrul celor trei programe. Respectiva analiză a fost organizată la următoarele niveluri:

- Macro nivel: studierea cadrului național de reglementare a aspectelor de gen și diversitate;
- Meso nivel: studierea documentelor de programe privitor la cerințele de gen în selectarea și implementarea proiectelor;
- Micro nivel: aspectele ce vizează echilibrul de gen în managementul și echipele de proiect.

Metodologia analizei de gen a combinat utilizarea instrumentelor calitative și cantitative.

2.1.1. Aspectele procedurale

Procesul de evaluare a impactului a fost organizat în patru etape:

1. Faza inițială;
2. Faza primară de pregătire a raportului final;
3. Faza secundară de pregătire a raportului final;
4. Faza de sinteză.

În **faza inițială**, au fost colectate principalele documente relevante procesului de evaluare (documentele de program și documentația de proiect). Pe lângă aceste documente, toate celelalte materiale care alcătuiesc strategiile, documentele de politici au fost de asemenea analizate minuțios.

O parte importantă a studiului a fost procesul de colectare a datelor în ceea ce privește interviurile cu toate părțile interesate din programele din Moldova, precum și un sondaj online, conceput și realizat pentru a colecta informații primare, experiențele, opiniile și recomandările părților interesate care au participat în cele trei programe.

Faza primară și faza secundată de pregătire a raportului final au cuprins organizarea întrevederilor cu reprezentanții autorităților pentru schimbul de informații preliminare. La această etapă au avut loc și primele interviuri și vizite în teren. În paralel, sondajul on-line a fost pregătit și realizat.

Faza de sinteză a fost dedicată în principal compilării finale a informației colectate. Procesul de analiză a fost determinat de cerințele unei evaluări în conformitate criteriilor OCDE-CAD și evaluării impactului asupra dezvoltării economice în Moldova. Materialul disponibil, în special informațiile primite din partea beneficiarilor, experiențele și opiniile părților interesate intervievate, precum și răspunsurile din cadrul studiului on-line a echipelor de proiect, au permis o descriere detaliată a relevanței și impactului programelor precum și evidențierea aspectelor de durabilitate. Echipa de evaluare a asigurat aspectul nepărtinitor și realist al concluziilor și recomandărilor din studiu.

2.1.2. Colectarea și analiza datelor

Rezultatele evaluării, precum și recomandările prezentate se bazează pe informațiile colectate în procesul de elaborare a studiului și anume:

- Analiza chestionarelor on-line completate de către părțile interesate din programe
- Analiza chestionarelor completate de structura națională de management a programelor
- Întâlniri și interviuri cu factorii de decizie la nivel național și local, beneficiarii programelor și proiectelor
- Întâlniri și interviuri cu parteneri din proiectele identificate în baza studiilor de caz
- Întâlniri și interviuri cu reprezentanții proiectele de infrastructură la scară mare (LIP)
- Analiza cadrului de reglementare a programelor și a cadrului normativ din Republica Moldova
- Aplicarea metodelor de observare, evaluare și analiză comparată.

Datorită numărului mare de proiecte (în total 171 de proiecte), echipa de evaluare a utilizat clusterizarea acestora pentru a spori eficiența cercetării. Această metodă constă în evaluarea unui număr mare de intervenții prin gruparea lor domenii similare.

Procesul de analiză a cuprins două etape. Prima etapă s-a realizat la nivel de program și a cuprins colectarea și analiza informațiilor, materialelor, documentelor disponibile referitoare la cadrul național de reglementare din Republica Moldova și a cadrului strategic a celor trei programe. Al doilea pas a cuprins analiza și evaluarea aprofundată a informației selectate de intervenții. Aceasta reprezintă nucleul elaborării evaluării impactului programelor pentru perioada 2007-2013 pentru Moldova. Acest pas a cuprins o analiză detaliată a impactului pe termen lung al programelor selectate, precum și efectele intenționate și neintenționate asupra dezvoltării socio-economice a Republicii Moldova. În acest context, gruparea proiectelor s-a bazat pe similitudinea lor folosind următoarele întrebări îndrumătoare:

- Proiectele selectate sunt suficient de asemănătoare (buget, locație, personal, tip de organizație etc.)?
- Modulurile de colectare a datelor sunt echivalente pentru toate cele trei programe?
- Întrebările stabilite pentru respondenți corespund scopului studiului?

Delimitarea constatărilor privind impactul și performanța programelor a fost realizat în baza criteriilor OCDE/ CAD. Acestea au prezentat informații cu privire la nivelul realizării obiectivelor programelor exprimate în termeni calitativi și cantitativi. Informațiile au fost grupate pe axe prioritare și măsuri/ sferă de intervenție. S-a definit tipul principal de beneficiari și grupurile țintă implicate activ și/ sau interesate de implementarea programelor și subiectele cele mai solicitate în contextul programelor;

Analiza datelor compilează informația colectată la nivel de programe, precum și la nivel de proiecte. S-a acordat prioritate colectării de informații calitative. Datele cantitative au fost prelucrate în baza indicatorilor de rezultate și a rezultatelor specifice ale programului la nivel de prioritate, în timp ce informațiile calitative au fost colectate din interviurile cu părțile interesate. Acest aspect a fost important, deoarece informațiile calitative ajută la proiectarea și interpretarea datelor cantitative, în special atunci când se utilizează o abordare bazată pe studiul elementelor cu un caracter teoretic.

Prin urmare, în faza de teren au fost aplicate următoarele metode de cercetare:

- **Un sondaj online adresat părților interesate ale programelor și partenerilor de proiect** pentru colectarea de informații și de date privind rezultatele obținute. Informația colectată a avut rolul de a investiga raționamentele intervențiilor programelor de cooperare transfrontalieră. Sondajul a servit drept instrument de investigare a sinergiilor care există între intervențiile programelor și politicile naționale. Reprezentanții celor 171 de proiecte implementate de beneficiarii din Moldova au fost invitați să participe la anchetă, reprezentând aproximativ 87 de instituții din Republica Moldova.
Pentru realizarea sondajului online a fost elaborat un **chestionar**. Ciorna acestui chestionar a ținut cont de faptul că durata de completare nu ar trebui să fie prea lungă. Experiența arată că, atunci când este vorba de participarea la anchetele online, disponibilitatea grupului țintă de a participa este limitată, în special atunci când participarea nu este obligatorie. Drept urmare, întrebările s-au axat strict pe evaluarea impactului intervențiilor din programe. Chestionarul a prezentat explicații succinte privitor la criteriile OCDE / CAD. Adicional, a fost elaborat și un **chestionar pentru autoritatea de coordonare a programelor**, care a fost transmis membrilor Comitetului Comun de Monitorizare pentru a obține și contribuția din partea acestora.
- **Studiile de caz** au inclus interviuri semi-structurate cu părțile interesate care au oferit o înțelegere mai profundă a activităților susținute de programele de cooperare transfrontalieră și contribuția acestora la îmbunătățirea dezvoltării socio-economice. De asemenea, a fost furnizată o prezentare detaliată a interacțiunilor programelor și integrării acestora cu strategiile sectoriale naționale. Pentru a realiza interviurile semi-structurate a fost elaborat un **chestionar** aparte.

- **Analiza prin clusterizare** a oferit o cartare sistematică a fiecărui program. Această analiză multidimensională a fost utilizată ca instrument important pentru evaluarea programelor. Analiza prin clusterizare a fost efectuată pentru a evalua 16 proiecte identificate ca studii de caz (1-2 proiecte pentru fiecare prioritate a celor trei programe).
- **Întrevederile cu reprezentanții proiectelor de investiții mari** au fost necesare pentru a rezuma principalele constatări privitor la implementarea acestor acțiuni.
- **Analiza tematicilor transversale** a fost necesară pentru a integra analiza aspectelor de gen și de diversitate.

Table 1: Prezentarea metodologică					
Metodele de cercetare	Metoda cantitativă		Metoda calitativă		
	Sondaj on-line utilizând chestionar structurat		Analiza cadrului de reglementare	Analiza prin clusterizare / studiile de caz cu (a) proiectele și (b) autoritățile	Focus grup cu proiectele de investiții mari (6 proiecte)
	171 proiecte 87 instituții (77 respondenți)	Structuri de management național (7 respondenți)			
POC Bazinul Mării Negre	15 chestionare completate 37,5%	2 chestionare completate	X	6 interviuri semi- structurate	N/A
POC România - Ucraina - Republica Moldova	52 chestionare completate 44,83%	3 chestionare completate	X	6 interviuri semi- structurate	6 interviuri semi- structurate
TNC Sud-estul Europei	10 chestionare completate 64,29%	2 chestionare completate	X	3 interviuri semi- structurate	N/A

2.1.3. Procesul de evaluare

Studiul a adoptat atât o abordare retrospectivă, cât și o abordare orientată spre viitor. Aspectul central a vizat **evaluarea impactului** celor trei programe și formularea de **recomandări** și anume:

- Prezentarea retrospectivă formulată prin întrebarea "Ce s-a realizat?" Aceasta conține evaluarea performanțelor proiectelor și a impactului celor trei programe;
- Orientarea spre viitor formulată prin întrebarea "Ce se poate de făcut mai bine/ mai eficient în viitor"?

Procesul de evaluare a fost organizat într-o manieră care să răspundă criteriilor aprobate de OCDE-CAD, în special în baza criteriilor de relevanță, eficacitate, eficiență, durabilitate și impact. Acestea au constituit dimensiunile obligatorii de evaluare.

Cercetare de profunzime

Analiza și evaluarea de profunzime au făcut uz de aplicarea teoriei de evaluare care să scoată în evidență impactul celor trei programe. Performanța intervențiilor programelor a fost evaluată în funcție de teoria schimbării, concentrându-se asupra întrebărilor "De ce?" și "În ce condiții intervențiile susținute de programe au produs impactul așteptat?". Această abordare a permis investigarea legăturii cauzale, care se referă la activități și rezultatele de impact.

Întrebările principale care au contribuit la evaluarea impactului intervențiilor într-un mod structurat sunt prezentate în cele ce urmează. Întrebările formulate au servit drept îndrumare pentru interviuri și în timpul vizitelor în teren. În plus, au existat întrebări care reflectau așteptările specifice din partea beneficiarului. Toate acestea sunt prezentate în cele ce urmează:

- **Relevantă:**

S-a făcut ceea ce trebuia? Este concepția, proiectarea și implementarea programului corespunzător și relevant pentru următoarele domenii:

- problemele de bază ale grupului țintă;
- răspuns la agenda centrală de dezvoltare a țării;
- sprijin pentru implementarea politicilor și strategiilor țării partenere;
- dezbaterile internaționale, temele de actualitate, documente internaționale.

Orientarea strategică a programului răspunde la schimbarea mediului în țara parteneră?

În ce măsură au fost intervențiile programelor adaptate priorităților și politicilor grupului țintă: indivizi, autorități publice locale etc.?

Exemplu de întrebări specifice: *Sunt activitățile și rezultatele intervențiilor programului în concordanță cu obiectivul general? În ce măsură partenerii de proiect aleși au fost corespunzători/ relevanți în ceea ce privește obiectivele proiectului?*

- **Eficacitate:**

Au fost atinse obiectivele programului?

- Este strategia programului bazată pe ipoteze de dezvoltare clare?
- Realizarea obiectivelor programului sunt în corespundere cu planul de operare?
- Care sunt alte realizări dincolo de acelea prevăzute în planul de operare?
- A fost utilizat un sistem de orientare spre rezultat pentru a sprijini deciziile luate în coordonarea proiectului?
- Cum au influențat schimbările condițiile-cadru de atingere a obiectivelor?
- Care sunt rezultatele neprevăzute cu un caracter negativ sau pozitiv ale programului? Au fost evaluate acestea?

Exemplu de întrebări specifice: *În ce măsură au fost atinse obiectivele proiectelor? Care au fost factorii majori care au influențat realizarea sau nerealizarea obiectivelor? Cum a avut loc evaluarea eficacității partenerilor de proiect în implementarea activităților proiectului.*

- **Eficiență:**

Măsurarea corespunderii utilizării resurselor în funcție de realizările din proiect a fost elucidat prin următoarele întrebări:

- S-au folosit resursele de proiect disponibile la nivelul optim?
- Care sunt principalele instrumente care au fost utilizate pentru generarea rezultatelor (produse și servicii) ale proiectului? A fost combinarea lor cea mai bună soluție pentru atingerea obiectivului?
- Au fost utilizate resursele partenerilor?
- Există soluții alternative sau moduri de livrare care ar fi putut genera rezultate (produse și servicii) mai eficiente?
- Nivelul de aliniere cu sistemul partener este corespunzător pentru rezultatele dorite ale proiectului?
- Este proiectul în corespundere cu cerințele și prioritățile altor programe sau donatori?
- Este nivelul de armonizare/ coordonare cu alți donatori adecvat pentru rezultatele dorite ale proiectului?
- Au fost utilizate resurse locale disponibile în afara sistemului partener și în afara proiectului?
- Care sunt costurile de continuare a proiectului?
- Au fost obținute rezultatele proiectului la momentul potrivit?

Eficiența se referă la resursele cele mai puțin costisitoare posibile pentru a obține rezultatele dorite. Acest lucru poate necesita compararea abordărilor alternative cu privire la realizarea acelorași rezultate, pentru a vedea dacă a fost adoptat cel mai eficient proces. Au fost luate în considerare următoarele întrebări de evaluare: *Au fost activitățile rentabile? Obiectivele au fost atinse la timp? Au fost implementate proiectele în modul cel mai eficient în comparație cu alternativele?*

- **Impact:**

Această dimensiune descrie contribuția la dezvoltarea generală a sectorului de referință și a țării:

- Contribuie proiectul la realizarea obiectivelor generale la nivel de program?
- Contribuie proiectul la realizarea obiectivelor sectoriale?
- Ce schimbări pozitive sau negative în afara acțiunilor din proiect mai pot fi observate în sectorul de referință?
- Care dintre aceste schimbări pozitive/ negative pot fi atribuite proiectului (intenționat și neintenționat)?
- Există factori externi importanți precum politicile, strategiile, interesele anumitor actori care au influențat rezultatele proiectului?
- Ce efecte de creștere pot fi observate în urma implementării proiectului?
- A reușit proiectul să utilizeze resursele complementare ale altor donatori/ actori/ programe?

Proiectul a produs impactul cel mai potrivit, având în vedere contextul și resursele disponibile? Impactul implică principalele efecte care rezultă din intervențiile programelor asupra situației socio-economice. Examinarea s-a referit atât la rezultatele intenționate, cât și la cele neintenționate, acelea cu un impact pozitiv și negativ. Este

necesar să se ia în considerare următoarele întrebări: *Ce s-a întâmplat ca urmare a intervențiilor programelor? Ce diferență reală au intervențiile programelor asupra beneficiarilor? Proiectul a produs un impact vizibil și măsurabil asupra egalității de gen?*

- **Durabilitate:**

Probabilitatea ca rezultatele pozitive să se mențină dincolo de durata proiectului

- Care a fost timpul necesar pentru a asigura durabilitatea?
- Care sunt abordările, instrumentele care au fost instituționalizate în sistemul partener, care pot fi dezvoltate în continuare?
- Ce urmează de întreprins ca rezultatele pozitive să continue și după terminarea proiectului?
- Care sunt factorii de risc ce pot afecta durabilitatea?
- Care sunt condițiile importante pentru durabilitatea proiectului
 - Resursele și capacitățile partenerului principal?
 - Resursele și capacitățile altor parteneri de proiect?
 - Pot partenerii să dezvolte soluții adaptate la schimbarea mediului înconjurător?

Măsurarea durabilității se referă la estimarea probabilității că beneficiile intervențiilor programelor să continue după ce finanțarea UE a încetat. Va fi necesar să se ia în considerare următoarele întrebări: *În ce măsură s-au menținut beneficiile intervențiilor programelor după ce finanțarea UE a încetat? Care au fost factorii majori care au influențat asigurarea sau lipsa durabilității?*

2.2. Metodologia de evaluare a egalității de gen și nondiscriminare

După cum s-a subliniat mai sus, evaluarea egalității de gen și nondiscriminare în cadrul programelor a fost realizată la următoarele niveluri:

- **Macro nivel:** studierea cadrului național de reglementare a aspectelor de gen și diversitate;
- **Meso nivel:** studierea documentelor de programe privitor la cerințele de gen în selectarea și implementarea proiectelor;
- **Micro nivel:** aspectele ce vizează echilibrul de gen în managementul și echipele de proiect.

În acest context, metodologia analizei de gen a constatat în combinarea instrumentelor calitative și cantitative.

Prezentarea instrumentarului de cercetare calitativă

Cercetarea primară a următoarelor aspecte:

- Scurtă prezentare a legislației de gen și non-discriminare din Republica Moldova;
- Privire de ansamblu asupra aspectului de gen reflectat în proiecte;

- Prezentarea generală a aspectelor de gen reflectate în documentele programelor;
- Analiza interpretării dimensiunii de gen, așa cum se reflectă în documentele programului în raport cu legislația națională și standardele OCDE.

Prezentarea instrumentarului de cercetare cantitativă

Colectarea datelor dezagregate pe sexe de la echipele de proiect (în baza chestionarelor):

- Evaluarea echilibrului între sexe în cadrul echipei de proiect:
 - Estimarea balanței de gen în cadrul celor trei programe: în cadrul sondajului on-line a fost inclusă o întrebare cu privire la participarea femeilor și a bărbaților. Respondenților li s-a cerut să indice numărul femeilor și bărbaților implicați în proiect prin întrebarea: Vă rugăm să indicați numărul de bărbați __ și femei __ din echipa de proiect
 - Estimarea balanței de gen în rândul liderilor de proiect care participă la programe prin întrebarea despre sexul liderului de proiect prin întrebarea: Vă rugăm să indicați sexul liderului de proiect: bărbat, femeie
 - Numărul de femei și bărbați în conducerea organizațiilor care au participat în cele trei programe din partea Republicii Moldova, incluzând întrebarea: Vă rugăm să indicați sexul conducătorului organizației dvs.?
 - Contribuția la elaborarea proiectului a fost elucidată prin întrebarea cu privire la rolul femeilor și bărbaților în pregătirea proiectului prin includerea întrebării: Au contribuit în măsură egală femeile și bărbații la pregătirea proiectului? Da, nu, nu știu
- Evaluarea gradului de conștientizare a egalității de gen în echipele de proiect:
 - Cercetarea relevanței asupra problemelor identificate raportate la aspectul de egalitate de gen prin întrebarea: Obiectivele proiectului au ținut cont de egalitatea de șanse între femei și bărbați?
 - Evaluarea existenței unei persoane responsabile de aspectele de egalitate de gen și nondiscriminare prin includerea întrebării: Echipa dvs. de proiect a delegat o persoană care să acționeze ca un punct de informare și soluționare a eventualelor probleme ce țin de egalitatea de gen și nondiscriminare?
 - Evaluarea impactului prin elucidarea dacă de rezultatele proiectului au beneficiat în egală măsură atât femeile, cât de bărbați, prin includerea întrebării: De rezultatele proiectului au beneficiat în mod egal atât femeile, cât și bărbații? Da, nu, nu știu.

III. REZULTATELE EVALUĂRII

După cum s-a subliniat mai sus, la baza metodologiei de evaluare a programelor au stat cele cinci criterii de evaluare aprobate de OCDE-CAD: **relevanță, eficacitate, eficiență, durabilitate și impact.**

Table 2: Notă explicativă a criteriilor OCDE-CAD în contextul studiului	
RELEVANȚA	Strategiile relevante pentru țară: ➤ Documentul strategic de țară al UE pentru Republica Moldova pentru perioada 2007-2013; ➤ Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016; ➤ Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei 2004-2006; ➤ Planul Național de Dezvoltare 2008-2011; ➤ Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2013 – 2015; ➤ Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului pentru perioada 2013-2015; ➤ Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova; ➤ Documentele relevante Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat (IEVP) 2007-2013.
EFICACITATEA	Reprezintă măsura în care au fost atinse obiectivele intervenției.
EFICIENȚA	Măsura echilibrului între costul implementării și rezultatele obținute.
DURABILITATEA	Reprezintă probabilitatea continuării beneficiilor unei intervenții dincolo de finalizarea proiectului. Aceasta implică un plan de sustenabilitate financiară pentru beneficiile proiectului.
IMPACTUL	Efectele intervenției pot fi pozitive sau negative, pe termen mediu și lung, atât directe, cât și indirecte.

Cu toate acestea, studiul se axează pe evaluarea impactului celor trei programe de cooperare transfrontalieră asupra **dezvoltării economice locale în Republica Moldova**. Prin urmare, acest aspect a fost linia orientativă pentru întrebările de evaluare, determinând relevanța și ponderea criteriilor în prelucrarea datelor colectate.

3.1. Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013

În total, **116 proiecte comune cu parteneri din Republica Moldova au fost finanțate în cadrul Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013**. Distribuția teritorială a proiectelor a fost relativ echilibrată și a fost influențată în primul rând de capacitatea părților interesate de a participa și de a implementa proiecte transfrontaliere.

Tabelul 3: Distribuția geografică a proiectelor implementate de către beneficiarii din Republica Moldova						
Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013	Prioritatea	Nord	Centru	Sud	Chișinău	Total
	Prioritatea 1: Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră	4	4	5	11	24
	Prioritatea 2: Mediu și pregătirea pentru situații de urgență	4	8	2	5	19
	Prioritatea 3: Promovarea activităților între oameni	20	19	13	21	73
	Total	28	31	20	37	116

Prioritățile preferate de beneficiarii moldoveni au fost:

- **Prioritatea 3:** Promovarea activităților între oameni (**63%**);
- **Prioritatea 1:** Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră (**21%**);
- **Prioritatea 2:** Mediu și pregătirea pentru situații de urgență (**16%**).

Bugetul absorbit de partenerii din Moldova în 2009 a fost de **8 milioane de Euro**, iar în 2011 aproximativ **14 milioane de Euro**. Prin implementarea proiectelor mari de investiții, Republica Moldova a absorbit circa **11 milioane de Euro**.

Tabelul 4: Numărul proiectelor și fondurile alocate per prioritate					
Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013	Prioritatea	Proiecte (număr)	Proiecte (%)	Fonduri alocate (Euro)	Fonduri alocate (%)
	Prioritatea 1: Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră	24	21	33 milioane	49,17
	Prioritatea 2: Mediu și pregătirea pentru situații de urgență	19	16		38,42
	Prioritatea 3: Promovarea activităților între oameni	73	63		12,41

Numărul de instituții implicate în implementarea proiectelor de cooperare transfrontalieră în cadrul Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 este prezentat în tabelul următor:

Tabelul 5: Tipul instituțiilor din Republica Moldova care au implementat proiecte transfrontaliere				
Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013	Prioritatea	Tipul de instituții	Proiecte (număr)	Total proiecte (număr)
	Prioritatea 1: Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră	ONG	5	24
		Administrație Publică	10	
		Instituție Publică	5	
		Instituții de cercetare și educație	4	
	Prioritatea 2: Mediu și pregătirea pentru situații de urgență	ONG	3	19
		Administrație Publică	11	
		Instituție Publică	4	
		Instituția de cercetare și educație	1	
	Prioritatea 3: Promovarea activităților între oameni	ONG	36	73
		Administrație Publică	23	
		Instituții Publice	10	
		Instituții de cercetare și educație	4	
	Total			116

3.1.1. Relevanța

Întrebarea principală privind evaluarea criteriului de relevanță a programelor de cooperare transfrontalieră este: "Programul de cooperare transfrontalieră a realizat activități necesare?". În ceea ce privește dimensiunile de evaluare, se estimează modul în care programul a fost conceput pentru abordarea problemelor principale a grupurilor țintă, pe de o parte, și conformitatea cu strategiile relevante, pe de altă parte.

În cazul celor din urmă, se poate afirma că relevanța Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 este evidentă. Acest program la fel ca și alte programe transfrontaliere din cadrul politicilor regionale și de coeziune ale UE, a fost dezvoltat în strânsă legătură cu o gamă largă de strategii care funcționează la nivel european, național, regional și local în cadrul ariei de program. Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013, în definirea strategiei sale, a luat în considerare orientările politice relevante, precum și activitățile susținute de alte programe și inițiative pentru a asigura coerența priorităților sale cu cadrul mai larg de cooperare regională.

Prioritățile identificate în cadrul Programului Operațional Comun sunt coerente cu strategiile de dezvoltare ale Republicii Moldova. Strategiile menționate explicit în Programul Operațional Comun sunt Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei și Planul Național de Dezvoltare.

Strategia de creștere economică și reducerea sărăciei (SCERS) a Republicii Moldova pentru perioada 2004-2007 este cadrul politic pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova pe termen mediu. Acest document a servit drept bază pentru elaborarea și implementarea strategiilor de asistență de către organizațiile financiare internaționale și țările donatoare. Strategia a fost concentrată pe orientarea socială a politicilor economice. Obiectivul prioritar al SCERS a fost de a îmbunătăți nivelul de trai al cetățenilor și protecția socială a celor mai săraci, inclusiv sistemul de garanții sociale, crearea de noi oportunități de angajare, oferirea accesului la servicii medicale de bună calitate și dezvoltarea capitalului uman de înaltă calitate prin dezvoltare educațională și științifică.

Planul Național de Dezvoltare (PND) se afla în curs de elaborare atunci când POC era aplicat în Republica Moldova. Acest document a definit obiectivele, prioritățile și acțiunile de dezvoltare pentru anii 2008-2011. PND a servit ca un instrument unificat pentru integrarea cadrului strategic exist la alinierea procesului de bugetare (Cadrul bugetar pe termen mediu) și asimilarea asistenței tehnice și financiare externe. Planul se axa pe mai multe priorități pentru a asigura direcționarea resurselor disponibile în atingerea obiectivelor și măsurilor cu impact maxim asupra dezvoltării economice și sociale a țării. În acest sens, PND propunea cinci priorități naționale pe termen mediu:

1. Consolidarea unui stat democratic modern, bazat pe principiul statului de drept;
2. Soluționarea conflictului transnistrean și reintegrarea țării;
3. Creșterea competitivității economice naționale;
4. Dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și promovare a incluziunii sociale;
5. Dezvoltarea regională.

Astfel, dezvoltarea regională a fost identificată ca una dintre cele cinci priorități naționale-cheie, având ca obiectiv general de a implementa o dezvoltare socială și economică echilibrată și durabilă în întreaga țară prin coordonarea eforturilor în cadrul regiunilor de dezvoltare.

Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2008-2011 subliniază următoarele obiective pe termen mediu ale politicii de dezvoltare regională:

- Participarea echilibrată a tuturor regiunilor la dezvoltarea social-economică a țării, cu accent prioritar pe regiunile Nord, Centru și Sud;
- Accelerarea dezvoltării orașelor mici în calitate de „poli de creștere” a regiunilor;
- Dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în agricultură;
- Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii regionale și promovarea parteneriatului public-privat;
- Prevenirea poluării mediului înconjurător și utilizarea eficientă a resurselor naturale în vederea creșterii calității vieții

Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2013-2015

reprezintă documentul principal pentru planificarea dezvoltării regionale pentru perioada de referință, care reflectă politica națională în acest domeniu și introduce mecanismele naționale de dezvoltare regională. Dispozițiile Strategiei stabilesc obiectivele și sarcinile pe termen mediu care urmai a fi îndeplinite pentru implementarea politicii de dezvoltare regională în corespundere cu politica de integrare europeană a Guvernului și acordurilor bilaterale Moldova-UE. Conceptul și obiectivele politicii de dezvoltare regională sunt conforme cu experiența țărilor europene și se încadrează bine în Programul de Vecinătate al UE.

Conform strategiei de dezvoltare regională, **cooperarea transfrontalieră** implică stabilirea de parteneriate cu părțile interesate din UE și țările vecine în implementarea proiectelor de dezvoltare regională. Fondurile accesibile din cadrul programelor de cooperare transfrontalieră eligibile pentru Republica Moldova au devenit o sursă importantă de finanțare pentru dezvoltarea regională.

Legea nr. 295-XVI din 21 decembrie 2007 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova definește principalele obiective și principii, stabilește cadrul instituțional și instrumentele de planificare pentru dezvoltarea regională. Conform acestei legi, principalele obiective ale dezvoltării regionale sunt:

- Obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
- Reducerea dezechilibrului nivelurilor de dezvoltare social-economică dintre regiuni și din interiorul lor;
- Consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică a regiunilor;
- Susținerea activității autorităților administrației publice locale și a colectivităților locale, orientate spre dezvoltarea social-economică a localităților și coordonarea interacțiunii lor cu strategiile și programele naționale, de sector și regionale de dezvoltare.

Strategia de țară al UE pentru Republica Moldova acoperă perioada 2007-2013. Asistența acordată Moldovei în această perioadă a fost furnizată, în principal, prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat (IEVP), instituit pentru a acorda asistență pentru dezvoltarea țărilor partenere, care implică Uniunea Europeană și țările partenere vizate de Politica Europeană de Vecinătate.

În **Planul Național de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM - UE**, părțile au convenit, de asemenea, să promoveze înțelegerea reciprocă și cooperarea bilaterală în domeniul politicii regionale, inclusiv metodele de formulare și implementare a politicilor regionale, guvernare și parteneriat, cu accent special pe dezvoltarea zonelor defavorizate și cooperarea teritorială, cu scopul de a stabili canale de comunicare și de a intensifica schimbul de informații și de experiență între raioanele și regiunile învecinate. S-a convenit că părțile vor intensifica cooperarea transfrontalieră pentru restabilirea navigației pe Prut care va duce la prevenirea inundațiilor în bazinul râului, îmbunătățirea calității apei, irigarea agricolă, intensificarea activităților economice, promovarea turismului și a culturii.

Mai mult decât atât, Planul Național de Acțiune prevede diversificarea economiei rurale și a altor sectoare decât agricultura prin stabilirea programelor de sprijin, sensibilizare, antreprenoriat, schimb regional pe segmentul de cooperare transfrontalieră sau alte programe ale Uniunii Europene.

După cum s-a subliniat în **Strategia pentru cooperarea transfrontalieră a IEPV 2007-2013**, prin aceste programe vor fi abordate patru obiective generale:

- Promovarea dezvoltării economice și sociale în zonele de frontieră,
- Colaborarea pentru a soluționa provocările comune în domenii precum protecția mediului, sănătatea publică, prevenirea și combaterea criminalității organizate,
- Asigurarea unor granițe eficiente și sigure; și
- Promovarea acțiunilor locale și cele orientate spre cooperarea între oameni.

Programele au fost capabile să sprijine întreaga gamă de proiecte, de la inițiative locale implementate la scară mică, cu administrații locale și organizații ale societății civile la proiecte de anvergură care implică un număr mare de parteneri la nivel regional și transnațional. Programele CTF IEPV au permis, de asemenea, investiții într-un context transfrontalier.

Este necesar de subliniat faptul că obiectivele și problemele specifice care urmau a fi abordate în cadrul fiecărui program de cooperare transfrontalieră au fost stabilite dintr-o perspectivă locală, de către partenerii CTF, reflectând prioritățile locale. Reprezentanții intervievați ai structurilor naționale de coordonare implicați în procesul de programare și implementare a POC România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 au gradat afirmația "Considerați că procesul de programare pentru programul transfrontalier a inclus în mod potrivit specificul fiecărei țări și necesitățile regionale?" cu scorul de 4.

În contextul unor frontiere sigure, POR RO-UA-MD 2007-2013 și-a propus să atingă următoarele obiective: să stimuleze potențialul de dezvoltare al regiunii de frontieră prin încurajarea contactelor dintre partenerii de pe ambele părți ale frontierei, pentru a îmbunătăți situația social-economică, infrastructura și mediul. Se poate vedea în mod clar că acest obiectiv se potrivește perfect cu cadrul strategic al Republicii Moldova pentru acea perioadă.

Analiza POR RO-UA-MD 2007-2013 demonstrează în mod clar că aceste priorități au fost identificate din problemele din regiunea transfrontalieră. Problema principală este relevantă și este vizată de program. Acest lucru a fost confirmat de toți intervievații fără excepție. Având în vedere domeniul de aplicare a programelor de cooperare transfrontalieră, selectarea celor trei priorități poate fi considerată o alegere rezonabilă care reflectă dorințele și așteptările diferitelor parteneri, precum și intenția Comisiei Europene de a acorda o atenție deosebită fiecărui program de cooperare transfrontalieră și de a le organiza într-o manieră focusată.

Relevanța programului se reflectă și în participarea activă a grupului țintă. Participarea instituțiilor din Republica Moldova a fost considerată de succes în ceea ce privește numărul de cereri a propunerilor de proiecte depuse, numărul de parteneri implicați și bugetul alocat prin contractele atribuite. **În cadrul primei licitații de proiect, instituțiile din**

Republica Moldova au depus 112 propuneri de proiecte. De două ori mai multe aplicații au fost în cadrul celei de-a doua licitații de proiect - 278 de propuneri de proiecte. Aplicații și partenerii din Moldova au reușit să acceseze circa **33 milioane de euro** în cadrul a două licitații de proiecte. Analizând numărul cererilor de propuneri de proiecte depuse de solicitanții din Moldova, cele mai solicitate au fost Prioritatea 1 " Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră " și Prioritatea 3 " Promovarea activităților între oameni ".

Tabelul 6: Propuneri de proiecte depuse în total vs. de propunerile de proiecte depuse de beneficiarii din Republica Moldova. Proiecte cu parteneri lideri și parteneri din Republica Moldova				
Prioritatea	Propuneri de proiecte depuse în total	Propuneri de proiecte depuse din MD	Parteneri lideri din MD	Parteneri din MD
Primul apel de propuneri de proiecte				
Prioritatea 1: Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră	171	55	3	7
Prioritatea 2: Mediu și pregătirea pentru situații de urgență	95	32	1	4
Prioritatea 3: Promovarea activităților între oameni	156	25	9	52
Al doilea apel de propuneri de proiecte				
Prioritatea 1: Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră	372 (NC) 22 (FA)	98 (NC) 4 (FA)	3	17
Prioritatea 2: Mediu și pregătirea pentru situații de urgență	231 (NC) 21 (FA)	80 (NC) 6 (FA)	4	19
Prioritatea 3: Promovarea activităților între oameni	475 (NC) 35 (FA)	100 (NC) 26 (FA)	7	21

NC = nota conceptuală; FA = aplicația completă

Programul a finanțat **proiecte majore de investiții** (LIP-uri). O listă de șapte proiecte majore de investiții au fost identificate și finanțate de Comisia Europeană. În cadrul acestui program, Republica Moldova a participat în cadrul a șase proiecte majore de investiții. Pe

lângă bugetul accesat în cadrul licitațiilor de proiecte deschise, 11 milioane de euro au fost alocați beneficiarilor/ partenerilor din Moldova pentru implementarea activităților prevăzute în cadrul acestor proiecte.

Reprezentanții proiectelor majore de investiții subliniază că relevanța este dată de faptul că asemenea proiecte au fost preluate din listele prioritare ale ministerelor de resort, după cum urmează:

- Ministerul Economiei - implementarea celor două proiecte "Conducta de interconectare a sistemul de transport a gazelor naturale din România cu sistemul de transport a gazelor naturale al Republicii Moldova: Iași (România) - Ungheni (Moldova)" și "Studiu de Fezabilitate pentru Interconectarea Sincronă a Sistemelor Energetice din Ucraina și Republica Moldova la Sistemul European Continental ENTSO-E".
- Ministerul Mediului - implementarea proiectului privind "Inventarierea, evaluarea și remedierea surselor antropogene de poluare în regiunea Dunării de Jos din Ucraina, România și Republica Moldova".
- Ministerul Afacerilor Interne - implementarea unui proiect privind infrastructura transfrontalieră, în special infrastructura de comunicații între România, Ucraina și Republica Moldova.
- Serviciul Vamal - implementarea proiectului de îmbunătățire a cooperării transfrontaliere între Moldova și România în domeniul produselor alimentare și petroliere.

Alte două proiecte strategice pentru Republica Moldova au fost implementate de către autoritățile publice centrale și anume:

- Îmbunătățirea capacității de răspuns a Serviciului Mobil de Urgență pentru Resuscitare și Extricare (SMURD).
- Prevenirea și protecția împotriva inundațiilor în bazinele superioare ale râurilor Siret și Prut (EAST AVERT).

De fapt, este necesar de a ține cont de faptul că unul dintre principalele criterii de selectare a proiectelor majore de investiții a fost acela că acțiunea urma să fie inclusă în lista proiectelor prioritare pentru țările participante.

Ipoteza inițială a faptului că programul de cooperare transfrontalieră este direcționat spre dezvoltarea economică în combinație cu considerentele de mediu a fost susținută și de răspunsurile din anchetei on-line, interviurile cu beneficiarii proiectelor selectate (considerate studii de caz și în calitate de exemple tipice de proiecte ale programului), cât și cu reprezentanții proiectelor ce au beneficiat de investiții majore (LIP).

Potrivit respondenților studiului on-line, relevanța este foarte ridicată - a fost punctată cu cel mai înalt scor dintre cele cinci criterii DAC.

Reprezentanții celor șase proiecte care au fost selectate ca studii de caz pentru o analiză aprofundată au subliniat faptul că prioritatea 1 " Spre o economie mai competitivă în zona

de frontieră " a pus accentul pe domeniile legate de turism, a crescut semnificativ relevanța programului. Turismul este considerat un domeniu de activitate foarte relevant și unul dintre puținele cu un potențial pentru dezvoltarea economică locală. Domeniul turistic din zona de frontieră are nevoie de activități transfrontaliere și, prin urmare, este extrem de relevant pentru astfel de inițiative.

Partenerii unui proiect de turism au subliniat că *"scopul a fost de a folosi potențialul cultural pentru stimularea dezvoltării economice și sociale prin identificarea unor soluții ingenioase de management și marketing, prin încurajarea antreprenoriatului și prin stabilirea unor standarde și bune practici"*.

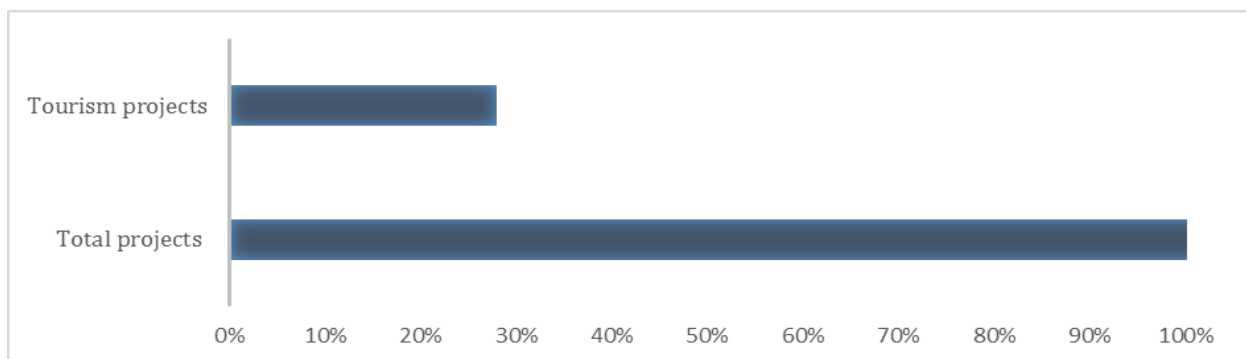

Figura 4: Proiectele de turism din numărul total de proiecte implementate de beneficiarii din Republica Moldova

Un respondent care a coordonat un alt proiect axat pe promovarea turismului a menționat că *"relevanța proiectului implementat se înscrie în prioritățile dezvoltării turismului Republicii Moldova"*. Această opinie subliniază relevanța programului prin faptul că obiectivul acestuia reflectă agenda de dezvoltare a țării și strategiile sectoriale relevante.

Pentru a afla dacă conceptul, scopul și implementarea programului au fost adecvate și relevante necesităților de bază ale grupului țintă, evaluatorii au întrebat: "Considerați că grantul oferit de programul de cooperare transfrontalieră instituției dvs. a fost potrivit în raport cu necesitățile identificate?" și "Considerați că asistența tehnică oferită de program instituției dvs. (de exemplu: instruire) a fost potrivită în raport cu necesitățile identificate?". Răspunsurile au fost gradate cu scoruri ce indică susținerea acestei afirmații, respectul scorul mediu a fost de 4,59 și, respectiv 4,48 la întrebările adresate.

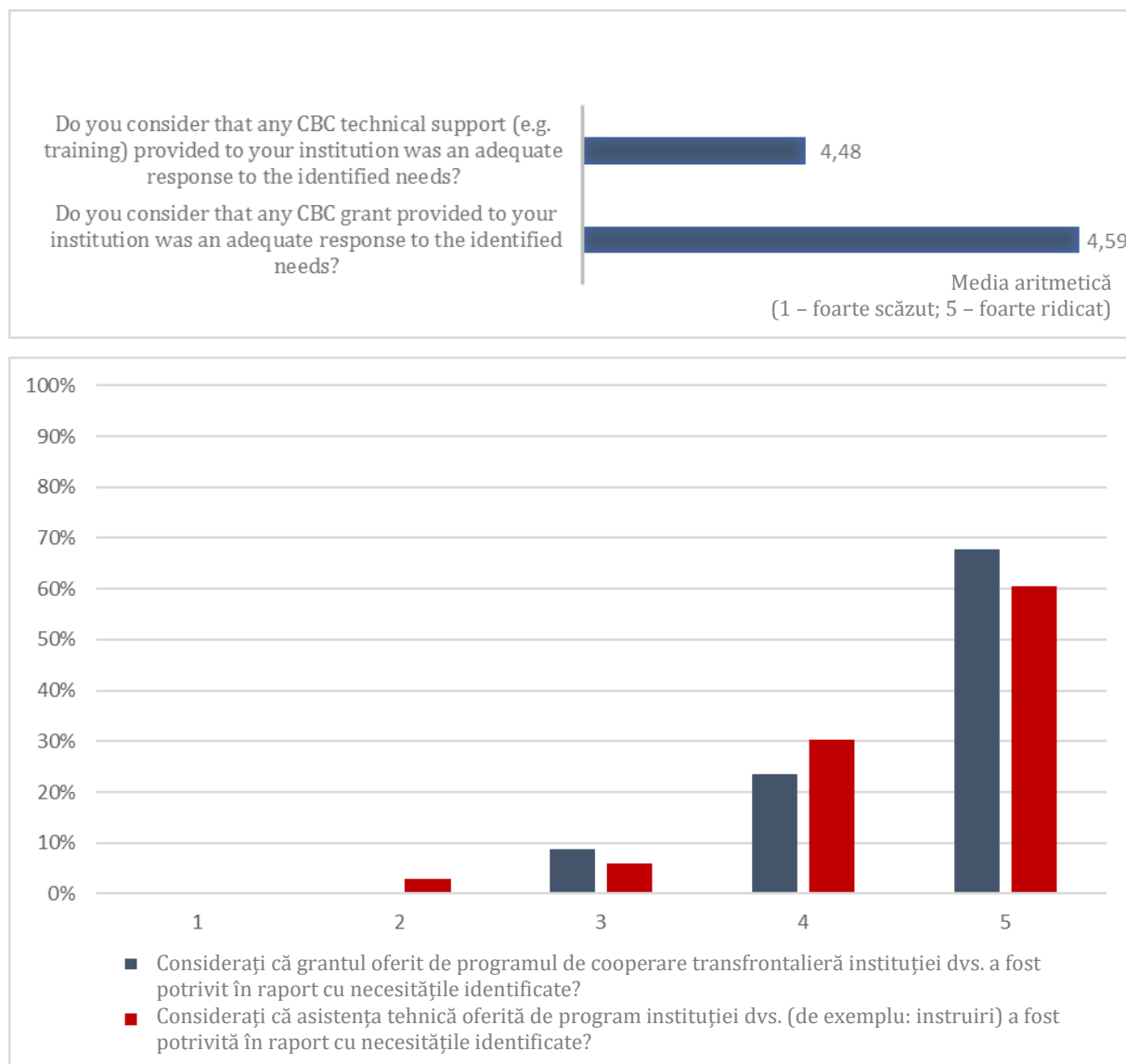

Figura 5: Asistența tehnică și grantul oferit în raport cu necesitățile instituționale

Întrebarea "Cum apreciați receptivitatea cetățenilor în procesul de implementare a proiectului?" de asemenea urmează a fi considerată drept un indicator al criteriului de relevanță. Aici constatăm că majoritatea covârșitoare a respondenților evaluează receptivitatea cetățenilor drept ridicată sau foarte ridicată.

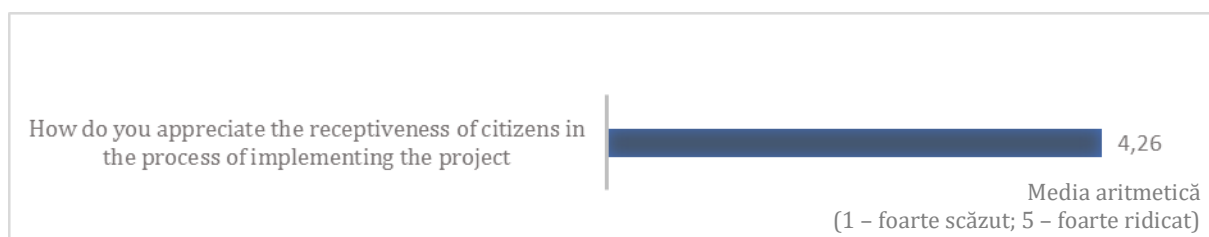

Figura 6: Receptivitatea cetățenilor

Programul respectă strategiile relevante?

Da. Programele pot fi considerate ca un răspuns potrivit al agendei de dezvoltare a țării, precum și un sprijin pentru implementarea politicilor și strategiilor țărilor partenere.

Scopul proiectului este de a rezolva o problemă cu care se confruntă grupurile țintă?

Da. Relevanța sprijinului sub această formă continuă să existe după implementarea fiecărui proiect. Este de așteptat la o participare mai mare a participanților în cadrul programului transfrontalier 2014-2020. Acest lucru a fost subliniat de toți partenerii vizitați în timpul misiunii.

3.1.2. Eficacitatea

Criteriul "eficacitate" evaluează dacă obiectivul proiectului a fost atins. În special, criteriul de eficacitate măsoară gradul de realizare a obiectivului prin compararea situației inițiale cu situația reală utilizând indicatorii definiți. Așadar, în cele ce urmează să discutăm dacă obiectivele programului au fost atinse.

Strategia programului se bazează pe scopul formulat în Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013. Acesta menționează că strategia adoptată se bazează pe o viziune comună a perspectivelor de dezvoltare, inclusiv a problemelor care urmează să fie rezolvate și oportunitățile identificate prin analiza geografică și analiza SWOT a ariei programului. Mai mult, documentul în ansamblul său a fost elaborat pe baza consultării părților interesate din regiune. Implementare eficientă a strategiei presupune impulsionează dezvoltării economice în zona de frontieră, care reprezintă și frontieră externă a Uniunii Europene.

Analiza programului a scos în evidență că în zona transfrontalieră există relații strânse la nivel istoric, economic și cultural. POC România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 a avut ca scop consolidarea și sprijinirea interrelațiilor existente pentru a realiza o integrare socială și economică mai bună a regiunii. Cooperarea transfrontalieră a fost considerată un instrument pentru a soluționa problemele comune ale regiunilor vecine, într-o mare varietate de domenii. În consecință, POC România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 aplica abordarea de jos în sus, bazat pe inițiative locale și regionale armonizate cu strategiile naționale și regionale ale fiecărei țări (a se vedea "relevanța"), pentru a crea beneficii tangibile pentru fiecare subiect al programului, mai ales în zona de frontieră.

Obiectivul general formulat prevedea: "**Obiectivul global al programului** este de a îmbunătăți situația economică, socială și a mediului înconjurător în aria de acțiune a programului, în contextul unor frontiere sigure, prin intensificarea contactelor dintre partenerii de pe fiecare parte a graniței".

Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 definea trei priorități: Prioritatea 1: Către o economie mai competitivă a zonei de frontieră; Prioritatea 2: Mediu și pregătirea pentru situații de urgență; Prioritatea 3: Promovarea activităților între oameni.

Fiecare prioritate este divizată în domenii mai specifice, numite "măsuri", după cum urmează:

Prioritatea 1: Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră

Măsura 1.1: Îmbunătățirea productivității și competitivității în zonele urbane și rurale.

Măsura 1.2: Dezvoltarea de inițiative de cooperare în domeniul transportului, al infrastructurii de frontieră și rețelelor de energie.

Prioritatea 2: Mediu și pregătirea pentru situații de urgență.

Măsura 2.1: Rezolvarea în comun a unor aspecte de mediu, inclusiv pregătirea pentru situații de urgență.

Măsura 2.2: Managementul resurselor de apă și al deșeurilor.

Prioritatea 3: Promovarea activităților între oameni.

Măsura 3.1: Sprijin pentru administrația locală și regională, pentru societatea civilă și comunitățile locale.

Măsura 3.2: Schimburi culturale, sociale și în domeniul educației.

Ținând cont de mărimea și natura programului de cooperare transfrontalieră, indicatorii globali și macroeconomici de impact (impactul asupra PIB, șomaj, calificări în educație, creșterea populației etc.) nu au fost formulați. Cu toate acestea, au fost introduși indicatori simpli și restrânși, care se concentrează pe contribuția programului la teme transversale europene. Este important din punctul de vedere al obiectivului general ca programul să stimuleze o cooperare mai intensă la nivel transfrontalier prin activități de cooperare și schimb de experiență, inclusiv crearea de rețele de cooperare. Legăturile puternice la nivelul societății civile și cooperarea educațională, socială și culturală pot juca un rol important în promovarea spiritului cooperării transfrontaliere în rândul populației care trăiește în zona de frontieră și vor încuraja dezvoltarea proiectelor viitoare.

Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 enumeră indicatorii de rezultat. Astfel de indicatori la nivel de prioritate sunt necesari pentru evaluarea și monitorizarea programului. Indicatorii de rezultat sunt exprimați în număr de proiecte și/ sau efectele directe ale priorităților sunt prezentate mai jos.

Tabelul 7: Indicatori de rezultat la nivel de prioritate a Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013				
Prioritatea 1: Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră				
Scopul priorității	Rezultate	Referință	Valoarea țintă	Numărul proiectelor cu beneficiari MD
Susținerea creșterii numerice și a capacităților IMM-urilor în vederea îmbunătățirii economiei regiunii și limitării migrației	Numărul de proiecte care promovează activități locale	0	10	3
Îmbunătățirea competitivității în economie, în inovare, cercetare și dezvoltare	Numărul de proiecte care stimulează cooperarea transfrontalieră între universități, instituții de cercetare/ afaceri și autorități locale	0	10	4
	Numărul de proiecte care dezvoltă servicii de formare transfrontalieră pentru ocuparea forței de muncă în legătură cu nevoile pieței	0	10	1
Modernizarea agriculturii pentru a face sectorul mai competitiv	Numărul de proiecte cu sprijin pentru modernizarea agriculturii și a producției	0	10	3
Dezvoltarea potențialului turismului (turism cultural, agroturism, ecologic și tematic) pentru dezvoltarea regiunii	Numărul de proiecte care sprijină dezvoltarea de produse comune în domeniul turismului	-	-	8
Îmbunătățirea infrastructurii regiunilor prin modernizarea rețelelor de transport și de energie care suferă de o lipsă de investiții și reprezintă aspectele-cheie ale unei economii competitive și de promovare a unei interconexiuni adecvate a sistemelor de energie	Numărul de proiecte care influențează în mod clar domeniul transportului, infrastructura de trecere a frontierei, rețelele energetice și interconectarea sporită a energiei electrice.	0	10	5

electrică prin interacțiuni în cadrul UCTE în vederea creșterii capacității transfrontaliere în domeniul schimburilor de aprovizionare a energiei electrice și creșterea securității în regiune.				
Total prioritatea 1:			50	24
Prioritatea 2: Mediu și pregătirea pentru situații de urgență.				
Scopul priorității	Rezultate	Referință	Valoarea țintă	Numărul proiectelor cu beneficiari MD
Soluționarea problemei ce ține de poluare influențată de sistemele de alimentare cu apă și de gestionarea nepotrivită a deșeurilor	Numărul de proiecte care vizează alimentarea cu apă și gestionarea deșeurilor	0	10	9
Soluționarea problemei ce ține de eroziunea solului, care este agravată de metodele de prelucrare agricolă dăunătoare și de defrișări	Numărul de proiecte care sprijină combaterea eroziunii solului, inclusiv gestionarea forestieră și gestionarea mediului	0	5	2
Asigurarea eficiență pentru o mai bună pregătire pentru situații de urgență care pot pune în pericol mediul și populația din regiune	Numărul de proiecte transfrontaliere care implică instituții / asociații profesionale care activează în sisteme de urgență	0	10	1
Asigurarea protecției eficiente și utilizarea bunurilor naturale prin abordarea problemelor comune de mediu	Numărul de proiecte care dezvoltă soluții comune pentru problemele de mediu	0	10	7
Total prioritatea 2:			35	19

Prioritatea 3: Promovarea activităților între oameni.				
Scopul priorității	Rezultate	Referință	Valoarea țintă	Numărul proiectelor cu beneficiari MD
Necesitatea unei dezvoltări armonioase la nivel transfrontalier	Numărul de proiecte care susțin inițiative comune de planificare, schimb de experiență, rețele de cooperare	0	10	25
Consolidarea relațiilor sociale și culturale apropiate între comunitățile dincolo de graniță	Numărul de proiecte care creează schimburi culturale și sociale	0	30	29
Reducerea criminalității organizate și a traficului de persoane în zona de frontieră	Numărul de proiecte care luptă împotriva crimei organizate, a traficului de persoane în zona de frontieră	0	5	4
Stimularea activităților care încurajează tinerii să rămână în zona de frontieră	Numărul de proiecte care creează activități pentru tinerii din zonă de frontieră	0	10	15
Total prioritatea 3:			55	73

În urma cercetărilor efectuate, se poate menționa cu certitudine că programul a reușit să răspundă așteptărilor grupului țintă prin următoarele:

- Susținerea creșterii numărului și capacităților IMM-urilor în vederea îmbunătățirii economiei regiunii și reducerea migrației;
- Dezvoltarea potențialului turismului (turism cultural, agroturism, ecologic și tematic);
- Dezvoltarea armonioasă la nivel transfrontalier prin intermediul proiectelor care au susținut inițiative comune de planificare, schimb de experiență, rețele de cooperare;
- Stimularea activităților care încurajează tinerii să rămână în zona de frontieră și creează activități pentru aceștia.

În cadrul evaluării impactului s-a încercat să se evalueze în ce măsură fiecare proiect a atins propriile obiective. Dat fiind faptul că datele din procesul de monitorizare nu erau disponibile, reprezentanții proiectelor implementate în cadrul acestui program au fost intervievați printr-un sondaj on-line și în cadrul interviurilor organizate (studii de caz și LIP). Întrebarea principală a fost: "În ce măsură proiectul dvs. de cooperare transfrontalieră a atins rezultatele așteptate?" Rezultatele sunt prezentate schematic în cele ce urmează.

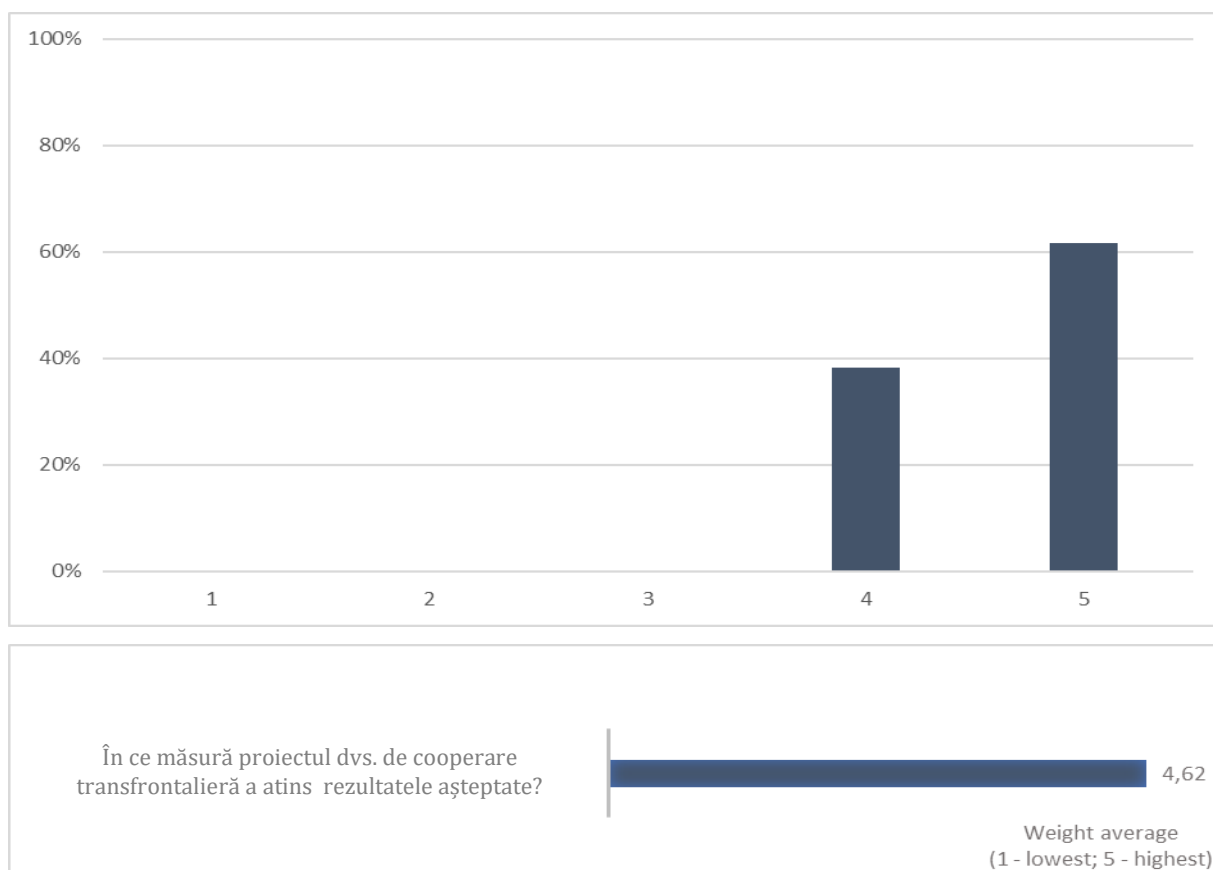

Figura 7: Rezultatele așteptate a proiectelor transfrontaliere

Respondenții au oferit scoruri înalte pentru întrebările oferite. Valoarea medie de 4.62 reprezintă un scor ridicat pentru aprecierea atingerii rezultatelor scontate în rândul beneficiarilor de proiecte.

Reprezentanții intervievați ai structurilor naționale implicați în programarea și implementarea POC România - Ucraina – Republica Moldova 2007-2013 au oferit un scor mediu de 3,6 la întrebarea "Considerați că au fost atinse obiectivele programului de cooperare transfrontalieră?".

Programul a atins obiectivul convenit în conformitate cu indicatorii preconizați?

Da, în măsura datelor disponibile ce au fost evaluate.

3.1.3. Eficiența

Criteriul de eficiență stabilește gradul în care resursele investite într-un program sunt adecvate în comparație cu rezultatele obținute. Întrebarea principală care a determinat eficiența programului a fost: "Obiectivele au fost realizate în mod rentabil?".

După cum se poate observa din tabelele prezentate în capitolele anterioare, rezultatul programului în ceea ce privește numărul de proiecte a fost impresionant:

Tabelul 8: Participarea Republicii Moldova în cadrul POC România – Ucraina – Republica Moldova 2007 -2013	
Numărul apelurilor de propuneri de proiecte	2
Numărul propunerilor de proiecte depuse per program / numărul propunerilor de proiecte depuse de partenerii lideri din MD	1482 / 384
Numărul de aplicații cu participarea partenerilor din MD	607
Proiecte contractate pe program	134
Proiecte contractate cu partenerii lideri din MD	27
Proiecte contractate cu parteneri din MD	116
Fonduri accesate de beneficiarii și partenerii din MD, milioane Euro	22,0 + 11,0 (LIP)
Aria eligibilă	3 state
Bugetul total alocat de UE per program, milioane Euro	126,7

Primul apel de propuneri de proiecte a fost lansat la 1 iulie 2009, cu o alocare financiară de 35 de milioane de euro. Au fost primite 422 de propuneri de proiecte (266 de propuneri pentru Prioritățile 1 și 2, și 156 de propuneri de proiecte pentru Prioritatea 3). Bugetul total a fost de 302,26 milioane Euro. Ca urmare a procesului de evaluare, au fost contractate 16 proiecte pentru Prioritățile 1 și 2, și 62 de proiecte pentru Prioritatea 3. Suma totală a bugetului contractat a fost de 39 milioane Euro (circa 8 milioane de Euro accesate de aplicanții și partenerii din Moldova în cadrul a 16 proiecte).

Al doilea apel de propuneri de proiecte a fost lansat cu o clauză de suspendare și a fost organizat în două etape. În prima etapă au fost depuse în total 1078 note conceptuale. Dintre acestea, 278 note conceptuale din Moldova, 637 din România și 163 din Ucraina. Astfel, s-a înregistrat o creștere semnificativă cu peste 120% a participării Republicii Moldova la programul de cooperare transfrontalieră. Au fost contractate 15 proiecte, cu implicarea a 54 de instituții din Republica Moldova. Bugetul alocat se ridică la 14 milioane de euro (50% din pachetul financiar).

Eficiența programului de cooperare transfrontalieră, în general, a fost considerat destul de ridicat. Un aspect care trebuie luat în considerare este acela că partenerii urmau să contribuie la bugetul proiectelor cu un aport de cofinanțare. În POC România - Ucraina - Moldova 2007 - 2013, contribuția de aproximativ 3,3 milioane euro a generat circa 36 milioane de euro investiți în proiecte.

Costul general de gestionare a programului, excluzând asistența tehnică suplimentară livrată din bugetele naționale și alți donatori, a fost mai scăzut în comparație cu alte programe. Întrucât programele CTF IEVP sunt foarte mici în comparație cu alte programe de cooperare transfrontalieră, mărimea fondurilor disponibile pentru derularea programelor a fost proporțional mai mic. Programele respectă aceleași reguli ca și programele de cooperare transfrontalieră cu statele membre, ceea ce permite utilizarea a 10% din program pentru derularea programului.

Un alt aspect ce ține de criteriul de "eficiență" este determinat de eficiența managementului de program. În cazul Republicii Moldova, este necesar de menționat faptul că numărul mare de propuneri de proiecte, precum și procesul de selectare, contractare și implementare au fost gestionate de o structură de management destul de mică. Această entitate a fost situată în Republica Moldova și a compus o echipă ce includea 2 specialiști.

Una din concluziile programelor anterioare desfășurate în perioada 2004-2006, a evidențiat că este necesar sprijin pentru beneficiari la etapa de elaborare și scriere a propunerilor de proiecte. În acest context, era de așteptat ca Secretariatul Tehnic Comun (STC) al programului stabilit de Autoritatea Comună de Management să contribuie la informarea publicului cu privire la oportunitățile oferite de acest program și, de asemenea, la aspectele practice legate de pregătirea cererilor. Având în vedere mărimea programului, aspectul geografic, precum și nivelul scăzut al experienței beneficiarilor în domeniul scrierii propunerilor de proiecte transfrontaliere, pentru a facilita accesul la informații, STC a funcționat în două locații (sediul central în Suceava și un birou din Iași) și a înființat trei oficii antenă în: Odessa, Cernăuți și Chișinău. Personalul STC a oferit sprijin părților interesate la nivel local și regional pentru a scrie proiecte bune și durabile în cadrul priorităților prezentate anterior. Cu toate acestea, era evident că majoritatea activităților trebuiau să fie livrate în țările partere, iar în acest sens, biroul regional din Chișinău nu avea suficient personal și nu era bine dotat. Sprijinul suplimentar în gestionarea programului a fost oferit de partenerii internaționali de dezvoltare, care au contribuit la finanțarea parțială a oficiului antenă din Chișinău.

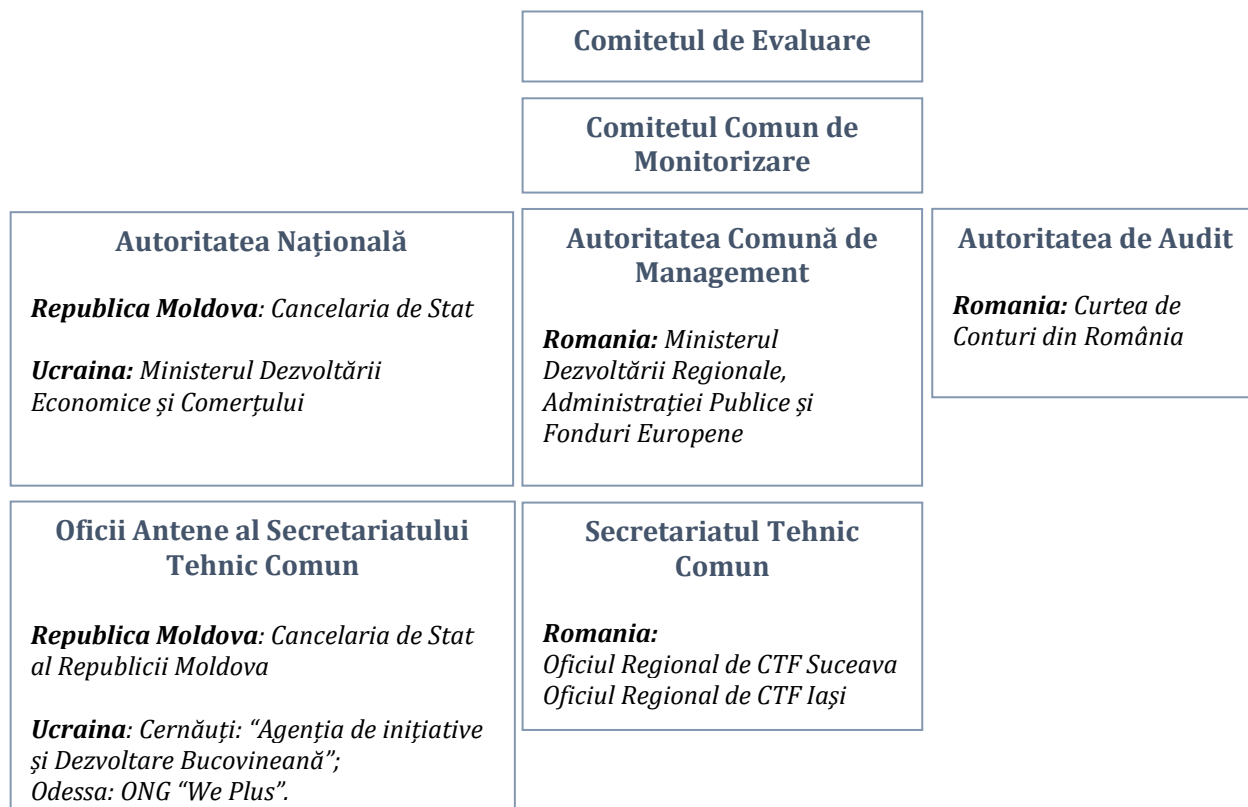

Figura 8: Structura de management al POC România-Ucraina-Republica Moldova

Dependența de asistență tehnică a fost subliniată de către reprezentanții structurilor naționale. La întrebarea "În ce măsură pregătirea propunerilor de proiecte și implementarea grantului CTF depinde de asistență tehnică a programului?" structurile naționale intervievate au oferit un scor de 4,5. Acest scor subliniază faptul că sprijinul suplimentar oferit de diferiți donatori a ajutat semnificativ beneficiarii din Moldova să-și dezvolte capacități în domeniul managementului de proiect.

La întrebările "Cum apreciați eficiența managementului de program? A fost desfășurarea programului bine organizată?" reprezentanții structurilor naționale implicate în implementarea și coordonarea POC România - Ucraina - Republica Moldova au răspuns cu un scor de 3,3. Aceștia au subliniat faptul că asistența a fost acordată pe dimensiunea managementului financiar, în special PRAG UE. Managementul a fost eficient astfel încât programul a fost implementat "în mod unilateral", adică "fără implicarea autorității naționale", ceea ce a făcut procesul de management facil și rapid. Autoritatea națională era contactată în cazuri rare când apăreau probleme majore la etapa de implementare.

În consecință, răspunsurile la întrebarea "Considerați că a existat un dialog potrivit între structura programului, nivelul național și actorii locali în implementarea programului de cooperare transfrontalieră 2007-2013?" au fost apreciate cu scorul mediu de 3,6 din partea structurilor naționale. A fost subliniat importanța dialogului activ la toate nivelurile, motiv pentru care s-a menționat despre necesitatea organizării mai multor evenimente naționale (de exemplu, pentru informare, instruire pe domenii specifice etc.).

Răspunzând la întrebarea "Care au fost principalele provocări / constrângeri în perioada de programare și implementare a programelor de cooperare transfrontalieră 2007-2013?" structurile naționale implicate în coordonare s-au referit la diferențele din legislație și a cadrului instituțional a țărilor participante. Aceste autorități percep ca fiind limitate capacitățile administrațiilor locale și regionale în implementarea proiectelor transfrontaliere și aplicarea procedurilor PRAG. S-a menționat că acest fapt reprezintă și un factor limitator al eficienței. Un alt aspect despre care s-a menționat în cursul interviurilor a fost faptul că "*au existat întârzieri*" la diferite etape ale proceselor.

În ceea ce vizează răspunsurile la întrebările deschise din sondajul on-line cu referire la eficiența programului, rezultatele au susținut ipoteza echipei de evaluare care a anticipat un scor înalt de 4,25.

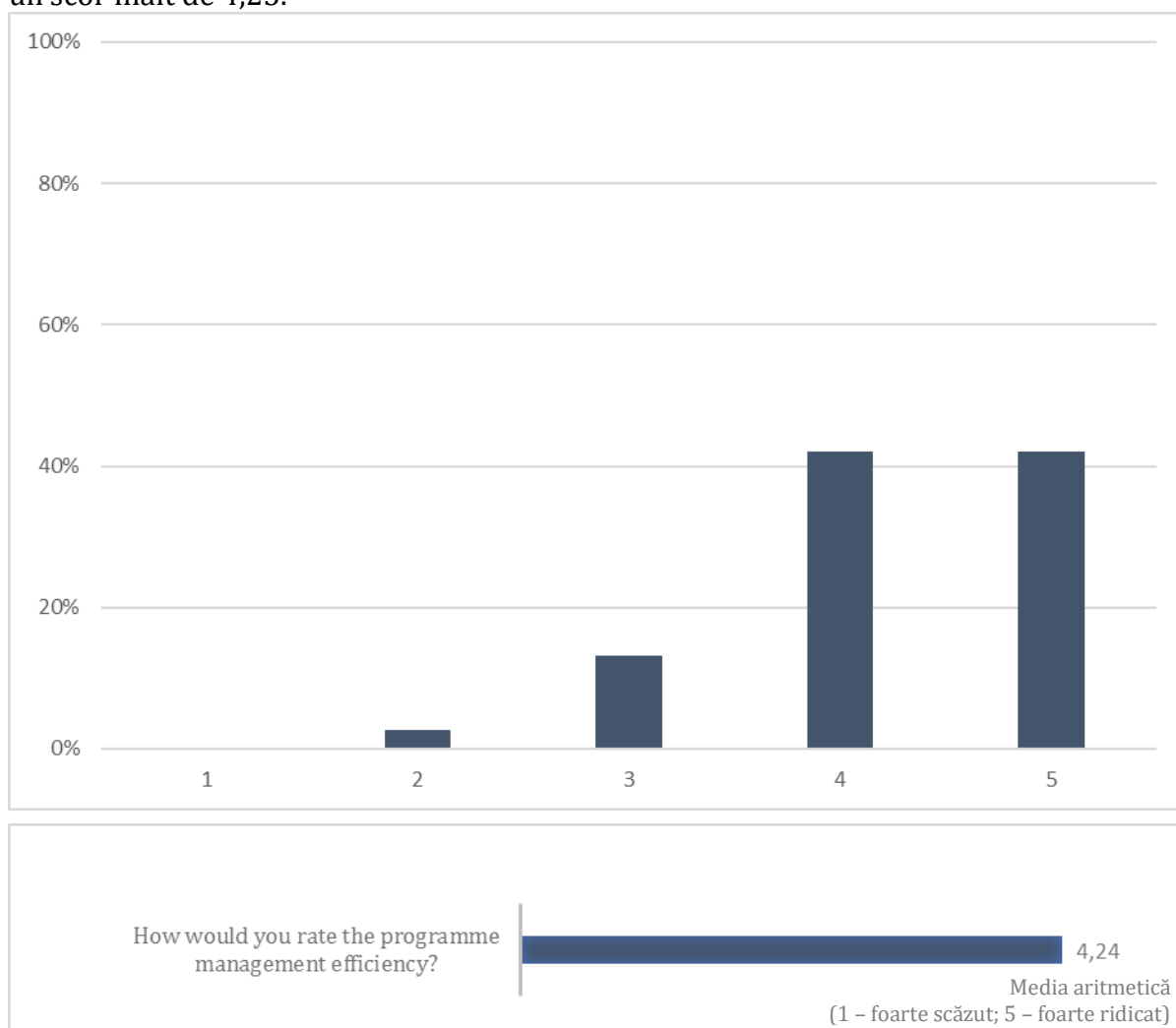

Figura 9: Eficiența programului

Analiza rezultatelor din chestionarul on-line au permis compilarea principalelor recomandări și provocări evidențiate de beneficiarii intervievați din Republica Moldova:

- *Numărul partenerilor ar trebui să fie limitat la 3 pentru a avea o implementare eficientă a proiectului și a asigura durabilitatea acestuia.*

- *Necesitatea creării unui mecanism de cofinanțare la nivel național, deoarece lipsa mecanismului de cofinanțare reprezintă un impediment de participare pentru societatea civilă.*
- *Procesul de evaluare durează mult și din acest motiv, proiectul inițial poate suferi modificări, care nu sunt acceptate ulterior de program pentru finanțare.*
- *Timpul de luare a deciziilor este prea lung (aproximativ 18 luni de la lansare până la semnarea contractului). Este necesar de a scurta această perioadă.*
- *Procedurile ar trebui să fie simplificate și uniforme pentru toți partenerii. Prevederile PRAG sunt considerate ca fiind prea complicate.*
- *Dificultate în găsirea partenerilor credibili. Este necesar de a oferi sprijin în identificarea partenerilor.*
- *Dificultate în completarea documentelor de proiect datorită lipsei de personal calificat în cadrul organizațiilor. Este necesar de a oferi sprijin suplimentar pentru pregătirea propunerilor de proiect.*
- *Comunicarea cu STC a fost dificilă (mai ales pentru aprobarea modificărilor bugetare, aprobarea documentelor de vizibilitate, etc.). Acest lucru a făcut dificilă implementarea proiectului.*
- *Implementarea proiectelor a confirmat importanța implicării unei echipe cu experiență, de la începutul pregătirii proiectelor până la finalizarea acestora.*

Necesitatea de a beneficia de instruiți suplimentare a fost unanim confirmată de beneficiarii intervievați. Aceștia au menționat faptul că "deoarece o mare parte din pregătirea conceptului de proiect depinde direct de experiența solicitantului, sunt necesare instruiți".

Resursele programului au fost utilizate adecvat în raport cu rezultatele obținute?

Da (în măsura datelor disponibile). Resursele disponibile ale proiectelor au fost utilizate optim.

A existat oportunitatea de a coordona activitățile cu alți donatori?
S-a reușit obținerea altor finanțări pentru proiectele CTF de la alți donatori?

Da.

3.1.4. Impactul

Criteriul de impact evaluează măsura în care programul a contribuit la atingerea rezultatelor preconizate (de exemplu, care depășesc obiectivul programului). Acest criteriu evaluează, de asemenea, dacă alte rezultate sunt produse în afara sferei de responsabilitate a măsurilor anticipate. Evaluarea impactului a inclus și identificarea rezultatelor neintenționate (pozitive sau negative) și principalele efecte generate de intervențiile programelor asupra dezvoltării socio-economice.

S-a constatat că valoarea adăugată socio-economică generată de program a fost determinată în mare măsură de proiectele majore de investiții (LIP). Investițiile fizice din cadrul Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 au fost importante pentru că au influențat direct dezvoltarea socio-economică a țării. Toate proiectele majore de investiții au avut o relevanță transfrontalieră vizibilă. Intervenițiile cu reprezentanții proiectele majore de investiții a confirmat această ipoteză.

În calitate de exemplu relevant este proiectul "Conducta de interconectare a sistemul de transport al gazelor naturale din România cu sistemul de transport a gazelor naturale al Republicii Moldova: Iași (România) - Ungheni (Moldova)". Impactul acestei inițiative a fost vizibil deoarece raionul Ungheni poate deja utiliza gaze naturale din această conductă. Cu toate acestea, impactul total va fi atins atunci când va fi construită întreaga conductă care conectează partea centrală a țării, iar întreaga țară va avea acces la furnizarea alternativă de gaze. Se așteaptă ca acest lucru să se realizeze până în 2020. Pentru alte două investiții la scară largă, au fost pregătite studiile de fezabilitate necesare.

Totuși, în afară de proiectele de tip LIP, în mare parte, proiectele din program s-au axat pe investiții de infrastructură la scară mică. Un număr mare de proiecte locale de infrastructură la scară mică au fost implementate în domeniul mediului și infrastructurii de comunicații, crearea de noi servicii sau îmbunătățirea serviciilor existente în diverse domenii. În cele ce urmează se vor prezenta câteva exemple ce indică impactul programului.

- Proiectul "Îmbunătățirea transfrontalieră a managementului solid al deșeurilor municipale în Republica Moldova, România și Ucraina" a avut în calitate de realizare importantă dezvoltarea infrastructurii de management al deșeurilor solide municipale în regiunile de frontieră din Fălești (MD), Iași (RO) și Noua Suliță (UA). Cea mai mare realizare a proiectului a fost construcția primei stații de sortare a deșeurilor în satul Călugăr, raionul Fălești, cu o capacitate de 200 de tone de deșeuri pe lună. În mod semnificativ, a crescut și responsabilitatea manifestată de autoritățile locale, instituțiile publice, întreprinderile și persoanele localităților din zona de frontieră. Aceasta se datorează faptului că pe tot parcursul perioadei de implementare a proiectului au fost organizate campanii de informare și conștientizare în rândul populației.
- Un alt exemplu, este proiectul "Orașe-eco – o viziune comună în zona transfrontalieră", care au întreprins acțiuni în domeniul prevenirii dezastrelor naturale și a reușit să producă rezultate tangibile pentru 46 gospodării prin protecția împotriva inundațiilor și amenajarea ecologică a 1246 m de râu, plantarea a 200 de pomi, informarea și implicarea comunităților locale.

- De asemenea, proiectul "Elaborarea și Managementul Planurilor Integrate de Dezvoltare Urbană" a avut drept obiectiv elaborarea documentelor de planificare urbană în conformitate cu standardele naționale și europene, aplicarea abordării participative în procesul de elaborare a documentelor de planificare strategică și documentare urbană, consolidarea capacității autorităților publice locale de a gestiona implementarea documentației urbane.
- Un alt proiect ce demonstrează diversitatea problemelor abordate de program s-a derulat sub genericul "Informați-vă la timp: Traficul de ființe umane există". Persoanele vulnerabile care ar putea fi victime ale traficului de ființe umane au fost informate despre riscurile acestui flagel, iar autoritățile din România și Republica Moldova au fost informate despre măsurile necesare pentru prevenirea acestui fenomen. În Republica Moldova, subiectul traficului de ființe umane era considerat unul tabu, iar după implementarea acestui proiect autoritățile au devenit mai conștiente de acesta. În rezultat, s-a reușit contribuția la elaborarea unor programe socio-economice locale cu propuneri specifice privind prevenirea traficului de ființe umane în rândul tinerilor și persoanelor vulnerabile.

Totuși, evaluarea a indicat că îmbunătățirile din domeniul dezvoltării afacerilor și pieței muncii din zona transfrontalieră nu au fost atât de substanțiale. Astfel de proiecte au fost rar întâlnite în rândul celor implementate la acea perioadă. Realizările au fost mai vizibile în domeniul dezvoltării turismului transfrontalier - un număr considerabil de situri turistice naturale, culturale, urbane și rurale au fost restaurate sau promovate.

Structurile naționale implicate în implementarea Programului de Cooperare Transfrontalieră POC România - Ucraina – Republica Moldova 2007-2013 au menționat despre impactul destul ridicat al proiectelor transfrontaliere implementate asupra dezvoltării socio-economice a țării, cu un scor mediu de 3,6. Evaluarea impactului de structurile naționale este prezentată mai jos:

La nivel politic	La nivel instituțional	Valoarea adăugată social-economică
• Cunoașterea reciprocă • Implementarea proiectelor strategice și în parteneriat de interes comun • Creșterea sectorului socio-economic și cooperarea între decidenți	• Schimb de experiență • Cooperare pe termen lung cu structuri cu o experiență mai vastă • Activități în comun începând cu identificarea proiectului până la implementarea acestuia	• Mobilizarea partenerilor de proiect • Participarea activă a actorilor din sfera economică și socială • Eforturi suplimentare pentru crearea mai multor locuri de muncă în regiune • Calificare profesională

Întrebând reprezentanții proiectelor finanțate în cadrul POC RO-UA-MD 2007-2013 în ce măsură proiectele lor au contribuit la promovarea dezvoltării socio-economice a Republicii Moldova, răspunsurile oferite sunt prezentate mai jos.

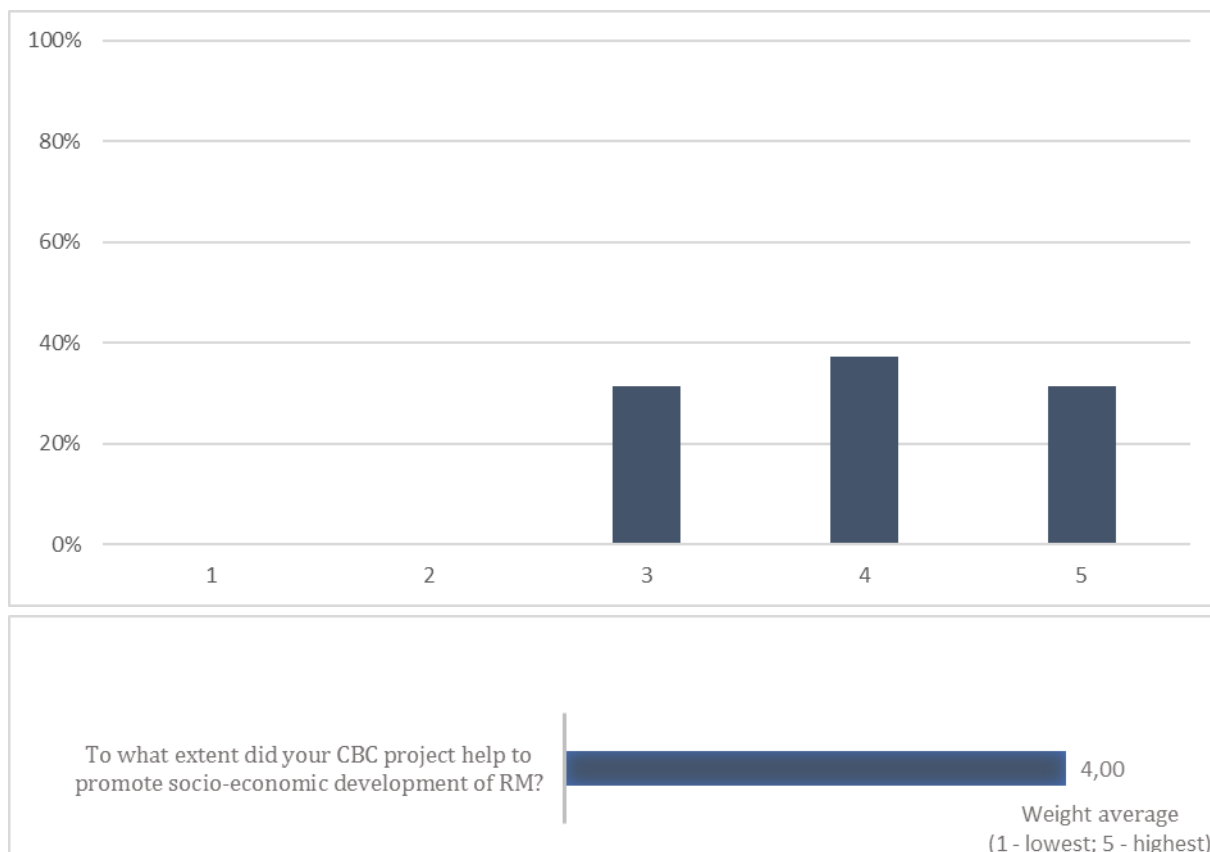

Figura 10: Contribuția grantului la dezvoltarea socio-economică a țării

Generalizând, la nivel strategic, acest program a intensificat cooperarea transfrontalieră. Programul prin diversele proiecte implementate a generat o valoare adăugată la dezvoltarea socio-economică și socio-culturală a regiunii transfrontaliere, în timp ce valoarea adăugată politico-instituțională poate fi considerată ca fiind mai restrânsă. Cu toate acestea, cooperarea și activitățile comune între regiuni sunt instrumentul-cheie pentru atingerea obiectivelor programului în ceea ce privește dezvoltarea socio-economică, stabilirea parteneriatelor și promovarea noilor modele de dezvoltare nu ar trebui subestimate. Prin acest program a fost evidențiată valoarea adăugată socio-culturală, care nu ar fost posibilă și atât de vizibilă fără finanțarea comunitară. Proiectele culturale, în special numeroasele proiecte "de la om la om", au avut o contribuție importantă asupra regiunii transfrontaliere și țările implicate în program. Ele au sporit conștientizarea reciprocă a valorilor istorice și culturale comune și au favorizat stabilirea contactelor interpersonale, care au ajutat țările implicate să se cunoască mai bine și să dezvolte inițiative noi.

În același timp, acest lucru este susținut și de o serie de declarații făcute de beneficiarii programului în timpul interviurilor:

- *"O bună cooperare între parteneri duce la (...) atingerea obiectivelor generale și specifice ale proiectului. Prin acest program, solicitantul și partenerii și-au dezvoltat abilități manageriale, abilități de comunicare și dezvoltare a parteneriatului".*

- *“Pe parcursul întregii perioade de implementare a proiectului s-a stabilit o colaborare strânsă și o comunicare eficientă între solicitant și partenerii proiectului”.*
- *“Realizarea proiectului a fost asigurată prin implicarea partenerilor, autorităților și instituțiilor de resort din toate țările implicate”.*

Analiza de evaluare a arătat, de asemenea, că acțiunile susținute de program au mobilizat un număr mare de persoane și organizații provenind din diferite sectoare de la diferite nivele de guvernare. Cooperarea și schimbul de experiență dintre diferite țări au îmbunătățit semnificativ înțelegerea interculturală și intersectorială. Acest lucru a fost deosebit de important pentru țările non-UE care nu au avut experiența anterioară cu privire la cooperarea teritorială înainte de 2007.

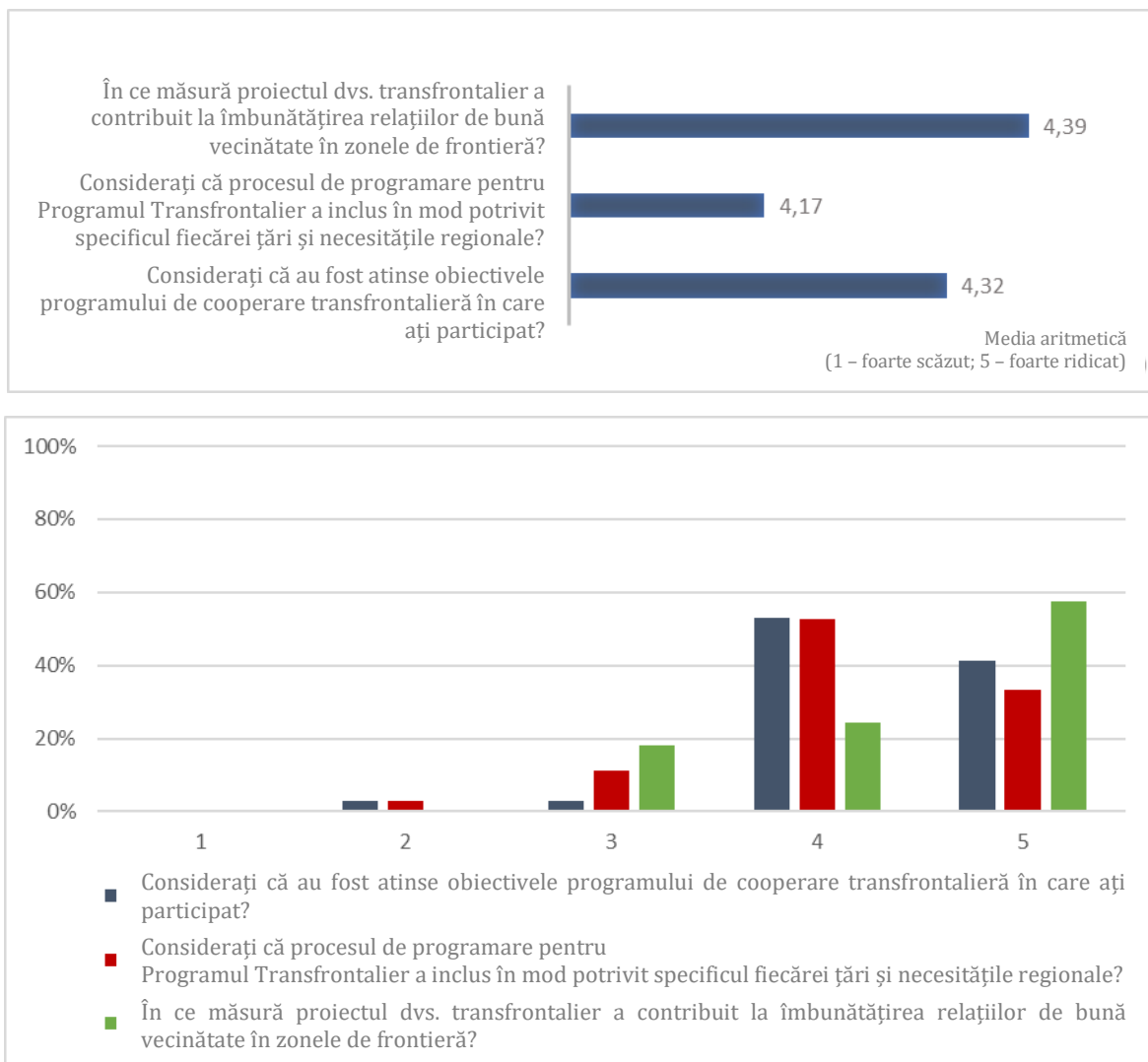

Figura 11 Relațiile de vecinătate, procesul de programare și obiectivele realizate

La întrebarea "În ce măsură proiectul dvs. transfrontalier a contribuit la îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate în zonele de frontieră?" reprezentanții structurilor naționale implicate în programarea și implementarea POC România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013, au oferit un scor mediu de 3,3 ceea ce reprezintă un punctaj mult mai scăzut decât participanții la sondajul online care au oferit o medie de 4,39. Acest fapt subliniază ipoteza menționată mai sus că impactul este mai tangibil din punct de vedere socio-economic decât politico-instituțional.

Capitalul social a fost creat prin efecte de învățare individuale și organizaționale asociate cu cooperarea la nivel de program și proiect care nu ar fi existat fără sprijinul UE. Experiența acumulată și noile cunoștințe dobândite au fost folosite de actorii implicați în timpul și după implementarea proiectelor pentru a îmbunătăți capacitățile individuale și organizaționale de a coopera eficient. O declarație din partea unui beneficiar ilustrează acest lucru: *"Aceste programe sunt complexe, dar foarte utile pentru Republica Moldova"*.

Acest lucru este recunoscut și de structurile naționale, care au subliniat atunci când au răspuns la întrebarea "Cum evaluați capacitățile beneficiarilor moldoveni pentru pregătirea și implementarea proiectelor de cooperare transfrontalieră", în cadrul celei dintâi licitații de propuneri de proiecte organizat în anul 2009, scorul a fost doar 1 (astfel, acesta este cel mai mic scor posibil), iar în cadrul celui de-al doilea apel de propuneri de proiecte din anul 2011 a fost deja 4.

Actorii implicați în acest program (răspunzând la ancheta online) au avut următoarele observații:

- Proiectul a susținut cu succes dezvoltarea abilităților necesare pentru **dezvoltarea economică locală** (LED), îmbunătățirea experienței în implementarea proiectului, planificarea strategică, lucrul în echipă, scrierea propunerilor de proiect și managementul proiectului. Schimb și transfer de experiențe *"Experiență pozitivă de a lucra cu parteneri cu experiență de la care puteți învăța"*.
- **Aspectul specific al cooperării transfrontaliere** a determinat ca participanții la acest program să afle despre coordonarea proiectelor internaționale (*"posibilitatea reprezentanților proiectelor din toate cele 3 țări de a discuta, analiza problemele și soluționa în comun, etc."*, *"Am aflat despre experiențele relevante din România"*, *"am schimbat contactele dintre autoritățile din MD și RO"*).
- Eforturile din cadrul procesului de elaborare, aplicare și implementare a proiectului au consolidat comunicarea și cooperarea dintre parteneri; *"Am câștigat experiență în gestionarea unui proiect transfrontalier"*. Unele parteneriate au dezvoltat o relație rapidă în faza de implementare a proiectului.
- *Proiectele CBC au oferit stimulente pentru dezvoltarea unor noi idei pentru colaborarea viitoare cu partenerii transfrontalieri.*
- Acest tip de cooperare nu ar fi fost probabilă și nu ar fi avut loc dacă programele de cooperare transfrontalieră nu ar fi fost create. Exemplu: *"Dezbaterile utile moldo-*

româno-ucrainene privind practica agriculturii ecologice, au identificat noi parteneri cu experiență în domeniu, am învățat cum să lucrăm într-o echipă și într-o rețea transfrontalieră, cu APL-uri și instituțiile specializate".

Rezumând: "A fost o experiență unică pentru echipa de management al proiectului privind implementarea unui proiect transfrontalier, studierea cerințelor și principiilor unui proiect european".

Programul a contribuit la atingerea obiectivelor pe termen lung?

Da.

Programul a obținut un impact amplu?

Da.

3.1.5. Sustenabilitatea

Măsurarea sustenabilității intervențiilor CTF nu poate face parte din evaluarea impactului. Este mai degrabă un subiect aparte. O astfel de analiză ar trebui să fie diferită în abordarea aplicată (mai multe vizite la fața locului, verificarea investițiilor în infrastructură, verificarea existenței și utilizarea echipamentelor etc.). La nivel de program, sustenabilitatea nu poate fi măsurată, deoarece nu este intenția expres al acestui studiu. În plus, design-ul programului a fost destul de complex, ceea ce a făcut dificilă obținerea unui impact strategic, datorită lipsei de focusare pe tipurile de intervenții și obiectivelor clar identificate și beneficiarii vizați.

Întrebarea pentru a evalua sustenabilitatea către respondenți a fost: Rezultatele pozitive sunt durabile? Criteriul de sustenabilitate a evaluat probabilitatea ca rezultatele pozitive ale proiectelor să continue și după finalizarea asistenței financiare provenite din program. De asemenea, a fost analizat modul în care programul a asigurat durabilitatea. Aceasta s-a referit la întrebarea dacă beneficiile intervențiilor programului ar putea continua după ce finanțarea CE a încetat.

La nivel strategic, se poate observa că sunt necesare eforturi continue pentru ca impactul să fie durabil. Privind dezvoltarea capacităților în cadrul structurilor, se poate spune că acest lucru este sustenabil. O schimbare a atitudinii și înțelegerii față de țările învecinate și, într-o oarecare măsură, promovarea valorilor UE a avut un impact pozitiv și ar putea fi durabile. Pentru ca impactul viitorului program și proiecte să fie durabile, trebuie să se adopte o abordare mult mai explicită cu privire la rezultatele intervențiilor și la modul în care beneficiarii vor continua activitatea după finalizarea proiectului. Pentru proiectele

finanțate în cadrul programului de cooperare transfrontalieră POC RO-UA-MD 2007-2013 nu au existat, de exemplu, indicatori privind sustenabilitatea intervențiilor.

La nivel de proiect, programele au contribuit în mod semnificativ la crearea rețelelor transfrontaliere și parteneriatelor pe termen lung. Aceste rețele constituie un punct de plecare pentru dezvoltarea unor capacități comune și durabile pentru soluționarea problemelor de viitor. Evaluarea impactului a arătat totuși că programul a abordat în mare parte probleme legate de dezvoltare care necesită o abordare mai eficientă a acțiunilor permanente. Prin urmare, cooperarea "soft" trebuie să implice instituirea unor capacități comune și durabile de soluționare a problemelor transfrontaliere pentru a obține îmbunătățiri durabile și un impact mai substanțial asupra dezvoltării teritoriale.

Constituirea parteneriatelor este un element care poate împiedica sustenabilitatea și impactul proiectelor, deoarece un număr de proiecte au parteneriate cu un interes pe termen scurt fără a continua inițiativele proiectului. În cazul parteneriatelor "reale", unde activitățile proiectului sunt strâns legate de activitățile organizației și în care există un rezultat al proiectului după finanțarea din cadrul programului, atunci sustenabilitatea și impactul sunt vizibile. În cadrul POC RO-UA-MD 2007-2013 multe inițiative pot fi considerate drept proiecte cu parteneriate "reale": "*Comunicarea continuă între parteneri*", "*Colaborarea eficientă între parteneri și dezvoltarea acestei colaborări în alte proiecte viitoare*" sunt două dintre comentariile selectate din ancheta online. Cei mai mulți intervievați au răspuns că sunt mai încrezători privitor la faptul că cooperarea și rezultatele vor fi durabile.

Cu toate acestea, au existat păreri ai beneficiarilor care au relevat nevoia de "*continuitate a programului de cooperare transfrontalieră cu priorități similare pentru a menține parteneriatele dezvoltate*". Aceasta arată modul în care se analizează aspectul sustenabilității: nu ca parte a responsabilității proiectului, dar a programului.

Structurile naționale în cadrul interviurilor au explicat că, potrivit estimării lor, "*aproximativ 60-70% din proiecte găsesc soluții pentru sustenabilitatea proiectelor, restul se finalizează odată cu stoparea finanțării UE*". Această afirmație este susținută și de rezultatele sondajului online. Ca răspuns la întrebarea "În cazul în care proiectul dvs. s-a dovedit a fi lipsit total sau parțial de sustenabilitate, care au fost motivele?" 55% dintre respondenți consideră că principalul motiv a fost lipsa mijloacelor financiare.

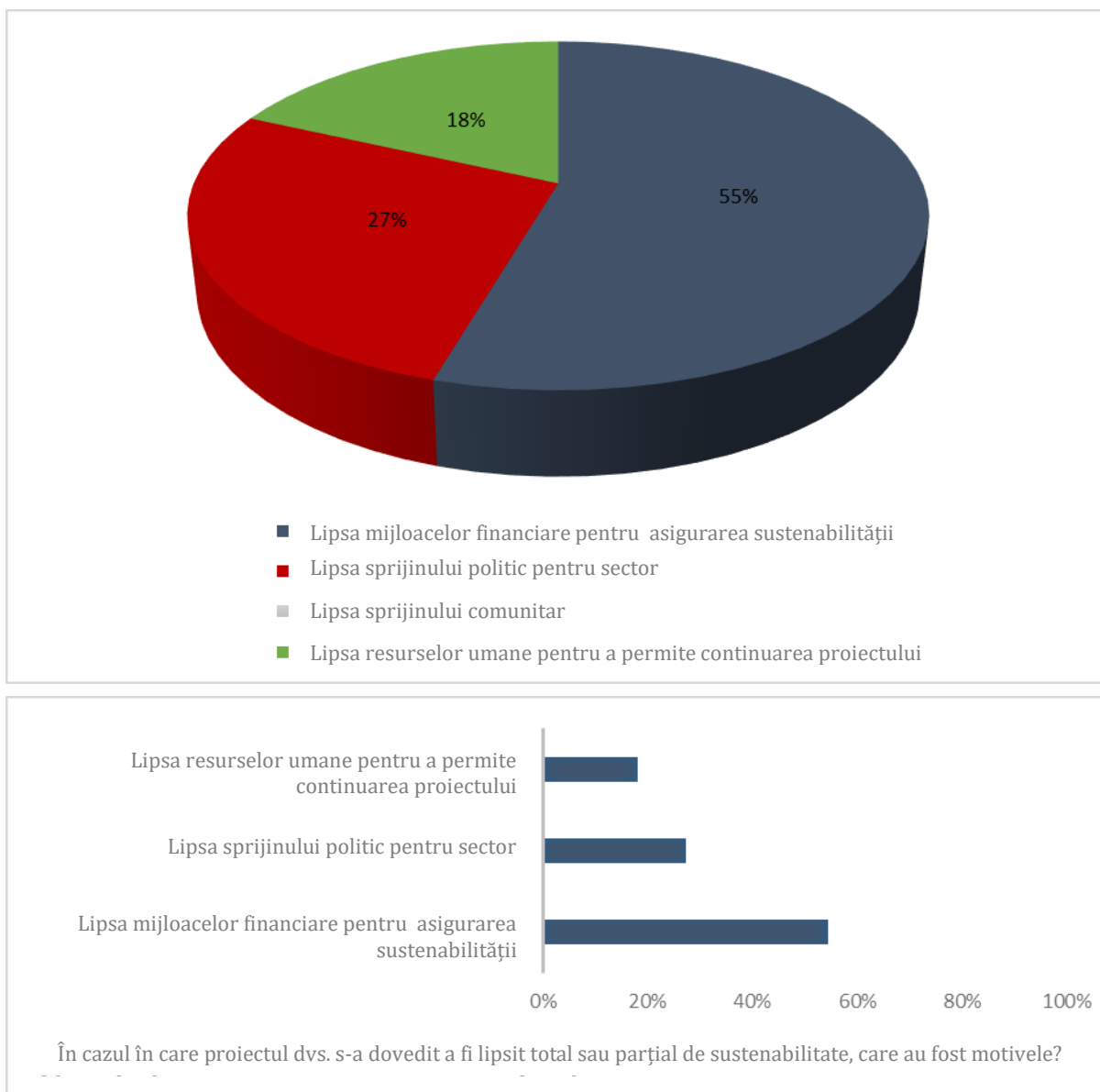

Figura12: Cauza lipsei de sustenabilitate

Capacitățile instituțiilor beneficiare s-au îmbunătățit cu fiecare apel de propuneri de proiect și experiență de derulare a proiectelor. Structurile naționale au subliniat faptul că capacitățile beneficiarilor din Moldova pentru pregătirea și implementarea proiectelor de cooperare transfrontalieră în cadrul celei dintâi licitații de propuneri de proiecte organizat în anul 2009, au avut un scor de 1, iar în cadrul celui de-al doilea apel de propuneri de proiecte din anul 2011 a fost deja 4. Experiența dobândită în cadrul programelor CTF a permis ca unii beneficiari să participe cu succes în cadrul altor programe.

Rezultatele pozitive ale programului sunt durabile?

Da.

Evaluarea generală

Această secțiune rezumă analiza celor cinci criterii OCDE-CAD efectuate mai sus.

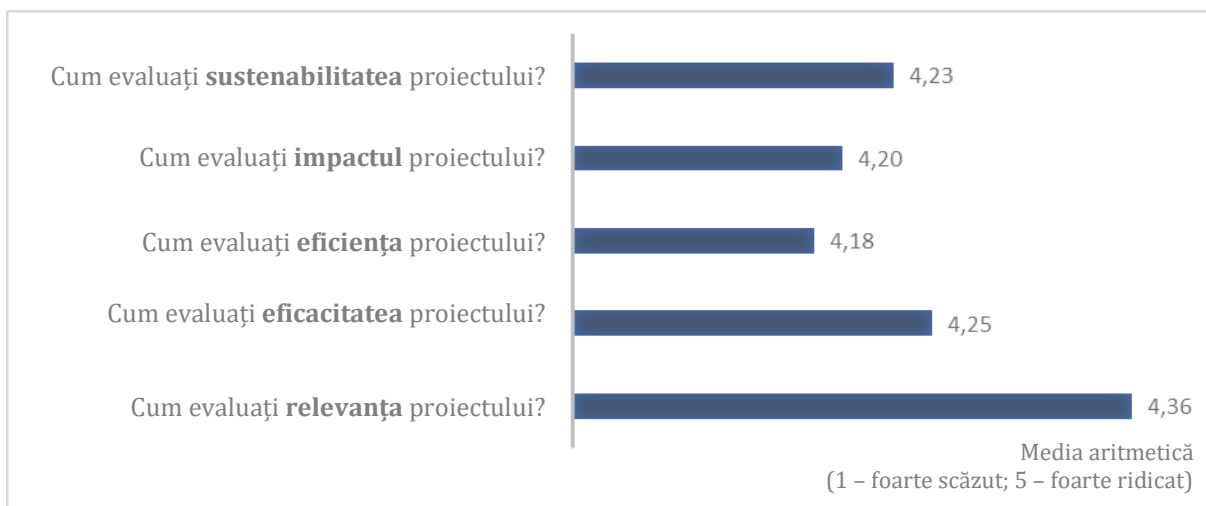

Figura 13: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, rezultatele sondajului on-line

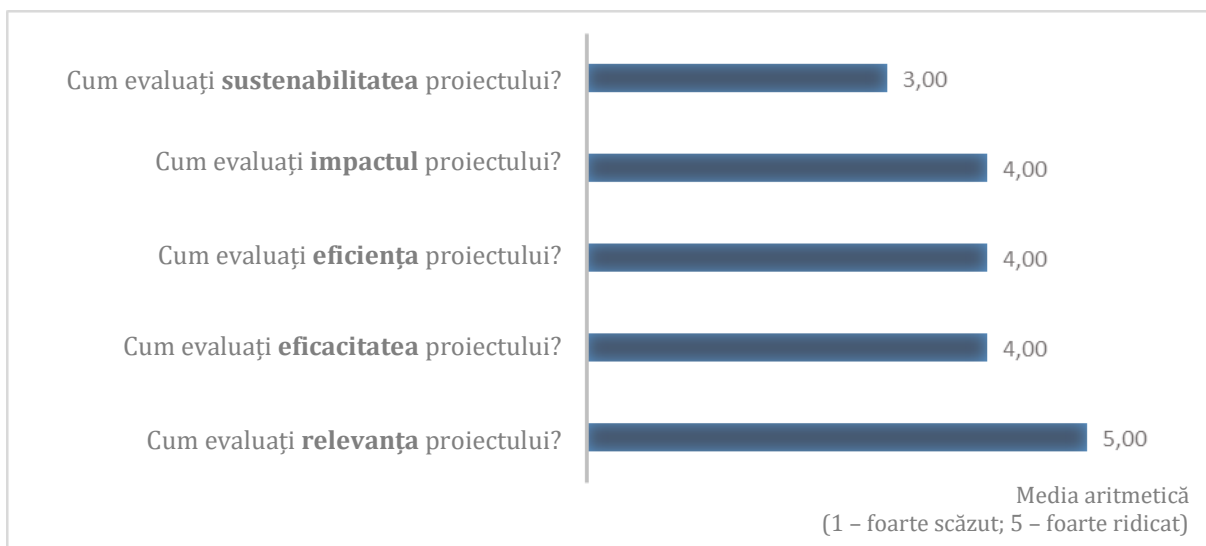

Figura 14: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, scorul oferit de către echipa de experți

3.2. Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013

În total, **40 proiecte comune cu parteneri din Republica Moldova au fost finanțate în cadrul Programului Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013**. Distribuția teritorială a proiectelor este neuniformă cu o concentrare în capitala Republicii Moldova - Chișinău. Unul din factori este capacitatea beneficiarilor de a participa și implementa proiecte de cooperare transfrontaliere.

Tabelul 9: Distribuția geografică a proiectelor implementate de către beneficiarii din Republica Moldova

Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013	Priorități	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	Chișinău	Total
	Prioritatea 1: Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor	0	1	1	16	18
	Prioritatea 2: Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului	0	2	4	9	15
	Prioritatea 3: Sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale în vederea creării unui mediu cultural comun în bazinul Mării Negre	0	0	0	7	7
	Total	0	3	5	32	40

Prioritățile preferate de beneficiarii moldoveni au fost:

- **Prioritatea 1:** Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor (**45%**);
- **Prioritatea 2:** Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului (**37,5%**);
- **Prioritatea 3:** Sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale în vederea creării unui mediu cultural comun în bazinul Mării Negre (**17,5%**).

Bugetul total absorbit de partenerii moldoveni în 2009 a fost de aproximativ 0,996 milioane de euro, iar în anul 2011 de aproximativ 2,463 milioane de euro. Datele au arătat o preferință pentru inițiativele de dezvoltare economică și socială a beneficiarilor din Moldova.

Tabelul 10: Numărul proiectelor și fondurile alocate per prioritate					
Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013	Priorități	Proiecte (număr)	Proiecte (%)	Fonduri alocate (Euro)	Fonduri alocate (%)
	Prioritatea 1: Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor	18	45	3,459 milion	46,27
	Prioritatea 2: Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului	15	37,5		42,54
	Prioritatea 3: Sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale în vederea creării unui mediu cultural comun în bazinul Mării Negre	7	17,5		11,19

Numărul de instituții implicate în implementarea proiectelor de cooperare transfrontalieră în cadrul Programului Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013 este prezentat în tabelul următor:

Tabelul 11: Tipul instituțiilor din Republica Moldova care au implementat proiecte transfrontaliere				
Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013	Priorități	Tipul instituției	Proiecte (număr)	Proiecte totale (număr)
	Prioritatea 1: Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor	ONG	11	18
		Administrație publică	3	
		Instituție publică	3	
		Camera de Comerț și Industrie	1	
	Prioritatea 2: Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului	ONG	9	15
		Instituție publică	1	
		Instituția de cercetare și educație	5	
	Prioritatea 3: Sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale în vederea creării unui mediu cultural comun în bazinul Mării Negre	ONG	1	7
		Instituția de cercetare și educație	6	
	Total			40

Datele au arătat că ONG-urile au fost implicate în implementarea proiectelor pentru Prioritatea 1 și Prioritatea 2, în timp ce majoritatea instituțiilor de învățământ și cercetare au fost implicate în implementarea proiectelor pentru Prioritatea 3. Numărul instituțiilor

publice este relativ scăzut printre instituțiile care au implementat proiecte în cadrul celor trei priorități ale programului.

3.2.1. Relevanța

Întrebarea principală privind evaluarea criteriului de relevanță a programelor de cooperare transfrontalieră este: "Programul de cooperare transfrontalieră a realizat activități necesare?". În ceea ce privește dimensiunile de evaluare, se estimează modul în care programul a fost conceput pentru abordarea problemelor principale a grupurilor țintă, pe de o parte, și conformitatea cu strategiile relevante, pe de altă parte.

În cazul celor din urmă, se poate afirma că, relevanța Programului Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013 a fost clar reflectată într-o serie de documente de politici publice. Acest program, la fel ca și alte programe transfrontaliere din cadrul politicilor regionale și de coeziune ale UE, este strâns legat de o gamă largă de strategii care funcționează la nivel european, național, regional și local în cadrul ariei de program. O valoare adăugată a Programului Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013 este **complementaritatea** cu alte programe și inițiative. Acesta a creat un nou domeniu de cooperare, care vizează prioritățile comune ale regiunilor de coastă și regiunilor adiacente Mării Negre. Programele existente de cooperare și dezvoltare din aceste regiuni, reflectă diversitatea și diferențele social-economice, culturale și politice din bazinul Mării Negre. Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013 a creat și completat aceste inițiative la nivel național, transfrontalier și internațional, asigurând, de asemenea, o sinergie puternică cu alte inițiative din Bazinul Mării Negre și alte programe ale UE de dezvoltare regională și cooperare teritorială.

Prioritățile identificate în cadrul Programului Operațional Comun sunt coerente cu strategiile de dezvoltare ale Republicii Moldova. Strategiile menționate explicit în Programul Operațional Comun sunt Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei și Planul Național de Dezvoltare.

Strategia de creștere economică și reducerea sărăciei (SCERS) a Republicii Moldova pentru perioada 2004-2007 este cadrul politic pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova pe termen mediu. Acesta servește drept bază pentru elaborarea și implementarea strategiilor de asistență de către organizațiile financiare internaționale și țările donatoare. Concentrată pe orientarea socială a politicilor economice guvernamentale, obiectivul prioritar al SCERS este de a îmbunătăți nivelul de trai al cetățenilor și protecția socială a celor mai săraci, inclusiv sistemul de garanții sociale, de a crea noi oportunități de angajare, de a oferi acces la servicii medicale de bună calitate și de a construi capital uman de înaltă calitate prin dezvoltare educațională și științifică. Până la elaborarea POC în Republica Moldova era în curs de elaborare un nou cadru politic, **Planul Național de Dezvoltare (PND)**. Acesta a definit obiectivele, prioritățile și acțiunile de dezvoltare pentru anii 2008-2011. PND servește ca instrument unificat pentru integrarea cadrului strategic actual la alinierea procesului de bugetare (Cadrul de cheltuieli pe termen mediu) și asimilarea asistenței tehnice și financiare externe. Planul se axează pe mai multe priorități pentru a

asigura direcționarea resurselor disponibile în atingerea obiectivelor și măsurilor cu impact maxim asupra dezvoltării economice și sociale a țării. În acest sens, PND propune cinci priorități naționale pe termen mediu:

1. Consolidarea unui stat democratic modern, bazat pe principiul statului de drept;
2. Soluționarea conflictului transnistrean și reintegrarea țării;
3. Creșterea competitivității economice naționale;
4. Dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și promovarea incluziunii sociale;
5. Dezvoltarea regională.

Astfel, dezvoltarea regională este identificată ca una dintre cele cinci priorități naționale cheie, având ca obiectiv general de a implementa o dezvoltare socială și economică echilibrată și durabilă în întreaga țară prin coordonarea eforturilor în cadrul regiunilor de dezvoltare.

Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2008-2011 subliniază următoarele obiective pe termen mediu ale politicii de dezvoltare regională:

- Participarea echilibrată a tuturor regiunilor la dezvoltarea social-economică a țării, cu accent prioritar pe regiunile Nord, Centru și Sud;
- Accelerarea dezvoltării orașelor mici în calitate de „poli de creștere” ai regiunilor;
- Dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în agricultură;
- Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii regionale și promovarea parteneriatului public-privat;
- Prevenirea poluării mediului înconjurător și utilizarea eficientă a resurselor naturale în vederea creșterii calității vieții.

Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2013-2015 este documentul principal pentru planificarea dezvoltării regionale care reflectă politica națională în acest domeniu și introduce mecanismele naționale de dezvoltare regională. Dispozițiile Strategiei stabilesc obiectivele și sarcinile pe termen mediu care trebuie îndeplinite pentru implementarea politicii de dezvoltare regională care ar trebui să corespundă politicii de integrare europeană a Guvernului și acordurilor bilaterale Moldova-UE. Conceptul și obiectivele politicii de dezvoltare regională sunt conforme cu experiența țărilor europene și se încadrează bine în Programul de Vecinătate a UE.

Conform strategiei de dezvoltare regională, **cooperarea transfrontalieră** implică stabilirea de parteneriate cu părțile interesate din UE și țările vecine în implementarea proiectelor de dezvoltare regională. Fondurile accesibile din cadrul programelor de cooperare transfrontalieră eligibile pentru Republica Moldova "pot deveni o sursă importantă de finanțare pentru dezvoltarea regională".

Legea nr. 295-XVI din 21 decembrie 2007 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova definește principalele obiective și principii, stabilește cadrul instituțional și

instrumentele de planificare pentru dezvoltarea regională. Conform acestei legi, principalele obiective ale dezvoltării regionale sunt:

- Obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
- Reducerea dezechilibrului nivelurilor de dezvoltare social-economică dintre regiuni și din interiorul lor;
- Consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică a regiunilor;
- Susținerea activității autorităților administrației publice locale și a colectivităților locale, orientate spre dezvoltarea social-economică a localităților și coordonarea interacțiunii lor cu strategiile și programele naționale, de sector și regionale de dezvoltare.

Strategia de țară a UE pentru Republica Moldova acoperă perioada 2007-2013. Asistența acordată Moldovei în această perioadă a fost furnizată, în principal, prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat (IEVP), instituit pentru a acorda asistență pentru dezvoltarea țărilor partenere și buna vecinătate care implică Uniunea Europeană și țările partenere vizate de Politica Europeană de Vecinătate.

În **Planul Național de Acțiune pentru implementarea Acordului de Asociere RM - UE**, părțile au convenit, de asemenea, să promoveze înțelegerea reciprocă și cooperarea bilaterală în domeniul politicii regionale, inclusiv metodele de formulare și implementare a politicilor regionale, guvernanta și parteneriat, cu accent special pe dezvoltarea zonelor defavorizate și cooperarea teritorială, cu scopul de a stabili canale de comunicare și de a intensifica schimbul de informații și de experiență între raioanele și regiunile învecinate. Se convine că părțile vor intensifica cooperarea transfrontalieră pentru restabilirea navigației pe Prut care va duce la prevenirea inundațiilor în bazinul râului, îmbunătățirea calității apei, irigarea agricolă, intensificarea activităților economice, promovarea turismului și a culturii.

Mai mult decât atât, Planul Național de Acțiune prevede diversificarea economiei rurale și a altor sectoare decât agricultura prin stabilirea programelor de sprijin, sensibilizare, antreprenariat, schimb regional pe segmentul de cooperare transfrontalieră sau alte programe ale Uniunii Europene.

După cum s-a subliniat în **Strategia pentru cooperare transfrontalieră IEPV 2007-2013**, prin aceste programe vor fi abordate patru obiective generale:

- promovarea dezvoltării economice și sociale în zonele de frontieră,
- colaborarea pentru a aborda provocările comune, în domenii precum protecția mediului, sănătatea publică și prevenirea și combaterea criminalității organizate,
- asigurarea unor granițe eficiente și sigure; și
- promovarea acțiunilor locale și cooperării între oameni.

Programele au fost capabile să sprijine întreaga gamă de proiecte, de la inițiative locale implementate la scară mică, cu administrații locale și organizații ale societății civile la

proiecte de anvergură mare care implică un număr mare de parteneri la nivel regional și transnațional. Programele CTF IEPV au permis, de asemenea, investiții într-un context transfrontalier.

Programul a determinat obiective specifice și aspecte abordate din perspectivă locală, reflectând necesitățile locale ale beneficiarilor. În acest context, reprezentanții intervievați ai structurilor naționale implicați în procesul de programare și implementare a POC Bazinul Mării Negre au răspuns la întrebarea "Considerați că procesul de programare pentru programul transfrontalier a inclus în mod potrivit specificul fiecărei țări și necesitățile regionale?" cu scorul de 4,5 din 5, unde 1 este foarte scăzut și 5 foarte ridicat.

Obiectivul general al POC Bazinul Mării Negre 2007-2013 a vizat dezvoltarea unor parteneriate regionale solide și în strânsă cooperare în regiunile din bazinul Mării Negre. Astfel, programul a avut ca scop să contribuie la obiectivul: "o dezvoltare economică și socială durabilă și mai puternică a regiunilor din bazinul Mării Negre". Implementarea acestor obiective a promovat dezvoltarea locală, valorile comune, egalitatea de șanse, reducerea discriminării între sexe, valorificarea contribuției femeilor la dezvoltarea economică și socială, îmbunătățirea sustenabilității activităților din domeniul mediului înconjurător, integrarea culturală, precum și schimburile reciproce între comunitățile din bazinul Mării Negre. Concluzia este că programul reflectă foarte bine cadrul strategic al Republicii Moldova pentru acea perioadă.

Relevanța programului a fost reflectată și în participarea foarte activă a grupurilor țintă. Participarea instituțiilor din Republica Moldova în cadrul Programului Bazinul Mării Negre a fost considerată de succes. **Beneficiarii și partenerii din Republica Moldova au avut o pondere de 16% din bugetul total al primei licitații de propuneri de proiecte, care a fost a treia cea mai înaltă din toate țările bazinului Mării Negre.**

După procesul de evaluare, au fost selectate 62 proiecte pentru implementare în cadrul celor două apeluri de propuneri de proiecte. **Dintre cele 62 proiecte, 40 de parteneri au fost din Republica Moldova**, iar în cinci cazuri, solicitanții din Moldova au fost parteneri lideri. Valoarea contractelor atribuite a constituit 3,5 mln. Euro.

Datele au arătat o preferință pentru inițiativele de dezvoltare economică și socială pentru beneficiarii din Moldova, ceea ce înseamnă că cea mai solicitată a fost Prioritatea 1 "Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor", urmată de Prioritatea 2 "Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului".

Tabelul 12: Numărul de proiecte implementate în total în raport cu numărul de proiecte implementate de beneficiarii din Republica Moldova				
Prioritatea	Proiecte implementate în total	Proiecte implementate din MD	Partener lider din MD	Parteneri din MD
Primul apel de propuneri de proiecte				
Prioritatea 1: Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor	8	5	1	4
Prioritatea 2: Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului	7	3	1	4
Prioritatea 3: Sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale în vederea creării unui mediu cultural comun în bazinul Mării Negre	4	1	0	1
Al doilea apel de propuneri de proiecte				
Prioritatea 1: Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor	18	13	2	15
Prioritatea 2: Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului	17	12	2	13
Prioritatea 3: Sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale în vederea creării unui mediu cultural comun în bazinul Mării Negre	8	6	0	6

Echipa de evaluare a organizat un sondaj online pentru evaluarea relevanței. Respondenții au evaluat relevanța ca fiind ridicată și foarte ridicată în baza scalei DAC prezentată în metodologie.

Analiza calitativă a evidențiat faptul că Prioritatea 2 "Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului" a sporit relevanța programului datorită domeniului privind protecția mediului. Respondenții au considerat că proiectele de mediu au legătură directă cu politicile și strategiile implementate în cadrul bazinului Mării Negre și au fost orientate către realizarea unor parteneriate regionale puternice în regiune. Respondenții au subliniat că problema deșeurilor și poluării mediului în Marea Neagră a rămas de o importanță deosebită datorită situației precare în acest domeniu și lipsei unui sistem adecvat de gestionare a deșeurilor. Ei au menționat că multe dintre aceste probleme

de mediu ar putea fi soluționate prin educarea populației și promovarea bunelor practici ale UE.

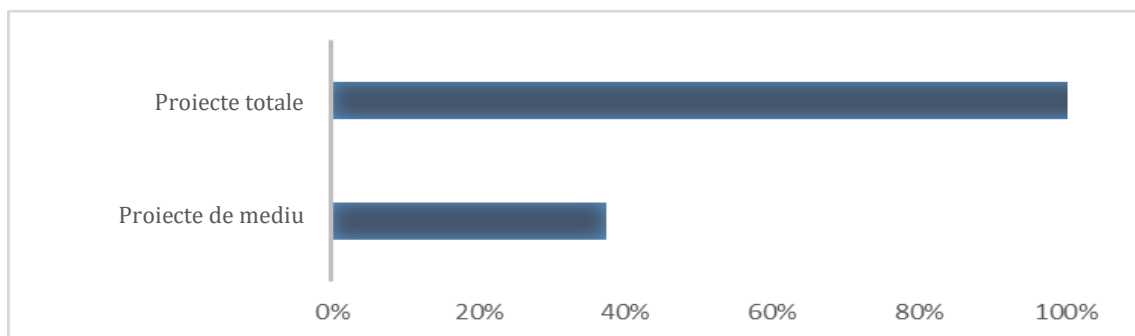

Figura 15: Numărul de proiectele de mediu din numărul total de proiecte implementate de beneficiarii din Republica Moldova

Pentru a afla dacă conceptul, scopul și implementarea programului au fost potrivite și relevante necesităților de bază ale grupului țintă, evaluatorii au întrebat: "Considerați că grantul oferit de programul de cooperare transfrontalieră instituției dvs. a fost potrivit în raport cu necesitățile identificate?" și "Considerați că asistența tehnică oferită de program instituției dvs. (de exemplu: instruire) a fost potrivită în raport cu necesitățile identificate?". Răspunsurile au fost pozitive, cu un scor mediu de 4,29 și respective 4,25.

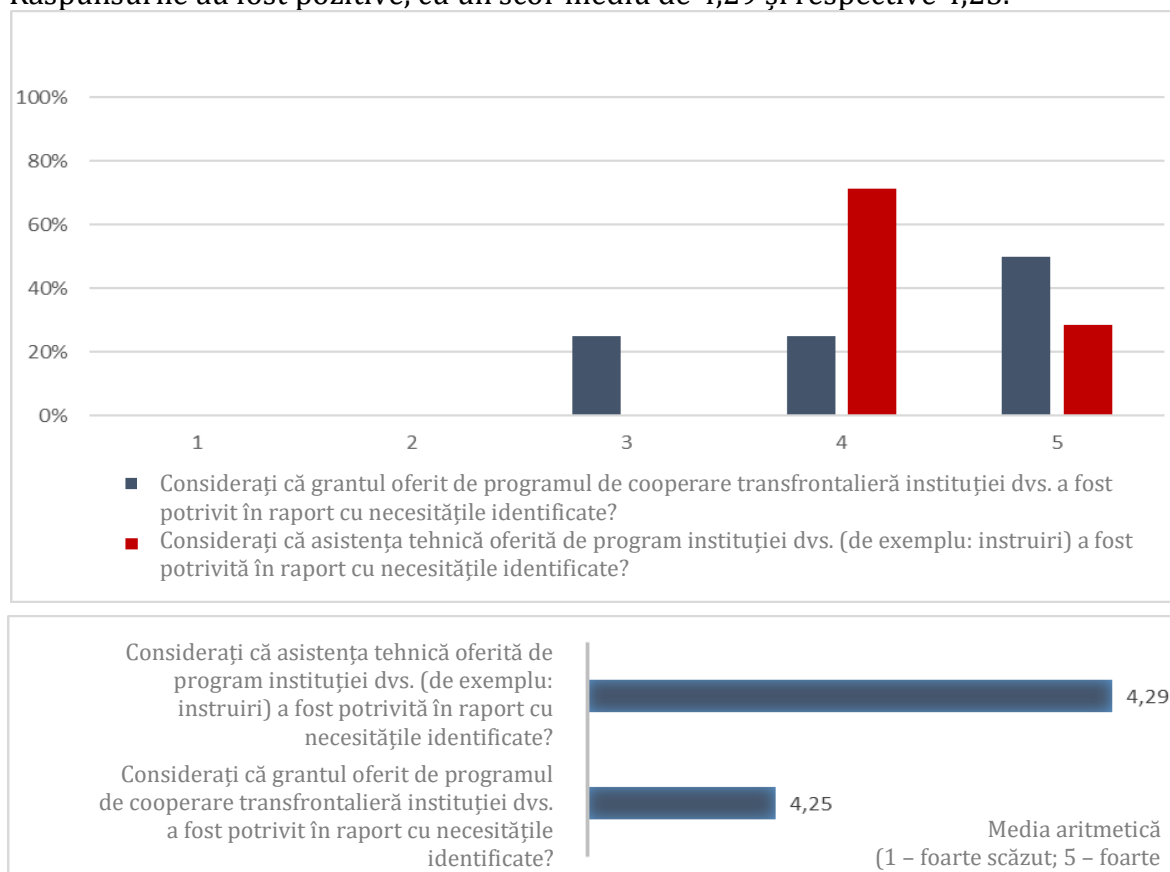

Figura 16: Asistența tehnică și grantul oferit în raport cu necesitățile instituționale

În plus, la întrebarea: "Cum apreciați receptivitatea cetățenilor în procesul de implementare a proiectului?" este necesar de considerat ca un indicator al criteriului "relevanță". Majoritatea respondenților au oferit scorurile 5 și 4, cu excepția câtorva proiecte care au evaluat receptivitatea cetățenilor cu 2.

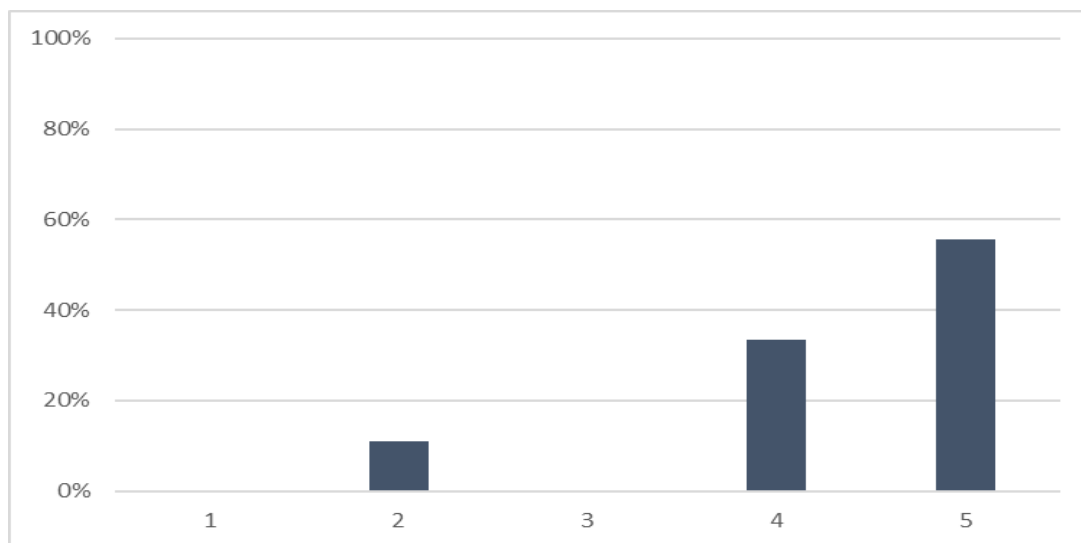

Figura 17: Receptivitatea cetățenilor

Programul este în concordanță cu strategiile relevante?

Da. Proiectele implementate au legătură directă cu politicile și strategiile implementate în cadrul Bazinului Mării Negre, orientate spre realizarea unor parteneriate regionale puternice în dezvoltarea durabilă a regiunii, reducerea poluării și conservarea biodiversității.

Scopul proiectului a fost realizarea problemelor cu care s-au confrunt grupurile țintă?

Da. Proiectele au fost relevante pentru nevoile beneficiarilor și prioritățile naționale. Majoritatea partenerilor vizitați au menționat că parteneriatele create în cadrul programului sunt funcționale și că lucrează în comun pentru alte inițiative.

3.2.2. Eficacitatea

Criteriul "eficacitate" evaluează dacă obiectivul proiectului a fost atins și dacă acestea au fost definite în conformitate cu prevederile programului.

Strategia programului se bazează pe ipoteze clar formulate în Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013, inclusiv a problemelor care urmează să fie rezolvate și oportunitățile identificate prin analizele geografice și SWOT ale ariei programului. Mai mult, strategia în ansamblul său a fost elaborată pe baza consultării părților interesate din regiune. Ca rezultat, obiectivul general al programului a fost: **"Obiectivul programului** a vizat dezvoltarea unor **parteneriate regionale solide și de strânsă cooperare** în regiunile din bazinul Mării Negre. Acest obiectiv a promovat dezvoltarea locală, valorile comune, egalitatea de șanse, reducerea discriminării între sexe, valorificarea contribuției femeilor la dezvoltarea economică și socială, îmbunătățirea sustenabilității activităților în domeniul mediului înconjurător, integrarea culturală, precum și schimburile reciproce între comunitățile din bazinul Mării Negre".

Programul a definit trei priorități pentru intervențiile sale, divizate în domenii mai specifice, numite "măsuri", după cum sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 13: Obiectivele, prioritățile și măsurile POC Bazinul Mării Negre	
Obiectivul 1: Promovarea dezvoltării economice și sociale în zonele de frontieră	
Prioritatea 1: Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor	Măsura 1.1: Consolidare accesului și conexiunii între regiuni a noilor informații, comunicații, transport și comerț.
	Măsura 1.2: Crearea unei rețele de turism pentru promovarea inițiativei de dezvoltare a turismului comun și a produselor tradiționale.
	Măsura 1.3: Crearea capacității administrative pentru elaborarea și implementarea politicilor de dezvoltare locală.
Obiectivul 2: Colaborarea în vederea soluționării provocărilor comune	
Prioritatea 2: Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului	Măsura 2.1: Consolidarea bazelor comune de cunoștințe și informații care este necesară pentru soluționarea problemelor legate de protecția sistemelor fluviale și maritime.
	Măsura 2.2: Promovarea cercetărilor, inovațiilor și conștientizarea populației în domeniul protecției și conservării ariilor protejate.
	Măsura 2.3: Promovarea inițiativei de cooperare cu scopul modernizării tehnologiilor și managementului deșeurilor solide și a apelor reziduale.
Obiectivul 3: Promovarea activităților între oameni	
Prioritatea 3: Sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale în vederea creării unui mediu cultural comun în bazinul Mării Negre	Măsura 3.1: Promovarea rețelei culturale și schimbul de educație în regiunea bazinului Mării Negre.

Ținând cont de mărimea și natura programului de cooperare transfrontalieră, indicatorii globali și macroeconomici de impact (impactul asupra PIB, șomaj, calificări în educație, creșterea populației etc.) nu au fost formulați. Cu toate acestea, au fost introduși indicatori simpli și restrânși, care se concentrează pe contribuția programului la teme transversale. Din punct de vedere al obiectivului general al programului este important ca activitățile de cooperare teritorială ale UE în cadrul politicilor sale regionale și de coeziune să stimuleze o cooperare mai intensă la nivel transfrontalier prin activități de cooperare și schimb de experiență, inclusiv crearea de rețele. Legăturile puternice ale societății civile și cooperarea educațională, socială și culturală pot juca un rol important în promovarea spiritului cooperării transfrontaliere în rândul populației care trăiește în zona de frontieră și vor încuraja dezvoltarea proiectelor viitoare.

Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013 enumeră indicatorii de rezultat la nivel de prioritate pentru a facilita evaluarea și monitorizarea ulterioară. Tabelul de mai jos prezintă o comparație între indicatorii de rezultat la nivelul fiecărei priorități.

Tabelul 14: Indicatorii de rezultat la nivel de prioritate al Programului Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013			
Prioritatea 1 - Sprijinirea parteneriatelor transfrontaliere în vederea dezvoltării economice și sociale bazate pe utilizarea în comun a resurselor			
Descrierea	Referință	Valoarea țintă	Numărul proiectelor cu beneficiari MD
REZULTATUL 1: Număr de parteneriate care stabilesc relații economice permanente între actorii economici din diferite state după încheierea activităților proiectului	Nu este relevant	5	6
REZULTATUL 2: Număr de antreprenori care au adoptat noi metode inovatoare și au inițiat producții noi după implicarea în proiecte	Nu este relevant	10	9
REZULTATUL 3: Număr de noi produse sau parteneriate comune permanente în domeniul turismului	Nu este relevant	100	aproximativ 80
REZULTATUL 4: Număr de administrații locale implicate în inițiative de întărire a capacității administrative	Nu este relevant	5	6
REZULTATUL 5: Număr de administrații locale și instituții care au introdus noi tipuri de servicii sau noi modalități de a furniza serviciile existente	Nu este relevant	10	12
Prioritatea 2 - Schimbul de resurse și competențe pentru protecția și conservarea mediului			
Descrierea	Referință	Valoarea țintă	Numărul proiectelor cu beneficiari MD
REZULTATUL 6: Număr de contracte/acorduri de parteneriat care stabilesc relații permanente între instituții/agenții active în sectorul de mediu	Nu este relevant	5	6

REZULTATUL 7: Număr de antreprenori / tehnicieni / cercetători care au finalizat activitățile și au dobândit cunoștințe și abilități noi	Nu este relevant	100	aproximativ 76
REZULTATUL 8: Număr de instituții active în protecția mediului înconjurător, care au adoptat metode inovatoare dezvoltate de proiecte	Nu este relevant	10	13
Prioritatea 3 - Sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale în vederea creării unui mediu cultural comun în bazinul Mării Negre			
Descrierea	Referință	Valoarea țintă	Numărul proiectelor cu beneficiari MD
REZULTATUL 9: Număr de rețele culturale și educaționale permanente stabilite după implementarea proiectelor	Nu este relevant	10	6
REZULTATUL 10: Număr de cetățeni care au finalizat proiecte culturale și au atins obiectivele educaționale/culturale	Nu este relevant	100	aproximativ 85
REZULTATUL 11: Număr de studenți care au finalizat un stagiu sau un curs de perfecționare profesională în statele partenere	Nu este relevant	50	65

Programul a reușit să răspundă așteptărilor în sprijinirea grupului țintă în domeniul:

- Crearea parteneriatelor care stabilesc relații economice permanente între actorii economici din diferite cu 6 proiecte în loc de 5;
- Sporirea numărului de instituții active în protecția mediului înconjurător, care au adoptat metode inovatoare cu 13 proiecte în loc de 10;
- Stabilirea rețelelor culturale și educaționale permanente cu 6 proiecte (valoarea de referință: 10).

Prin urmare, se poate afirma că programul și-a îndeplinit cerințele în ceea ce privește indicatorii de rezultate.

În cadrul evaluării impactului s-a încercat să se evalueze în ce măsură fiecare proiect și-a atins propriile obiective. Dat fiind că datele de monitorizare nu erau disponibile, reprezentanții proiectelor implementate în cadrul acestui program au fost întrebați printr-un sondaj online și în cadrul interviurilor organizate. Întrebarea principală a fost: "În ce măsură proiectul dvs. de cooperare transfrontalieră a atins rezultatele așteptate?" Rezultatele răspunsurilor sunt prezentate mai jos.

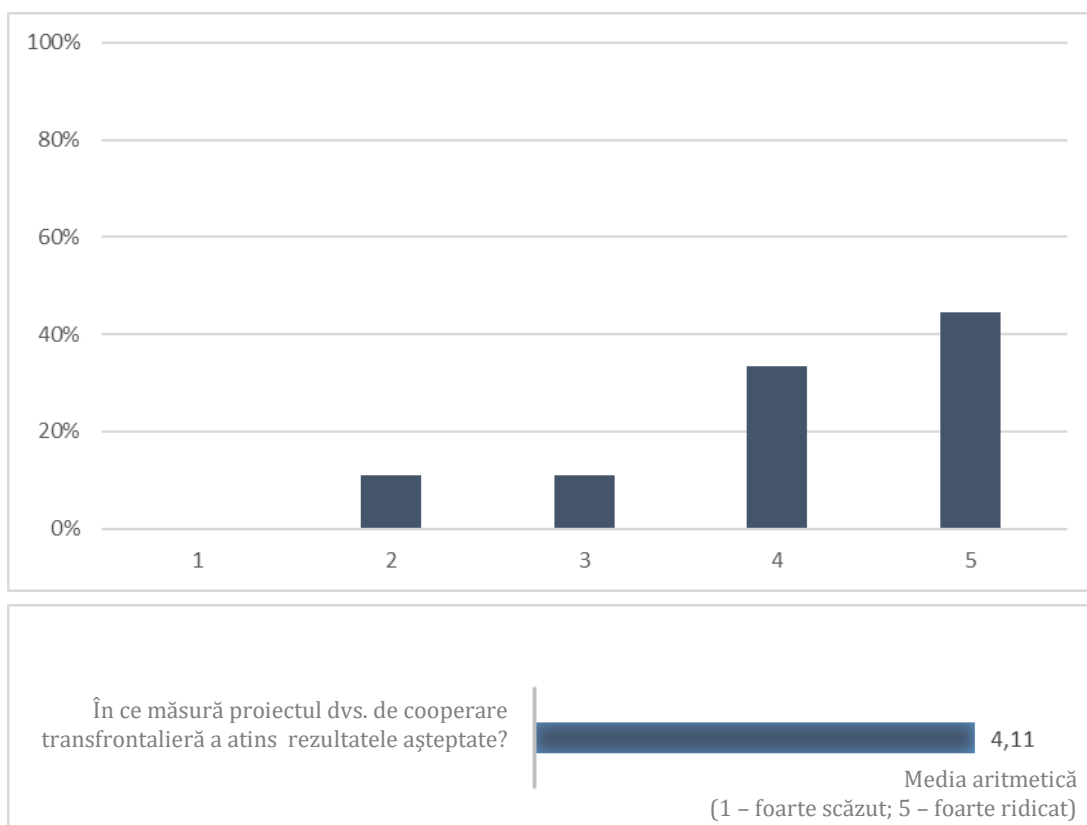

Figure 18: Livrarea rezultatelor așteptate

Este de remarcat faptul că numai 25% dintre respondenți au fost la prima experiență de implementare a proiectelor transfrontaliere. Scorul oferit de respondenți a fost de 4,11 din 5, ceea ce a indicat un grad ridicat de evaluare a eficacității.

Reprezentanții intervievați ai structurilor naționale implicați în programarea și implementarea POC Bazinul Mării Negre 2007-2013 au răspuns la întrebarea "Considerați că au fost atinse obiectivele programului de cooperare transfrontalieră?", cu scorul de 4,5 din 5.

Programul a atins obiectivul convenit în conformitate cu indicatorii?

Da, în măsura datelor disponibile ce au fost evaluate.

3.2.3. Eficiența

Indicatorul de eficiență evaluează gradul în care resursele investite în program au fost adecvate în comparație cu rezultatele obținute. Pentru a le evalua, echipa de evaluare a abordat următoarea întrebare: " Obiectivele au fost realizate în mod rentabil?"

Datele reflectate în capitolele anterioare au arătat că numărul propunerilor de proiecte depuse de către partenerii din Moldova, precum și bugetul alocat prin contractele atribuite a fost foarte mare comparativ cu alte țări participante la program.

Tabelul 15: Participarea Republicii Moldova în cadrul POC Bazinul Mării Negre	
Numărul apelurilor de propuneri de proiecte	2
Numărul propunerilor de proiecte depuse per program / numărul propunerilor de proiecte depuse de partenerii lideri din Moldova	368/27
Numărul de aplicații cu participarea partenerilor din Moldova	139
Proiecte contractate pe program	62
Proiecte contractate cu partenerii lideri din Moldova	5
Proiecte contractate cu parteneri din Moldova	40
Fonduri accesate de beneficiarii și partenerii din Moldova, milioane Euro	3,4579
Aria eligibilă	8
Bugetul total UE per program, milioane Euro	38,5

Primul apel de propuneri de proiecte a fost lansat în 2009, cu termenul limită de depunere a propunerilor de proiect până la data de 12 octombrie 2009. Suma fondurilor IEPV disponibile în cadrul primului apel a fost de 3.642.506 Euro.

Au fost depuse 173 de propuneri de proiecte, dintre care 64 de cereri cu participarea partenerilor din Moldova. Ca urmare a procesului de evaluare, au fost contractate 19 proiecte. Bugetul total contractat a fost de 5,7 milioane de euro (circa 0,996 milioane de euro au fost accesate de solicitanții și partenerii moldoveni în cadrul a 9 proiecte).

Al doilea apel de propuneri de proiecte a fost lansată în 2011, cu termenul limită de depunere a propunerilor de proiect până la data de 30 septembrie 2011. Suma fondurilor IEPV disponibil a fost de 15.169.098,86 Euro. În cadrul celui de-al doilea apel de propuneri de proiecte au fost depuse 195 de propuneri de proiecte, dintre care 75 au fost proiecte depuse din partea Moldovei. Ca rezultat al procesului de evaluare, au fost contractate 43 de proiecte. Bugetul total contractat a fost de 27,1 milioane de euro (aproximativ 2,463 milioane de euro accesate de solicitanții și partenerii din Republica Moldova în cadrul a 31

de proiecte). În acest context, eficiența acestui program de cooperare transfrontalieră a fost considerată ridicată.

Partenerii proiectului au contribuit la bugetul proiectelor cu cofinanțarea proprie. Cofinanțarea UE a reprezentat 90% din costurile eligibile totale la nivel de proiect. În cadrul Programului Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013, contribuția de 345.900 Euro a generat 3,8 milioane Euro investiți în proiecte. Pentru partenerii din Republica Moldova, suma de cofinanțare asociată proiectelor implementate a fost destul de mare.

Un alt element important al criteriului "eficiență" este determinat de eficiența managementului de program. Secretariatul Tehnic Comun (STC) a fost înființat în iunie 2011 și a funcționat până în mai 2013. Apoi, activitățile STC au fost implementate temporar de către Autoritatea Comună de Management (ACM). Majoritatea participanților la sondaj au considerat acest fapt o provocare pentru implementarea programului. Aceștia au menționat despre întârzierile în plățile fondurilor IEPV. Din motive economice și ținând cont de faptul că partenerii IEPV nu au primit plățile la timp, unii beneficiari nu au participat la activitățile proiectului sau anumite activități au amânate. Cu toate aceste întârzieri rezultatele proiectelor implementate nu au fost afectate.

Personalul din cadrul biroului regional din Chișinău a lucrat cu asistență tehnică limitată din bugetul programului Bazinul Mării Negre. Această provocare a fost depășită cu sprijinul donatorilor care au contribuit financiar la existența și funcționarea biroului regional de cooperare transfrontalieră din Moldova.

Figura 19: Structura de management al POC Bazinul Mării Negre 2007-2013

La întrebarea "Cum evaluați eficiența managementului de program? A fost desfășurarea programului bine organizată?" reprezentanții structurilor naționale implicate în implementarea POC Bazinul Mării Negre 2007-2013 au acordat o scor de 4 din 5.

Analiza rezultatelor sondajului online a indicat că majoritatea respondenților au menționat că "nu au existat încălcări sau solicitări de extindere a bugetului". Acest criteriu a fost evaluat destul de înalt: 4,29 din 5.

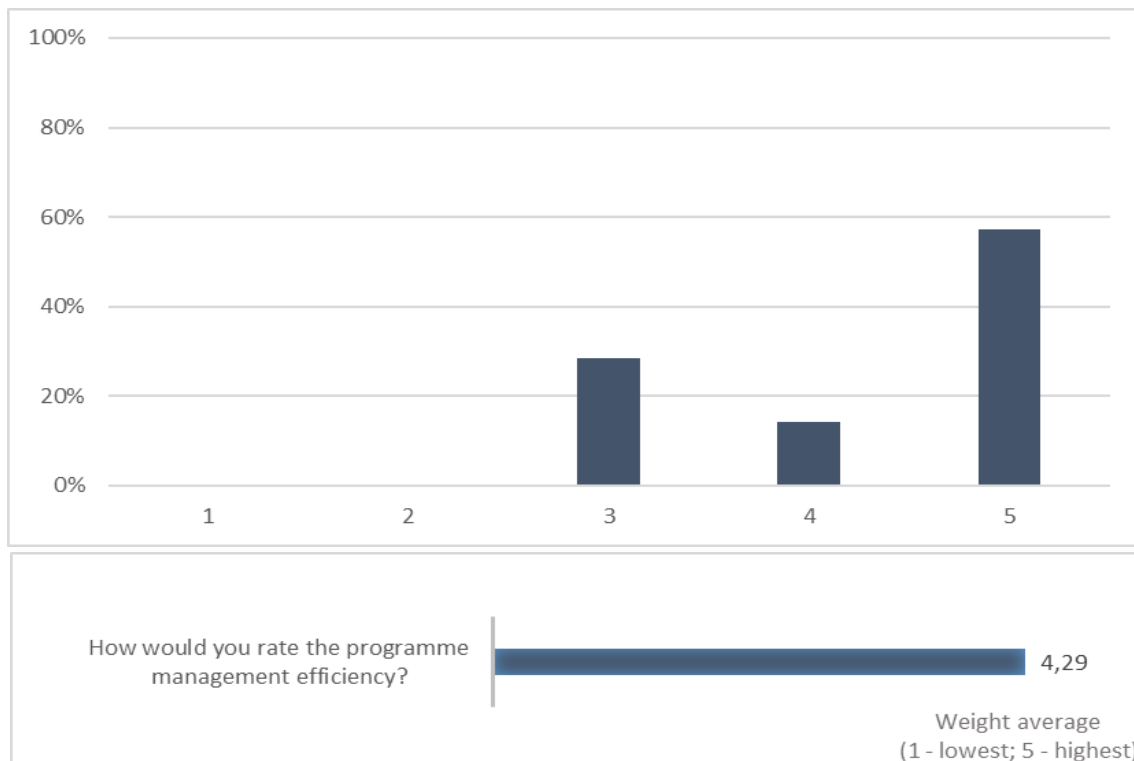

Figura 20: Eficiența programului

Echipa de evaluare a analizat, de asemenea, recomandările venite din partea respondenților legate de eficiența programului.

- *Importanța introducerii unui mecanism de cofinanțare pentru a încuraja solicitanții să participe în cadrul acestor programe UE.*
- *Importanța elaborării unui cadru de reglementare pentru cofinanțarea programelor de cooperare transfrontalieră în Republica Moldova.*
- *Necesitatea de a crea o abordare integrată a cursurilor de schimb valutar.*
- *Necesitatea flexibilității la rectificarea bugetului.*
- *Îmbunătățirea comunicării cu STC, deoarece interacțiunea în timpul implementării proiectului a fost dificilă (mai ales în ceea ce privește aprobarea modificărilor bugetare sau a documentelor de vizibilitate, etc.). Acest impediment a făcut dificilă implementarea proiectului. O consecință a fost pierderea fondurilor care nu au fost realocate în timp (aprobarea modificărilor de buget a intervenit aproximativ 2 luni de la finalizarea proiectului).*

- *Importanța stabilirii unor reguli clare pentru auditul proiectului. Respondenții au menționat în mai multe cazuri că au existat probleme cu eficiența serviciilor de audit al proiectelor. Lipsa unor mecanisme eficiente de corelare a regulilor de implementare a programului cu legislația națională a țărilor partenere a reprezentat un obstacol major. De exemplu, un beneficiar a comunicat că regulile de implementare au fost modificate după doi ani de la finalizarea proiectului, cu efect retroactiv. În proiect, diurnele au fost calculate în baza ratelor recomandate de UE ca fiind costuri indirecte. Acest fapt a fost convenit în timpul perioadei de implementare a proiectului, iar toate verificările de prim nivel organizate de STC și ACM au considerat eligibile cheltuielile. Cu toate acestea, doi ani mai târziu după finalizarea proiectului, auditul extern a decis să aplice legislația națională, chiar dacă ghidul nu solicita acest lucru. Astfel, pentru majoritatea partenerilor din Moldova, diurnele au fost declarate neeligibile. Respondenții au fost deranjați de faptul că în timpul implementării proiectelor nu au existat instrucțiuni din partea ACM de clarificare a acestei probleme în timp util.*
- *Importanța monitorizării și detectării timpurii a erorilor și a utilizării abuzive a fondurilor utilizate de partenerii de program.*
- *Diferențele legislative dintre țările participante la program (de exemplu, achiziții, reguli de eligibilitate).*

Respondenții structurilor naționale au menționat despre necesitatea organizării instruirilor suplimentare pentru potențialii beneficiari. Ei au subliniat că "*pregătirea conceptelor de proiecte depinde de inițiativele și experiența solicitantului, instruirile suplimentare ar fi benefice pentru calitatea conținutului proiectului și pentru implementarea ulterioară a acestora*".

Resursele programului au fost utilizate adecvat în raport cu rezultatele obținute?

Da.

A existat oportunitatea de a se coordona cu alți donatori? S-a reușit obținerea altor finanțări pentru proiectele CTF de la alți donatori?

Nu.

3.2.4. Impactul

Echipa de evaluare a evaluat impactul pe care programul l-a avut asupra atingerii rezultatelor dorite (de exemplu, care depășesc obiectivul programului). De asemenea, a fost evaluat dacă rezultatele produse în afara sferei de responsabilitate a măsurii (referitoare la obiectivul programului). Acestea includ, de asemenea, rezultate neintenționate (pozitive sau negative).

Principala întrebare către respondenți pentru acest criteriu a fost: "Proiectul a produs impactul potrivit, având în vedere contextul și resursele disponibile?" Răspunsurile conțin efecte generate de intervențiile programelor asupra dezvoltării socio-economice.

Rezultatele sondajului au arătat că valoarea socio-economică adăugată realizată prin sprijinul programului a fost cooperarea interinstituțională la nivel transfrontalier. Este relevant să reamintim că, în cadrul acestui program, investițiile fizice nu au fost eligibile. În acest sens, proiectele implementate au un impact pozitiv direct și indirect asupra dezvoltării socio-economice a țării, datorită proiectelor soft care au conceput idei pentru elaborarea ulterioară a proiectelor comune de infrastructură ce vor contribui la dezvoltarea locală și regională durabilă a țării.

Beneficiarii programului au menționat că prin intermediul schimbului de experiență și vizitelor de studiu, precum și prin efectele multiplicatoare organizate în cadrul proiectelor implementate, proiectele au un impact pe termen lung. Acest lucru s-a reflectat printr-o mai bună înțelegere a procedurilor europene și o mai bună cooperare între parteneri. Cu toate acestea, pentru a avea un impact real, se aștepta ca proiectele soft să ofere posibilitatea includerii unei componente la scară mică pentru realizarea ideilor în practică. Cu alte cuvinte, beneficiarii continuau să caute proiecte de investiții care ar fi tangibile în ceea ce privește infrastructura.

Evaluarea impactului asupra dezvoltării socio-economice a țării oferit de către structurile naționale implicate în programarea și implementarea POC Bazinul Mării Negre 2007-2013 a fost ridicată, reprezentând scorurile 3,75 din 5.

Reprezentanții proiectelor finanțate în cadrul POC Bazinul Mării Negre 2007-2013 au evaluat impactul proiectelor asupra dezvoltării socio-economice a Republicii Moldova, după cum urmează:

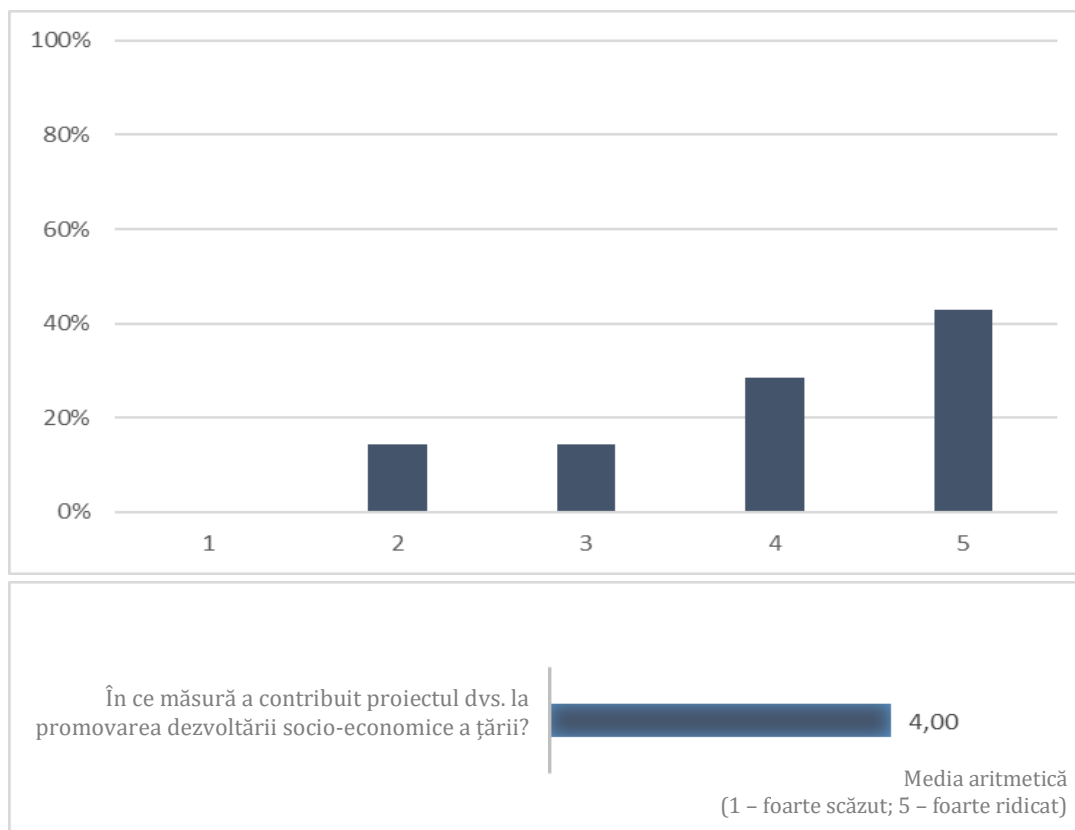

Figura 21: Contribuția grantului la dezvoltarea socio-economică a țării

Graficele au arătat un rating ridicat pentru evaluarea impactul proiectelor. În plus, analiza chestionarelor a confirmat ideea că proiectele au avut o rată ridicată a impactului. Acestea au consolidat dezvoltarea teritorială și au contribuit la formarea de rețele și socio-economice. Sunt relevante și citatele din chestionare și interviuri:

- *“Deși toți partenerii au avut o experiență extinsă în domeniul mediului de afaceri și au implementat diferite acțiuni în acest domeniu, proiectul a identificat noi provocări care au devenit oportunități, permițând tuturor partenerilor să-și îmbunătățească expertiza și să-și consolideze cooperarea transfrontalieră”.*
- *“Proiectul a avut succes datorită cooperării sale îndelungate între parteneri și asociați. Campania de sensibilizare a cetățenilor privind problemele legate de gestionarea managementului deșeurilor a fost rezultatul unui număr mare de proiecte identificate și implementate în comun. În plus, am creat o rețea de ONG-uri care oferă consultări în domeniul protecției mediului și prezintă regulat practici privind problemele de mediu”.*
- *“Cooperarea transfrontalieră dintre parteneri s-a îmbunătățit semnificativ, iar pentru organizația noastră a fost o experiență care ne-a inspirat. Așteptăm cu interes participarea la alte proiecte transfrontaliere comune”.*

Analiza de efectuată în procesul de evaluare a arătat, de asemenea, că acțiunile susținute de program au mobilizat un număr mare de persoane și organizații provenind din diferite sectoare și din cadrul diferitor nivele de guvernare. Cooperarea și schimbul de experiență dintre diferite țări au îmbunătățit semnificativ înțelegerea interculturală și intersectorială. Acest lucru a fost deosebit de important pentru țările non-UE, care nu au avut experiența anterioară cu privire la cooperarea teritorială înainte de 2007.

În concluzie, este de menționat că contribuția programului la intensificarea cooperării interculturale între țări a fost semnificativă.

În contextul evaluării gradului în care programul de cooperare transfrontalieră a avut un impact asupra relațiilor cu reprezentanții altor țări, a fost adresată următoarea întrebare: "În ce măsură proiectul dvs. transfrontalier a contribuit la îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate în zonele de frontieră?". Reprezentanții structurilor naționale implicate în programarea și implementarea POC Bazinul Mării Negre 2007-2013 au dat un punctaj mediu de 4 din 5.

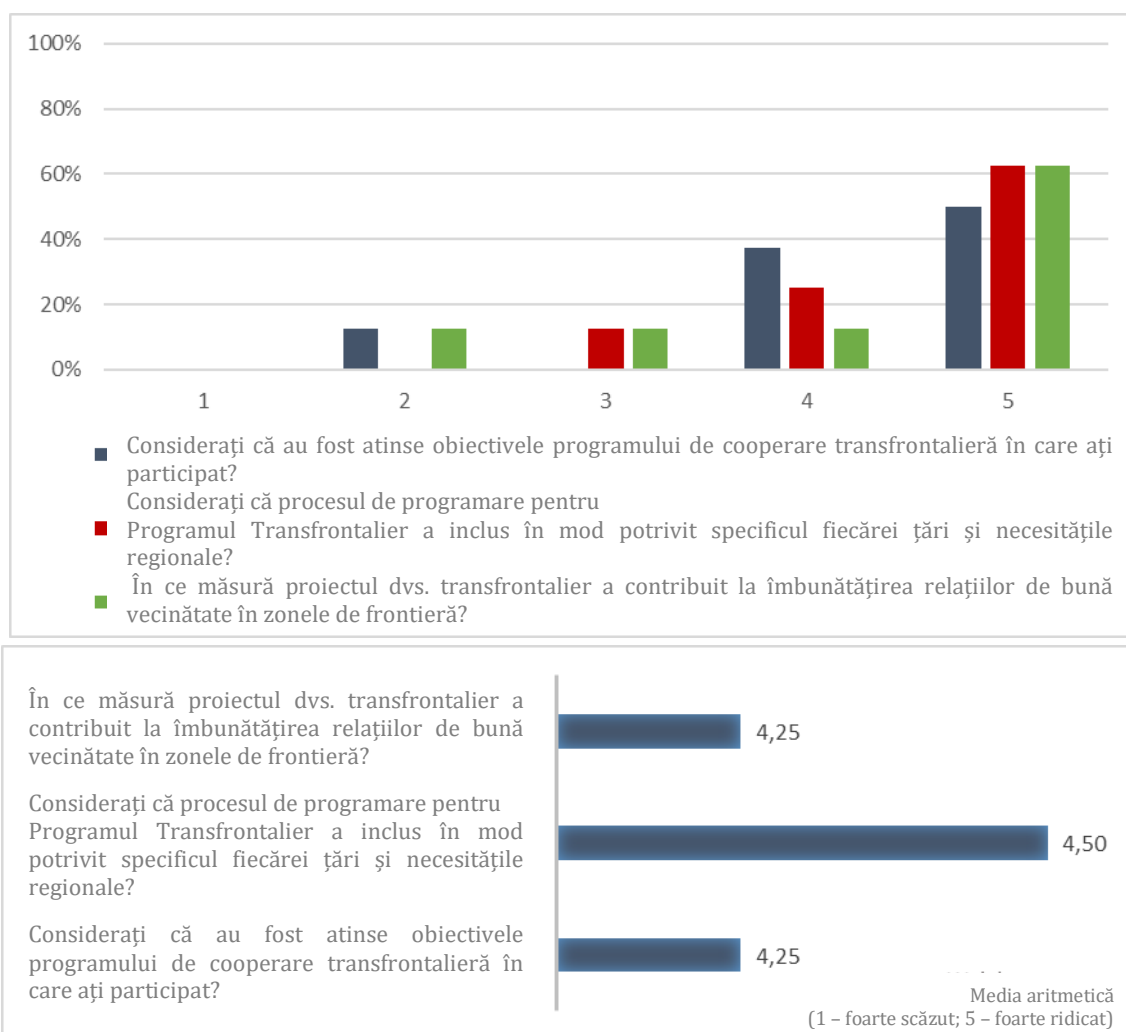

Figura 22: Relațiile de vecinătate, procesul de programare și obiectivele realizate

Beneficiarii programului (răspunzând la sondajul on-line) au avut următoarele observații și recomandări:

- *Instruirile privind gestiunea financiară au fost esențiale la toate etapele proiectelor. STC ar trebui să organizeze astfel de cursuri pe întreaga durată de implementare a proiectului.*
- *Cofinanțarea proiectului din partea societății civile a reprezentat o dificultate, în special în ceea ce privește prețul mare al dezvoltării proiectului. Autoritățile programului ar trebui să reconsidere suma necesară pentru cofinanțare sau să introducă măsuri compensatorii.*
- *Atunci când se implementează un proiect transfrontalier care are soluții tehnice pentru a identifica problemele, este recomandabil să fie luate în considerare schimbările care ar putea apărea în sector în următorii 3-5 ani.*
- *Rolul partenerilor de încredere și viabili a fost crucial pentru atingerea impactului așteptat al proiectului.*
- *Lucrul în echipă a fost foarte important pentru implementarea cu succes al proiectului.*
- *Această experiență a dezvoltat abilități privind implementarea proiectelor cu finanțare europeană.*
- *Parteneriatele de succes au fost foarte importante pentru toată perioada proiectului.*

În concluzie, răspunsurile la întrebările echipei de evaluare ilustrează realizarea impactului proiectelor transfrontaliere.

Programul va contribui la atingerea obiectivelor de anvergură pe termen lung?

Da.

Programul a obținut un impact amplu?

Da.

3.2.5. Sustenabilitatea

Un element important al evaluării a fost analiza sustenabilității (durabilității) intervențiilor de cooperare transfrontalieră în Republica Moldova. Pentru a efectua o analiză completă a sustenabilității a fost necesară verificarea datelor suplimentare și efectuarea calculelor. De asemenea, la nivel de program, sustenabilitatea nu a putut fi măsurată. În plus, design-ul

programului a fost destul de complex, ceea ce a făcut dificilă obținerea unui impact strategic, datorită lipsei de focusare pe tipurile de intervenții și obiectivelor clar identificate și beneficiarii vizati.

Pentru a evalua sustenabilitatea, echipa de evaluare a întrebat respondenții: Rezultatele pozitive sunt durabile? Criteriul de durabilitate a evaluat probabilitatea ca rezultatele pozitive ale proiectelor să continue și după finalizarea asistenței financiare provenite din program. De asemenea, a fost analizat modul în care programul a asigurat durabilitatea. Aceasta s-a referit la întrebarea dacă beneficiile intervențiilor programului ar putea continua după ce finanțarea CE a încetat.

Constatările evaluării durabilității au arătat că, la nivel strategic, au fost necesare eforturi suplimentare pentru ca proiectele să fie durabile. Au fost solicitate activitățile de dezvoltare a capacităților în structurile de conducere, precum și a beneficiarilor proiectelor, pentru a fi învățați cum să asigure durabilitatea proiectelor lor. Interviuurile au arătat că, pentru ca rezultatele proiectelor să fie durabile, programul ar urma să aibă un mecanism clar privind modul în care proiectul trebuie să continue după finalizarea finanțării CE.

Este necesar de subliniat că, la nivel de proiect, programul a contribuit în mod semnificativ la stabilirea rețelelor transfrontaliere și a parteneriatului pe termen lung. Aceste rețele au constituit un punct de plecare pentru dezvoltarea de noi proiecte care să abordeze provocările din regiune.

După cum a arătat evaluarea impactului, programul a abordat, în cea mai mare parte, probleme care necesită un angajament pe termen lung. Prin urmare, cooperarea "soft" trebuia să implice stabilirea unei capacități comune și durabile de soluționare a problemelor în aria programului pentru a obține îmbunătățiri de durată și impact substanțial asupra dezvoltării teritoriale. Gama largă de rețele și structuri de cooperare formală și informală a reunit un număr mare de actori din sectorul public și privat.

În timpul evaluării programelor de cooperare transfrontalieră, echipa de evaluare a observat că necesitatea creării parteneriatelor a îngreunat sustenabilitatea proiectelor. Deși această declarație poate părea surprinzătoare, echipa de evaluare a observat că o serie de proiecte transfrontaliere erau formate din parteneri care nu aveau interes pe termen lung. Acestea au fost create doar pe durata proiectului pentru a beneficia de finanțarea CE. Cu toate acestea, multe dintre parteneriatele create în cadrul programului s-au dovedit a fi durabile, iar aceste echipe de proiect au continuat să lucreze și la alte inițiative comune.

Conform rezultatelor sondajului online la întrebarea "În cazul în care proiectul dvs. s-a dovedit a fi lipsit total sau parțial de sustenabilitate, care au fost motivele?" 100% dintre respondenți au declarat lipsa mijloacelor financiare drept principalul motiv.

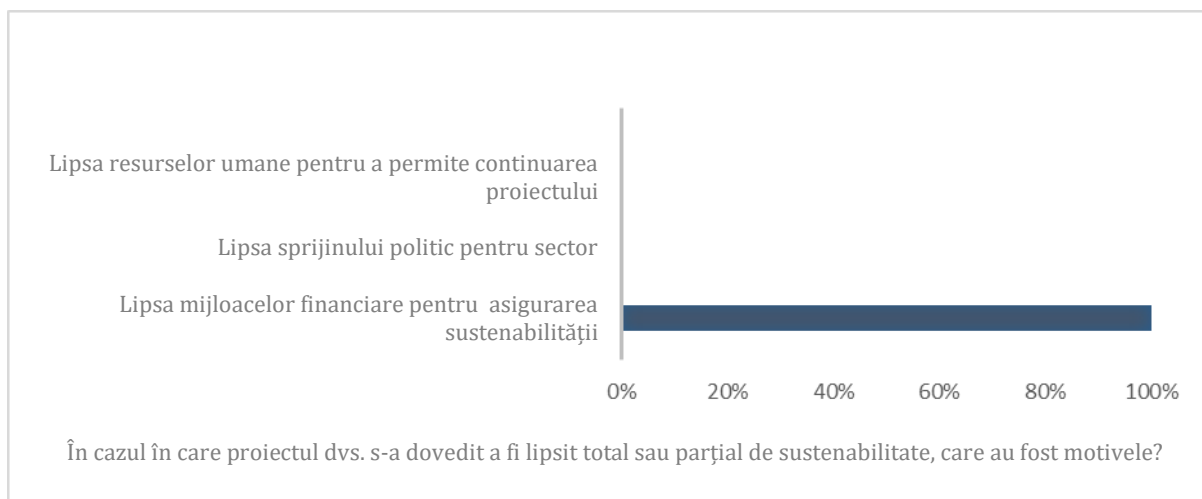

Figura 23: Cauza lipsei de sustenabilitate

În concluzie se poate conchide că există o preocupare serioasă în ceea ce privește sustenabilitatea proiectelor în cazul în care sursele financiare pentru activitățile de continuare nu sunt identificate. Cu toate acestea, un număr mare de proiecte își continuă activitatea, iar parteneriatele transfrontaliere create, se pregătesc pentru începerea unor noi proiecte comune.

Rezultatele pozitive ale programului sunt durabile?

Da.

Evaluarea generală

Această secțiune rezumă analiza celor cinci criterii OCDE-CAD efectuate mai sus.

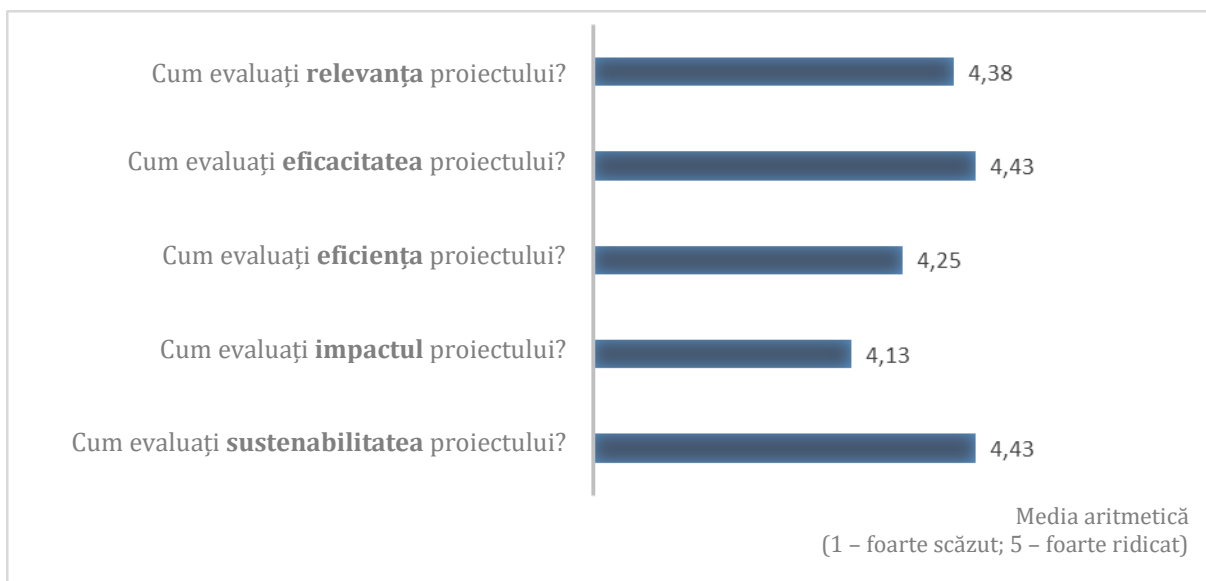

Figura 24: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, rezultatele sondajului on-line

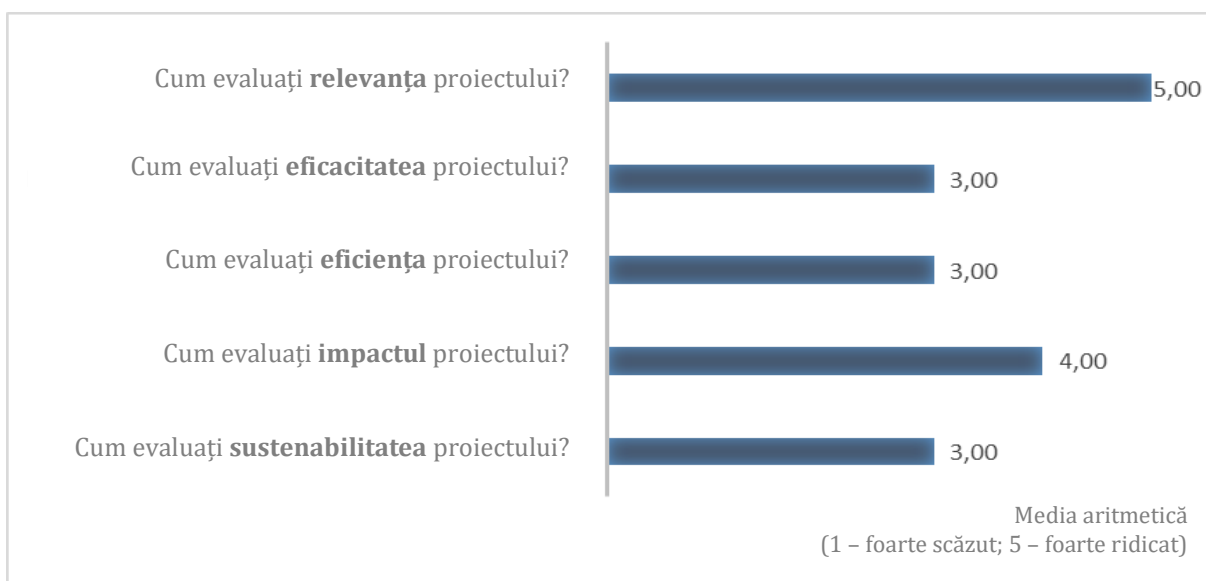

Figura 25: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, scorul oferit de către echipa de experți

3.3. Programul de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei 2007 – 2013

În total, **15 proiecte cu participarea partenerilor din Republica Moldova au fost finanțate în cadrul Programului de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei 2007 - 2013**. Deși conceptul de program a impus realizarea proiectelor la scară transnațională, beneficiarii din Moldova nu au fost pregătiți pentru o astfel de experiență. În urma analizei efectuate s-a evidențiat că majoritatea proiectelor transnaționale au fost implementate la nivel național.

Tabelul 16: Distribuția geografică a proiectelor implementate de către beneficiarii din Republica Moldova

Programul de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei	Prioritatea	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	Chișinău	Total
	Axa prioritară 1: Sprijinirea inovării și antreprenoriatului	1	0	0	3	4
	Axa prioritară 2: Protecția și îmbunătățirea mediului	0	1	1	3	5
	Axa prioritară 3: Îmbunătățirea accesibilității	0	0	0	2	2
	Axa prioritară 4: Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă	2	0	0	2	4
	Total	3	1	1	10	15

Printre **cele mai preferate priorități** de cooperare pentru beneficiarii din Republica Moldova după scala procentuală sunt evidențiate următoarele:

- **Axa prioritară 2:** Protecția și îmbunătățirea mediului (**33,33%**),
- **Axa prioritară 1:** Sprijinirea inovării și antreprenoriatului (**26,67%**),
- **Axa prioritară 4:** Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă (**26,67%**)
- **Axa prioritară 3:** Îmbunătățirea accesibilității (**13,33%**).

Bugetul absorbit de partenerii din Republica Moldova în cadrul acestui program a fost de aproximativ 1 milion de euro.

Tabelul 17: Numărul proiectelor și fondurile alocate per prioritate

Programul de Cooperare Transnațional al Sud-estul Europei	Prioritatea	Proiecte (număr)	Proiecte (%)	Fonduri alocate (Euro)	Fonduri alocate (%)
	Axa prioritară 1: Sprijinirea inovării și	4	26,67	291.042,97	29,10

	antreprenoriatului				
	Axa prioritară 2: Protecția și îmbunătățirea mediului	5	33,33	396.654,96	39,67
	Axa prioritară 3: Îmbunătățirea accesibilității	2	13,33	100.615,07	10,06
	Axa prioritară 4: Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă	4	26,67	211.687,00	21,17
	Total	15	100	1.000.000,00	100

Numărul instituțiilor implicate în implementarea proiectelor transfrontaliere în cadrul Programului de Cooperare Transnațională Sud-estul Europei 2007 - 2013 este prezentat în tabelul următor:

Tabelul 18: Tipul instituțiilor din Republica Moldova care au implementat proiecte transfrontaliere				
Programul de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei	Prioritatea	Tipul instituțiilor	Proiecte (număr)	Total proiecte (număr)
	Axa prioritară 1: Sprijinirea inovării și antreprenoriatului	ONG	1	4
		Camera de Comerț și Industrie	1	
		Instituție publică	1	
		Instituția de cercetare și educație	1	
	Axa prioritară 2: Protecția și îmbunătățirea mediului	Administrație publică	1	5
		Instituție publică	3	
		Instituția de cercetare și educație	1	
	Axa prioritară 3: Îmbunătățirea accesibilității	ONG	2	2
	Axa prioritară 4: Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă	ONG	2	4
		Administrație publică	2	
	Total			15

Programul de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei a fost considerat cel mai divers și complex ca inițiativă de cooperare, deoarece a combinat o mare varietate de țări. În perioada implementării acestui program au fost accesate diferite tipuri de fonduri, cum ar fi: FEDR, IPA și IEPV. Statele participante au avansat cooperarea și au creat parteneriate pentru dezvoltarea proiectelor comune, care au oferit beneficii reale regiunii.

3.3.1. Relevanța

Prevederile pentru participarea la program au impus implicarea beneficiarilor din Republica Moldova în **prima fază** ca parteneri strategici asociați sau așa-numiți "10% parteneri de proiect", integrați semnificativ în parteneriatul de proiect, dar fără nici o responsabilitate pentru programare și implementare. Cota de buget era gestionată de un partener din cadrul FEDR (membru UE).

În cea de-a **doua fază**, partenerii IEPV au primit ocazia de a participa ca parteneri de finanțare cu cote de buget proprii. Acest fapt a făcut aproape invizibilă implicarea Republicii Moldova în procesul de programare datorită cotei reduse din buget și respectiv a amplitudinii activităților planificate în cadrul unor proiecte specifice. Cu toate acestea, în etapa de implementare și elaborare a propunerilor de proiect pentru apelului IEPV, participarea entităților din Republica Moldova a devenit oarecum evidentă.

După aprobarea rezultatelor evaluării celui de-al 3-lea și al 4-lea apel de propuneri de proiecte și al procesului de contractare ulterioară, a rămas o sumă disponibilă substanțială. Pentru a utiliza fondurile rămase, Comitetul de Monitorizare al Programului Sud-estul Europei a decis lansarea unui apel suplimentar pentru partenerii din Moldova – iar decizia s-a dovedit a fi corectă: Capacitatea de absorbție a instituțiilor moldovenești în cadrul programului a fost foarte înaltă. Suma orientativă a fost de 1.689.457 Euro din bugetul disponibil de 2 milioane Euro disponibil pentru apelul de propuneri de proiecte suplimentare IEPV (este important de reținut că fondurile IEPV nu au fost disponibile pentru program pentru primul și al doilea apel de propuneri de proiecte). Finanțarea IEPV de 2 milioane de euro a fost pusă la dispoziție pentru al treilea și al patrulea apel de propuneri de proiecte (în așa-numita "fază integrată"). În cadrul primului apel de propuneri, instituțiile din Republica Moldova au participat ca "partener 10%" în 6 proiecte și au implementat activități care au însumat un buget de 285.500 Euro. În apelul suplimentar IEPV lansat în aprilie 2013, partenerii din Moldova au primit 7 proiecte prin accesarea unui buget de 640.231,72 Euro.

Absorbția fondurilor, în ciuda condițiilor nefavorabile pentru partenerii din Moldova, a arătat că din perspectiva beneficiarilor s-a acordat o importanță semnificativă programului SEE.

Tabelul 19: Propuneri de proiecte depuse în raport cu numărul de proiecte implementate de beneficiarii din Republica Moldova

	I apel	II apel	III apel	IV apel	ENPI apelul suplimentar
Propuneri de proiecte cu parteneri din Moldova	39	5	18	30	7
Proiecte atribuite	4	2	0	2	6

cu parteneri din Moldova					
Bugetul partenerilor din Moldova	200000	35500	0	50000 100615 ENPI	539616

Similar cu situația celorlalte două programe de cooperare transfrontalieră, analiza efectuată a evidențiat o corelare puternică a priorităților identificate în Programul Sud-estul Europe cu principalele strategii de dezvoltare ale Republicii Moldova în perioada 2007-2013. În special, a reflectat prevederile Documentului Strategic de Țară (CSP) al UE pentru Republica Moldova care a acoperit perioada 2007-2013, Planul Național de Acțiune (PNA) pentru Implementarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în perioada 2014-2016, Documentul Strategic de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS) pentru Republica Moldova 2004-2007, Planul Național de Dezvoltare (PND) 2008-2011, Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova 2013 - 2015 și Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova.

Pentru a evalua relevanța, echipa de evaluare a solicitat structurilor naționale implicate în programarea și implementarea Programului de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei 2007-2013, să răspundă la următoarea întrebare: "Considerați că procesul de programare pentru programul transfrontalier a inclus în mod potrivit specificul fiecărei țări și necesitățile regionale?" Unanim a fost oferit scorul de 4 din 5.

Potrivit respondenților sondajului online realizat de echipa de evaluare al prezentului studiu, rezultatele pentru evaluarea relevanței au fost formulate ca "ridicat" sau "foarte ridicat". Scorul mediu a fost de 4,86 din 5, reprezentând un punctaj maxim pentru relevanță dintre cele cinci criterii OCDE-CAD.

Reprezentanții proiectelor care au participat în cadrul studiilor de caz au menționat că Programul de Cooperare Transnațional Sud-estului Europei a reprezentat o experiență deosebită care le-a permis să obțină cunoștințe valoroase. De exemplu, un participant a menționat că *"programul a fost relevant, deoarece a contribuit la transferul cunoștințelor și a noilor abordări pentru rezolvarea problemei pe care proiectul a încercat să o rezolve. Instituțiile din Moldova au acumulat o experiență remarcabilă, extrem de relevantă atât pentru țară, cât și pentru instruirea individuală"*.

Organizațiile participante din Republica Moldova au reprezentat în mare parte sectorul economic. S-a considerat că inovația pe care programul ar putea să o aducă ar contribui la "stimularea economiei" - la scară locală, cu un potențial de creștere și implementare a rezultatelor de succes. Entitățile din acest sector care au participat în cadrul acestui program au fost Camera de Comerț, Ministerul Economiei, Asociația Internațională pentru Afaceri Mici și Mijlocii "Small Euro Business" și Academia de Studii Economice din Moldova.

Ca un citat ilustrativ care susține afirmația că programul a avut o relevanță deosebită, servește opinia unui partener de proiect care a subliniat că *"proiectul a avut o relevanță puternică, deoarece a sporit capacitatea factorilor de decizie regională de a se îndrepta spre o economie bazată pe cunoaștere pentru regiunea Sud-estului Europei. Participarea la proiect a fost, de asemenea, o experiență interculturală unică, deoarece a implicat 25 de parteneri din 12 țări"*.

Domeniul inovării economice care a căutat să stabilească sinergii transnaționale a fost de interes major pentru partenerii din Moldova. Graficul de mai jos reprezintă acest fapt.

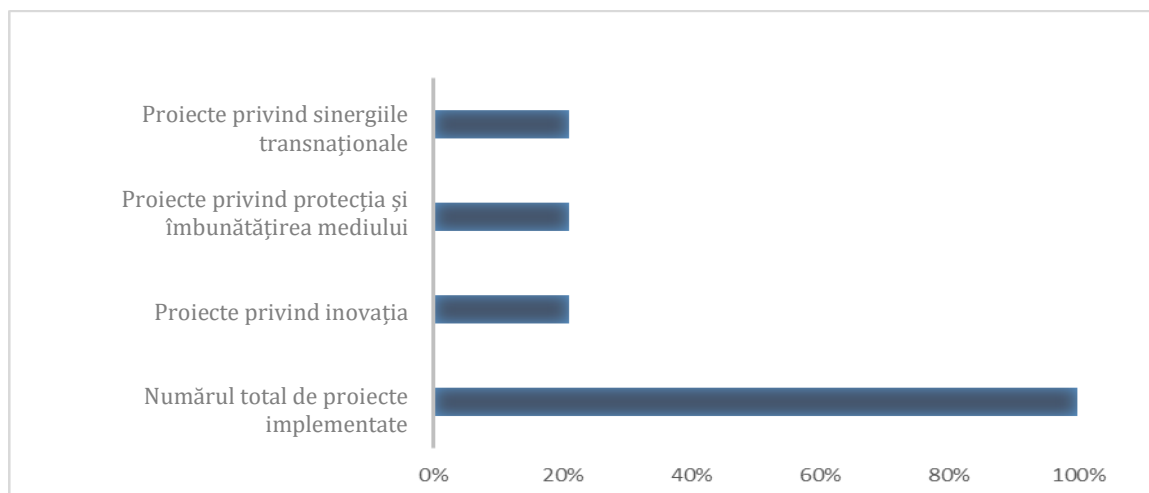

Figura 26: Proiecte de inovarea, protecția mediului și sinergiile transnaționale din numărul total de proiecte implementate de beneficiarii din Republica Moldova

La întrebările "Considerați că grantul oferit de programul de cooperare transfrontalieră instituției dvs. a fost potrivit în raport cu necesitățile identificate?" și "Considerați că asistența tehnică oferită de program instituției dvs. (de exemplu: instruirii) a fost potrivită în raport cu necesitățile identificate?", respondenții au răspuns cu un scor major de 4,71 și respectiv 4,57 din 5.

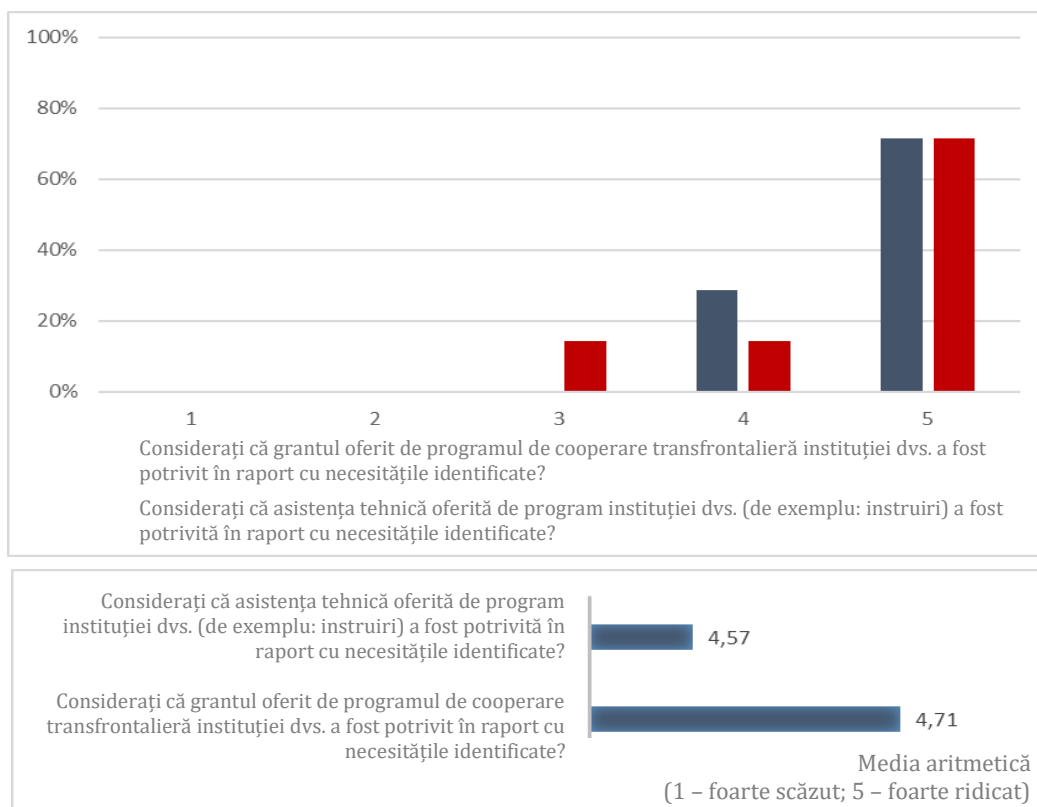

Figura 27: Asistența tehnică și grantul oferit în raport cu necesitățile

O altă întrebare care a evaluat relevanța a fost: "Cum apreciați receptivitatea cetățenilor în procesul de implementare a proiectului?" Răspunsurile au fost pozitive, cu un scor mediu de 4,50 din 5. Cu toate acestea, majoritatea proiectelor implementate în cadrul Programului de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei nu presupuneau o interacțiune directă cu cetățenii în implementarea proiectului, deoarece proiectele erau în principal orientate către instituțiile naționale.

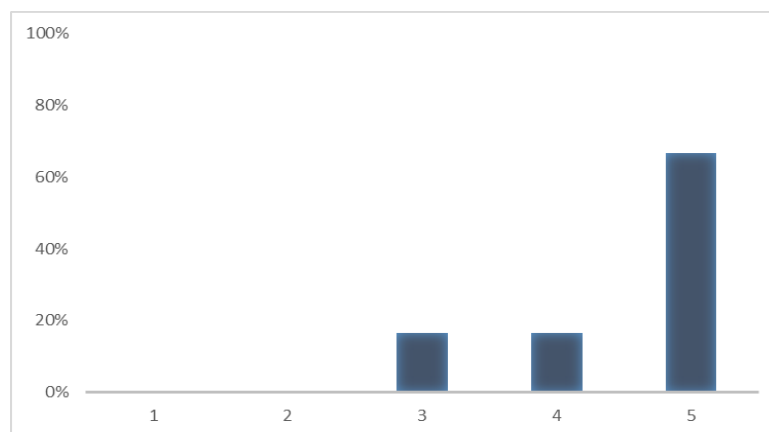

Figura 28: Receptivitatea cetățenilor

Programul respectă strategiile relevante?

Da.

Scopul proiectului este de a rezolva o problemă cu care se confruntă grupurile țintă?

Da.

3.3.2. Eficacitatea

Criteriul de "eficacitate" evaluează dacă obiectivele programului au fost atinse. Criteriul de eficacitate măsoară gradul de realizare a obiectivelor prin compararea situației inițiale cu situația reală utilizând indicatori definiți.

Obiectivul general al programului a fost crearea de parteneriate transnaționale, în domenii de importanță strategică, în scopul îmbunătățirii procesului de integrare teritorială, economică și socială și al sprijinirii coeziunii, stabilității și competitivității.

În plus, Programul de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei a urmărit în mod activ să sporească participarea statelor non-membre ale UE în cadrul programului, beneficiind de finanțare externă din partea fondurilor IPA și FEDR. Obiectivul global al programului a fost susținut de următoarele **obiective specifice**:

1. Programul a facilitat inovarea, antreprenoriatul, economia bazată pe cunoaștere și societatea informațională prin cooperare concretă și rezultate vizibile.
2. Programul a îmbunătățit atractivitatea regiunilor și a orașelor, ținând cont de dezvoltarea durabilă, accesibilitatea fizică și calitatea mediului, prin abordări integrate și prin acțiuni concrete de cooperare și rezultate vizibile.
3. Programul a promovat integrarea prin sprijinirea capacităților echilibrate pentru cooperarea teritorială transnațională la toate nivelurile.

Obiectivul global și cele specifice ale Programul de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei au fost urmate de axele prioritare, care au contribuit diferit la obiectivele programului.

Axa prioritară 1: Sprijinirea inovării și antreprenoriatului.

Deși competitivitatea și inovarea sunt prezente în fiecare dezbateră privind politicile de dezvoltare regională, Europa de Sud-est este rareori asociată cu acești doi termeni. Unele regiuni, în special capitalele, se adaptează bine la noile provocări, altele încearcă să se reorienteze pentru a găsi strategiile potrivite pentru atragerea oportunităților pieței mondiale. Obiectivul acestei axe prioritare a fost încurajarea inovării, antreprenoriatului, economiei bazate pe cunoaștere și consolidarea integrării și a relațiilor economice în domeniul cooperării.

Domeniu de intervenție 1.1: Dezvoltarea rețelelor de tehnologie și inovare în domenii specifice.

Domeniu de intervenție 1.2: Dezvoltarea mediului favorabil antreprenoriatului inovativ.

Domeniu de intervenție 1.3: Îmbunătățirea condițiilor cadru și deschiderea drumului către inovare.

Axa prioritară 2: Protecția și îmbunătățirea mediului

Protecția mediului este unul dintre pilonii de bază a politicii de coeziune a UE, așa cum este definit în prioritățile de la Gothenburg, subliniind dimensiunea de mediu a intervențiilor UE și necesitatea protejării și îmbunătățirii resurselor de mediu ca o condiție prealabilă pentru o creștere durabilă. Europa de Sud-est se caracterizează printr-o biodiversitate bogată, dar este, de asemenea, puternic afectată de industrializare. Obiectivul acestei axe prioritare este de a depăși constrângerile impuse de barierele naționale, de a prevedea viitoarele amenințări și oportunități de mediu și de a dezvolta acțiuni transnaționale comune pentru protecția naturii și a oamenilor în cadrul Europei de Sud-est.

Domeniu de intervenție 2.1: Îmbunătățirea gestionării integrate a apei și prevenirea riscului de inundații.

Domeniu de intervenție 2.2: Îmbunătățirea prevenirii riscurilor tehnologice și de mediu.

Domeniu de intervenție 2.3: Promovarea cooperării în domeniul managementului resurselor naturale și al ariilor protejate.

Domeniu de intervenție 2.4: Promovarea energiei regenerabile și eficientizarea resurselor.

Axa prioritară 3: Îmbunătățirea accesibilității

Accesibilitatea este considerată una dintre principalele cerințe pentru dezvoltarea și creșterea economică și pentru coeziunea teritorială. Aceasta facilitează mișcarea și interacțiunea oamenilor și schimbul de bunuri și idei. Toate aceste aspecte sunt de o importanță imensă în Europa de Sud-est. Rețelele existente sunt în majoritatea cazurilor, foarte fragmentate sau se extind doar în interiorul unor țării. În majoritatea cazurilor, aceste rețele sunt de calitate inferioară, cu o congestie ridicată a infrastructurii existente. Fără dezvoltarea unor alternative viabile acestea nu pot face față creșterii constante a nevoilor de transport. Obiectivul acestei axe prioritare este de a promova accesibilitatea fizică și virtuală în zona programului.

Domeniu de intervenție 3.1: Îmbunătățirea coordonării în promovarea, planificarea și intervenția în domeniul rețelelor primare și secundare de transport.

Domeniu de intervenție 3.2: Dezvoltarea strategiilor de diminuare a „diviziunii digitale”.

Domeniu de intervenție 3.3: Îmbunătățirea condițiilor-cadru pentru platformele multinodale.

Axa prioritară 4: Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă

Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă se axează pe dezvoltarea viitoare a Europei de Sud-est. Pentru a încuraja Europa de Sud-est să devină un loc de dezvoltare durabilă și policentrică a zonelor metropolitane și a sistemelor de reglementare regionale, această prioritate a facilitat dezvoltarea și implementarea strategiilor integrate pentru zonele metropolitane și sistemele regionale, lucrând spre structuri policentrice optime în zona programului și utilizarea valorilor culturale pentru dezvoltarea durabilă. Obiectivul acestei axe prioritare este de a lua diferite forme de măsuri preventive și factori de dezvoltare, care prezintă un caracter intersectorial specific, care

interconectează puternic aspectele economice, de mediu, sociale și de guvernare în dezvoltarea urbană și regională durabilă.

Domeniu de intervenție 4.1: Rezolvarea problemelor cruciale care afectează zonele metropolitane și sistemele regionale.

Domeniu de intervenție 4.2: Promovarea unui model echilibrat de zone de creștere atractive și accesibile.

Domeniu de intervenție 4.3: Promovarea utilizării patrimoniului cultural pentru dezvoltare.

Datorită deciziei luate de Comitetul de Monitorizare al Programului de Cooperare Transnațională Sud-estul Europei de lansare a unui apel suplimentar pentru partenerii din Moldova, indicatorii de rezultate nu au fost formulați. În baza obiectivului general al programului - îmbunătățirea procesului de integrare teritorială, economică și socială și al sprijinirii coeziunii, stabilității și competitivității prin crearea de parteneriate transnaționale în domenii de importanță strategică – au fost formulați indicatorii de rezultate. Aceștia sunt prezentați mai jos, menționând implicarea beneficiarilor din Moldova în realizarea acestora.

Tabelul 20: Indicatorii de rezultat la nivel de prioritate al PCT Sud-estul Europei 2007-2013

Obiectivul general al programului a fost crearea de parteneriate transnaționale, în domenii de importanță strategică, în scopul îmbunătățirii procesului de integrare teritorială, economică și socială și al sprijinirii coeziunii, stabilității și competitivității.

Axa prioritară	Tipul proiectului	Rezultatul	Numărul proiectelor cu implicarea beneficiari MD	Instituțiile beneficiare din RM
Sprijinirea inovării și antreprenoriatului	SOFT (bunuri, instruire, studii, etc.)	Rețelele de tehnologie și inovare în domenii specifice dezvoltate	1	Instituție publică; ONG;
		Mediul favorabil pentru antreprenoriatul inovativ dezvoltat	0	Instituție de cercetare și educație;
		Condițiile cadru și deschiderea drumului către inovare îmbunătățite	3	Camera de Comerț și Industrie.
Protecția și îmbunătățirea mediului	SOFT (bunuri, instruire, studii, etc.)	Gestionarea integrată a apei și prevenirea riscului de inundații îmbunătățite	1	Administrație Publică; Instituție publică; Instituție de cercetare și educație.
		Prevenirea riscurilor tehnologice și de mediu îmbunătățite	2	
		Cooperarea în domeniul managementului resurselor naturale și al ariilor protejate promovate	0	
		Energia regenerabilă și eficientizarea resurselor promovate	2	
Îmbunătățirea accesibilității	SOFT (bunuri,	Coordonarea în promovarea, planificarea și	2	ONG

	instruire, studii, etc.)	intervenția în domeniul rețelelor primare și secundare de transport îmbunătățite		
		Strategiile de diminuare a „diviziunii digitale” dezvoltate	0	
		Condițiilor cadru pentru platformele multinodale îmbunătățite	0	
Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă	SOFT (bunuri, instruire, studii, etc.)	Problemele cruciale care afectează zonele metropolitane și sistemele regionale rezolvate	0	ONG; Administrație Publică.
		Modelul echilibrat de zone de creștere atractive și accesibile promovat	1	
		Utilizarea patrimoniului cultural pentru dezvoltare promovat	3	

În cadrul acestui program, beneficiarii din Moldova au implementat 15 proiecte soft. Toate aceste proiecte au inclus elemente de inovare și transfer tehnologic, realizate prin parteneriate între entități din diferite țări. Proiectele au inclus activități precum: elaborarea studiilor, strategiilor și planurilor operaționale, dezvoltarea capacităților instituționale, activități promoționale, stimularea produselor și serviciilor de inovare, pregătirea proiectelor pentru investiții strategice transnaționale de viitor. Proiectele implementate au oferit cadrul necesar de cooperare dintre actorii locali și instituțiile de cercetare cu scopul de a oferi servicii de calitate cetățenilor.

În procesul de evaluare a impactului, echipa de evaluare a analizat în ce măsură proiectele și-au atins obiectivele proprii. Întrebarea principală către respondenți a fost: "În ce măsură proiectul dvs. de cooperare transfrontalieră a atins rezultatele așteptate?" Rezultatele răspunsurilor din sondajul online sunt prezentate mai jos. Scorul de evaluare a acestei întrebări este de 4,71 din 5.

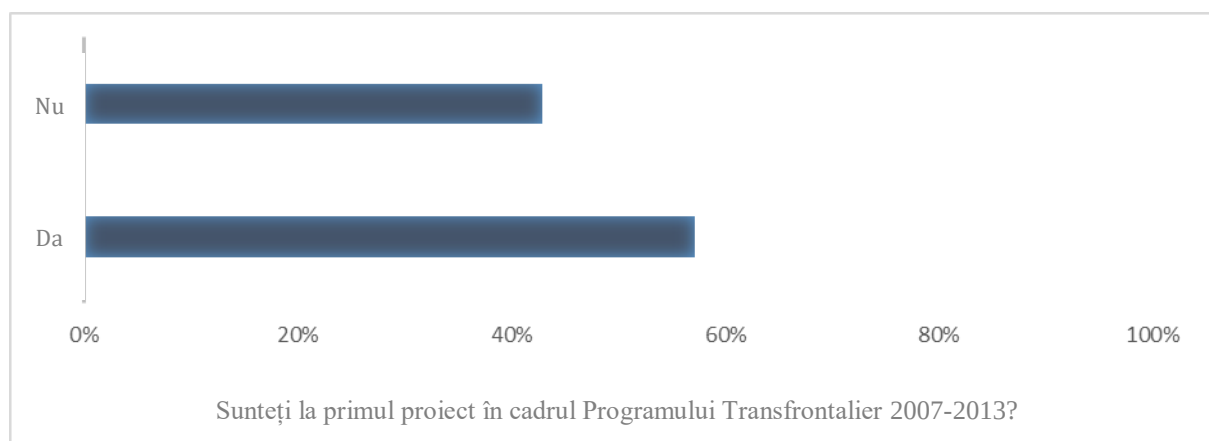

Figura 30: Experiența participanților

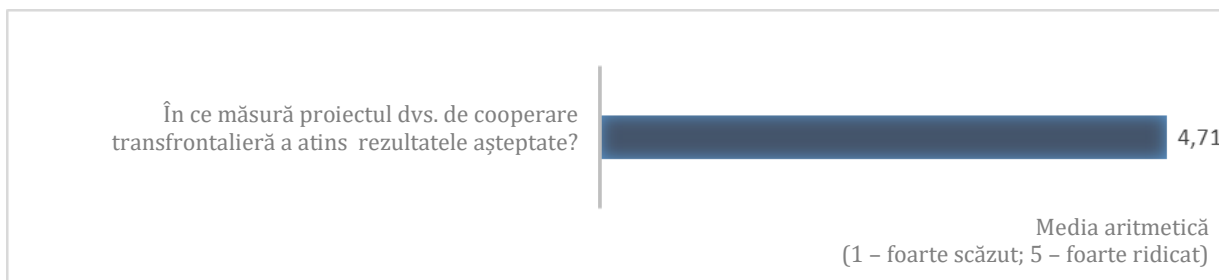

Figura 29: Rezultatele livrate de proiectul transfrontalier

Comparând experiența participanților în cadrul programul de cooperare transnațională, observăm că mai mult de jumătate din beneficiari nu au fost la prima experiență. Acest factor a servit drept un indicator pozitiv care a determinat participarea sporită a beneficiarilor din Republica Moldova care au implementat astfel de proiecte complexe în cadrul programului de cooperare transnațională Sud-estul Europei.

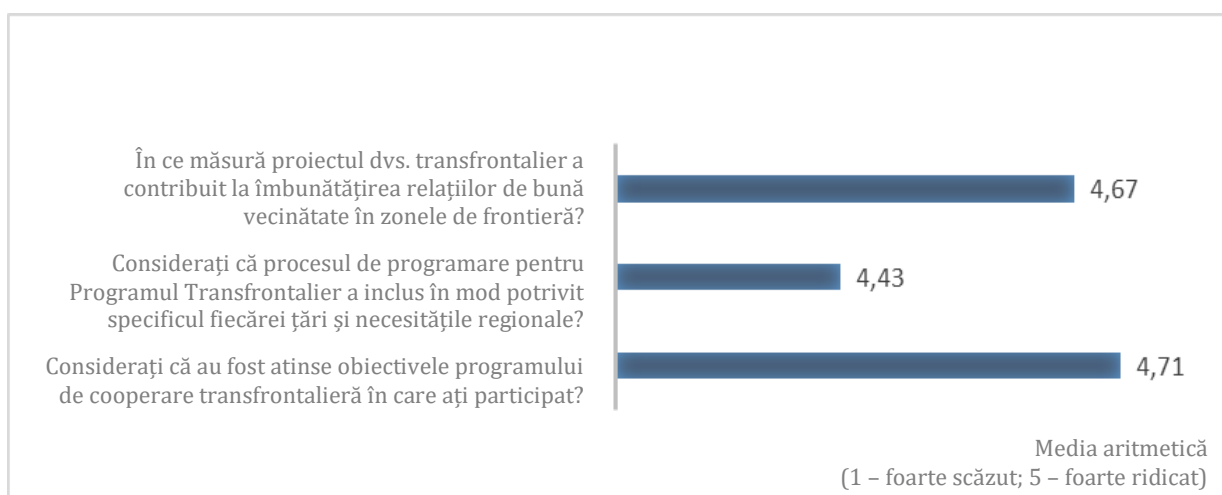

Figura 31: Relațiile de vecinătate, procesul de programare și obiectivele realizate

La întrebarea "Considerați că au fost atinse obiectivele programului de cooperare transfrontalieră la care ați participat?" intervievații au acordat un scor mediu de 4,71 din 5. Aceștia au menționat că *"Republica Moldova nu a reușit să absoarbă mai multe fonduri deoarece acordul de finanțare a fost semnat cu întârziere, iar beneficiarii din Moldova au participat doar în cadrul unui singur apel de propuneri de proiecte"*.

Programul și-a atins obiectivul stabilit, în conformitate cu indicatorii?

Da.

3.3.3. Eficiența

Întrebarea orientativă de evaluare a eficienței este "obiectivele obținute sunt eficiente din punct de vedere al costurilor?" Criteriul de eficiență evaluează măsura în care resursele investite într-un program sunt potrivite în comparație cu rezultatele obținute.

Tabelul 21: Participarea Republicii Moldova în cadrul PCT Sud-estul Europei	
Numărul apelurilor de propuneri de proiecte	4 + 1 ENPI
Numărul propunerilor de proiecte depuse per program / numărul propunerilor de proiecte depuse de partenerii lideri din Moldova	1863/n.a.
Numărul de aplicații cu participarea partenerilor din Moldova	99
Proiecte contractate pe program	122
Proiecte contractate cu partenerii lideri din Moldova	n.a.
Proiecte contractate cu parteneri din Moldova	15
Fonduri accesate de beneficiarii și partenerii din Moldova, milioane Euro	1
Aria eligibilă	16 state
Bugetul total UE per program, milioane Euro	235 (ERDF+IPA+ ENPI)

După cum a fost menționat anterior, în cadrul primelor apeluri de propuneri de proiecte, instituțiile din Republica Moldova au participat ca "partener de 10%" și au depus 62 de propuneri de proiecte, dintre care 6 proiecte au fost implementate cu un buget total de 285.500 Euro. Apelul suplimentar IEPV pentru partenerii din Moldova a fost lansat în aprilie 2013, cu un buget total de 2 milioane de euro. Din cele 7 propuneri de proiecte depuse, 6 au fost finanțate de beneficiarii din Republica Moldova. Bugetul total pentru beneficiarii din Moldova a fost de 640.231,72 Euro.

Un alt aspect al evaluării "eficienței" este determinat de calitatea managementului de program. În cazul Republicii Moldova este de menționat că personalul pentru POC Ro-Ua-Md a oferit sprijin pentru implementarea PCT SEE. Asistența a fost oferită pentru a ajuta beneficiarii din Moldova să participe activ în cadrul acestui program. Totuși, acest aspect a evidențiat necesitatea înființării unui oficiu antenă național în fiecare țară în vederea susținerii beneficiarilor în implementarea programului. În cazul Republicii Moldova, această provocare a fost depășită cu sprijinul partenerilor de dezvoltare care au contribuit financiar la funcționarea oficiului de cooperare transfrontalier în Republica Moldova (cum ar fi, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) și Agenția de Dezvoltare Austriacă (ADA) prin intermediul proiectului "Dunărea unește").

Schema structurii de management al programului SEE este prezentată mai jos:

Figura 32: Structura de management a Programului de cooperare transnațională Sud-Estul Europei 2007 - 2013

Echipa de evaluare a acordat structurilor naționale implicate în procesul de programare și implementare a PCT SEE următoarea întrebare: "În ce măsură pregătirea propunerilor de proiecte și implementarea grantului CTF depinde de asistența tehnică a programului?" Scorul mediu pentru evaluarea acestei întrebări a fost de 4,5 din 5. În spațiul lăsat pentru comentarii, aceștia au subliniat că sprijinul suplimentar oferit de diverși parteneri de dezvoltare pentru beneficiarii din Moldova în domeniul dezvoltării capacităților a fost esențial.

O serie de declarații privind structura de management al programului făcute în timpul interviurilor de către beneficiari sunt prezentate mai jos:

- "Comparând cu alte programe transfrontaliere, a fost o plăcere ca instituția noastră să implementeze un proiect în cadrul acestui program."
- "STC din Budapesta a fost foarte receptiv. Ei au răspuns la toate întrebările pe care le-am avut și ne-au ajutat să soluționăm orice provocare pe care am întâlnit-o în perioada de implementare a proiectului."

La întrebarea "Cum evaluați eficiența managementului de program?" Scorul oferit a fost de 4,86 din 5 puncte, ceea ce reprezintă un scor înalt. La întrebarea "A fost desfășurarea programului bine organizată?", scorul dat de reprezentanții structurilor naționale a fost 4 din 5, menționând că "managementul a fost destul de sofisticat datorită implicării a trei tipuri diferite de fonduri: FEDR, IPA și IEVP. În același timp, comunicarea cu AM și STC a fost continuă și foarte eficientă".

În acest context, răspunsurile la întrebarea "Considerați că a existat un dialog adecvat între structura programului, nivelul național și actorii locali în implementarea programului de cooperare transfrontalieră 2007-2013?" au avut o medie de 4,25 din 5.

Răspunzând la întrebarea "Care au fost principalele provocări / constrângeri în perioada de programare și implementare a programelor de cooperare transfrontalieră 2007-2013?", structurile naționale au făcut referire la dificultatea semnării acordului de finanțare, precum și la asistența tehnică inexistentă pentru acest program. Autoritatea Națională fiind nevoită să identifice fonduri suplimentare pentru evenimentele de informare și alte activități de consolidare a capacităților beneficiarilor din Republica Moldova.

Criteriul de eficiență al programului au fost evaluat cu un scor mediu de 4,86 din 5.

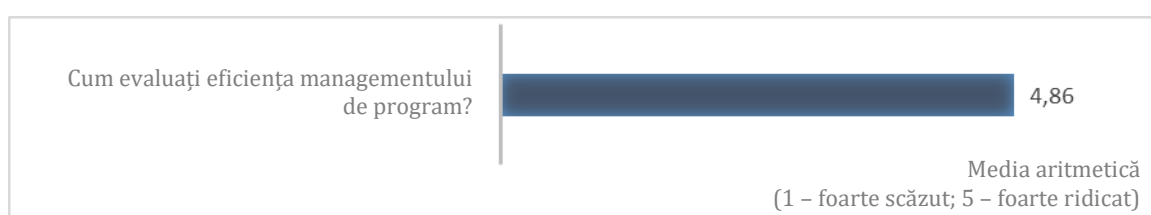

Figura 33: Eficiența programului

3.3.4. Impactul

Așa cum a fost menționat în capitolele anterioare, evaluarea impactului subliniază măsura în care programul a atins rezultatele generale intenționate (adică care depășesc obiectivul programului). De asemenea, echipa de evaluare a analizat dacă au fost obținute și alte rezultate în afara sferei de responsabilitate a programului (referitoare la rezultatele pozitive sau negative).

În calitate de exemplu relevant ce indică impactul ridicat al programului, servește inițiativa Ministerului Economiei care a elaborat proiectul "Strategia comună și Planul de dezvoltare durabilă a clusterelor în regiunea Europei de Sud-est". Participarea entității Republicii Moldova a făcut parte din proiectul ClusterPoliSEE "Politici de Cluster inteligente pentru Europa de Sud Est". Acest proiect a contribuit la dezvoltarea unor strategii de specializare inteligentă pentru îmbunătățirea clusterelor, care au încurajat dezvoltarea clusterelor regionale de inovare pentru a spori competitivitatea economiei regionale și cooperarea dintre diferiți actori și factori interesați. Politica din domeniul clusterelor din Moldova s-a bazat pe Strategia națională de inovare pentru perioada 2013-2020 "Inovațiile pentru competitivitate" emisă în noiembrie 2013.

Un alt exemplu este proiectul "Convenția pentru managementul deșeurilor pentru navigația interioară pe Dunăre (CO-WANDA)", care a avut drept rezultat pregătirea acordului regional de gestionare a deșeurilor navale. Acest proiect a fost important la nivel național pentru implementarea Strategiei naționale de gestionare a deșeurilor și a modificărilor aduse legislației privind gestionarea deșeurilor navale pe Dunăre.

Introducerea articolului 57 în Legea 209 din 29.07.2016 privind subiectul proiectului a fost rezultatul suplimentar al proiectului.

Structurile naționale implicate în procesul de programare și implementare a PCT SEE au evaluat impactul asupra dezvoltării socio-economice cu un scor mediu de 4 din 5.

Reprezentanții proiectelor finanțate în cadrul PCT SEE 2007-2013 au fost întrebați în ce măsură proiectele lor au contribuit la promovarea dezvoltării socio-economice a Republicii Moldova, iar analiza răspunsurilor este prezentată mai jos:

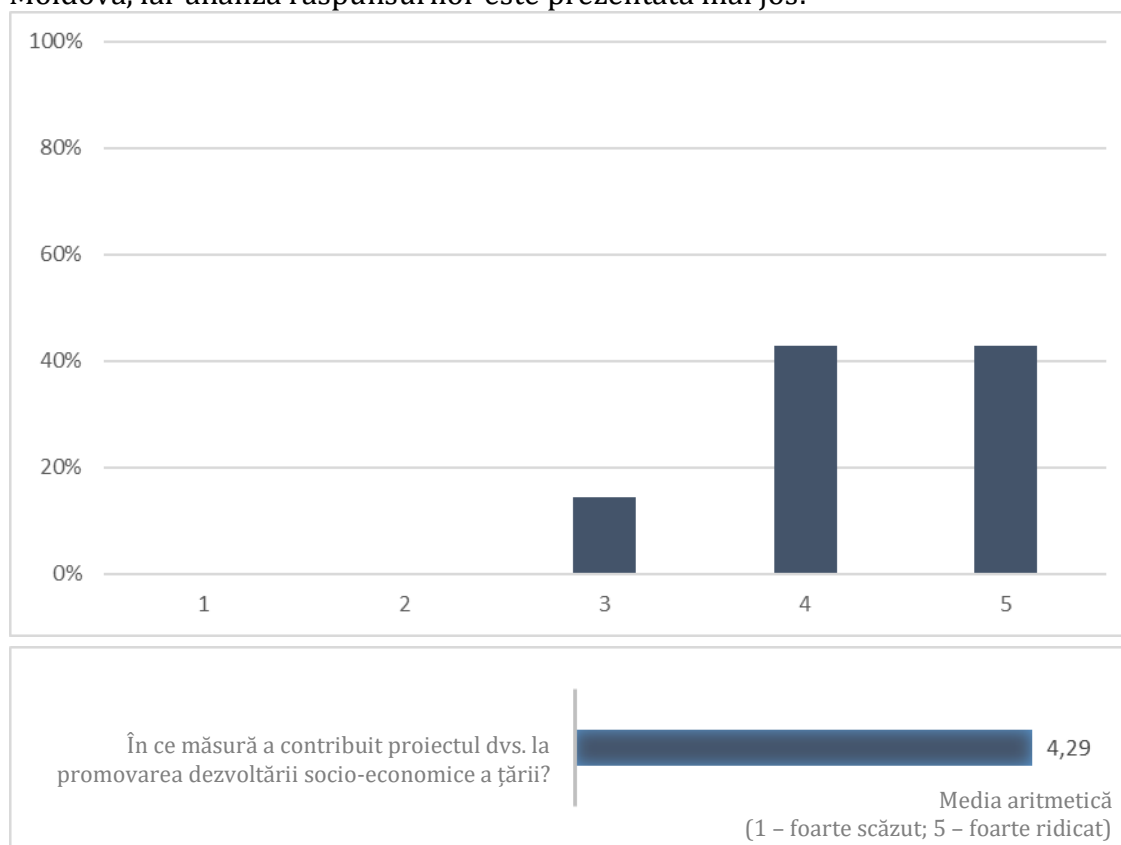

Figura 34: Contribuția grantului la dezvoltarea socio-economică a țării

Programul a implementat proiecte care au generat o valoare adăugată instituțională pentru organizațiile implicate. Această cooperare a creat capacitate instituțională transfrontalieră, permițând interacțiunea dintre actori din diferite regiuni și țări. Acest lucru a fost susținut și de o serie de declarații din partea beneficiarilor în timpul interviurilor:

- *“Factorul-cheie al proiectului nostru a fost încrederea în partenerii de proiect, participarea activă în cadrul tuturor activităților și experiența partenerului lider.”*
- *“Moldova se află încă în procesul de învățare în cadrul participării la astfel de programe, în special autoritățile publice. Este foarte important să învățăm cum să gestionăm fondurile UE. Succesul proiectului depinde de partenerul lider. Cooperarea cu structura de management al programului a fost foarte importantă și rolul lor a fost crucial pentru implementarea proiectului.”*

- *“Cunoștințele și experiența în planificarea urbană a partenerilor noștri ne-au ajutat enorm de mult să identificăm soluții și să formăm proiecte specifice pentru Primăria municipiului Bălți în cadrul implementării proiectului STATUS.”*

La întrebarea "În ce măsură proiectul dvs. transfrontalier a contribuit la îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate în zonele de frontieră?" reprezentanții structurilor naționale implicate în procesul de programare și implementare a PCT SEE au oferit un scor mediu de 4 din 5. În același timp, beneficiarii care au participat la sondajul online au dat un scor de 4,67 din 5.

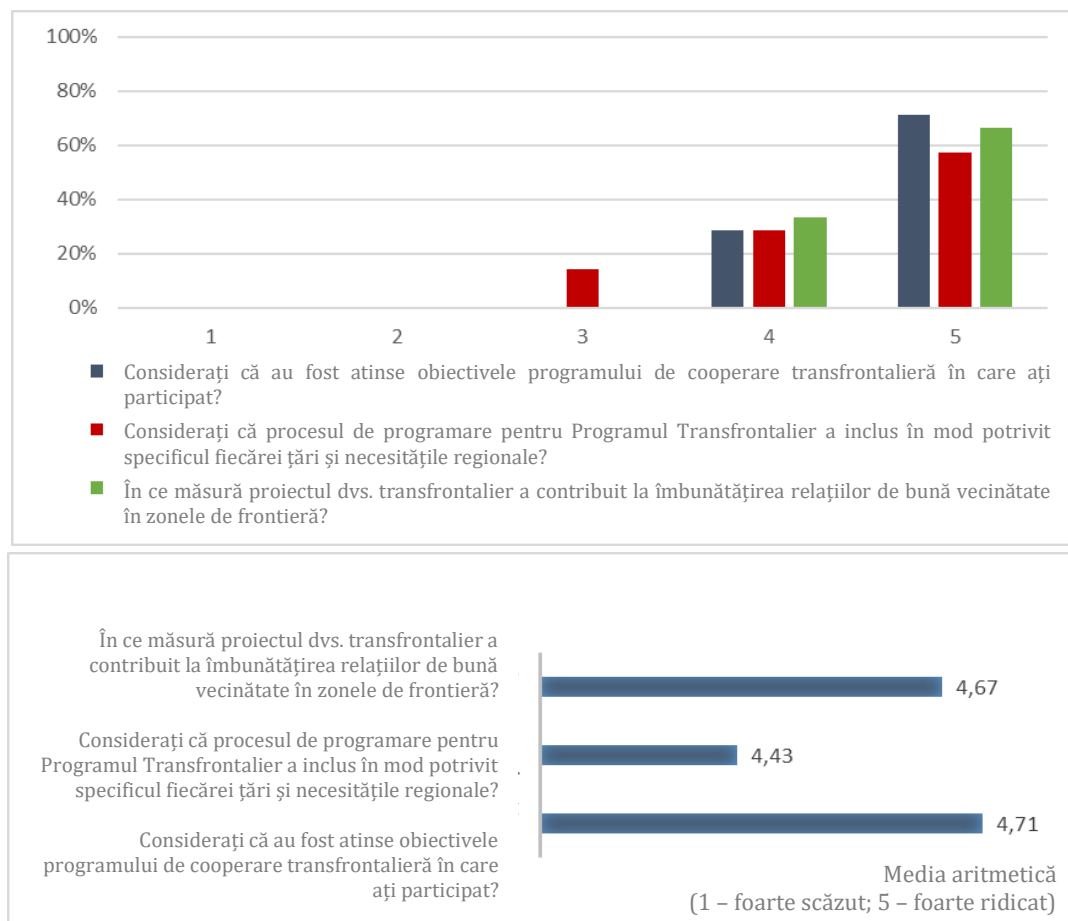

Figura 35: Relațiile de vecinătate, procesul de programare și obiectivele realizate

La întrebarea "Cum apreciați capacitățile de elaborare și implementare a proiectelor de cooperare transfrontalieră a beneficiarilor din Moldova?", structurile naționale au marcat un scor de 4 din 5.

Tabelul 22: Impactul PCT SEE 2007-2013 în baza rezultatelor obținute de beneficiarii din Republica Moldova		
Obiectivul general al programului a fost crearea de parteneriate transnaționale în domenii de importanță strategică în scopul îmbunătățirii procesului de integrare teritorială, economică și socială și al sprijinirii coeziunii, stabilității și competitivității		
Axa prioritară	Rezultatul beneficiarilor MD	Impactul
Sprijinirea inovării și antreprenoriatului	1 proiect privind rețelele de tehnologie și inovare	Dezvoltarea potențialului uman în cercetare și inovare; consolidarea capacităților personalului implicat în cadrul proiectului; activități de cooperare între universități, centre de cercetare și mediul de afaceri.
	3 proiecte care îmbunătățesc condițiile-cadru și oferă oportunități de inovare	
Protecția și îmbunătățirea mediului	1 proiect privind gestionarea integrată a apei și prevenirea riscului de inundații	Reducerea riscului de dezastre naturale
	2 proiecte privind prevenirea riscurilor tehnologice și de mediu	Îmbunătățirea calității și accesului la infrastructura de apă și canalizare
	2 proiecte promovând energia regenerabilă și eficientizarea resurselor	Protejarea și îmbunătățirea biodiversității și patrimoniului natural Reducerea utilizării intensive a resurselor energetice tradiționale Utilizarea eficientă a resurselor energetice
Îmbunătățirea accesibilității	2 proiecte privind sporirea procesului de coordonare în promovarea, planificarea și intervenția în domeniul rețelelor primare și secundare de transport	Crearea sistemului integrat de transport și monitorizare a mediului
Dezvoltarea sinergiilor transnaționale pentru zonele de creștere durabilă	1 proiect privind promovarea modelului echilibrat de zone de creștere atractive și accesibile	Reducerea crizei economice prin creșterea numărului de locuri de muncă
	3 proiecte privind utilizarea patrimoniului cultural pentru dezvoltare	Extinderea și îmbunătățirea infrastructurii de transport Reducerea disparităților în dezvoltarea economică și socială între Republica Moldova și statele membre ale UE

Progresele înregistrate de beneficiarii din Moldova prin asigurarea procesului de integrare teritorială, economică, socială și sprijinirii coeziunii, stabilității și competitivității prin dezvoltarea parteneriatelor transnaționale au creat mai multe efecte pozitive, asigurând calitatea și eficiența dezvoltării Republicii Moldova prin acest program.

Respondenții care au participat la sondajul online au menționat următoarele:

- *Program foarte util și interesant.*
- *Experiență unică în domeniul patrimoniului cultural.*
- *Proiectul a contribuit în mare măsură la dezvoltarea capacităților echipei de implementare a proiectului transfrontalier având așa de mulți parteneri implicați în proces. Acesta a fost singurul proiect pentru organizația noastră unde am colaborat*

cu 11 parteneri și totul a fost excelent, fără întârzieri în raportare sau nerespectarea calendarului activităților. Prin participarea la toate grupurile de lucru, echipa noastră a acumulat multe abilități în scrierea de rapoarte și organizarea evenimentelor.

- *O experiență nouă, cu implicarea unor oameni formidabili din diferite țări, precum și de la nivel local.*
- *Am acumulat o experiență valoroasă fiind parte a unei echipei de proiect profesionale.*
- *Programul ne-a ajutat să obținem inspirația, cunoștințele și abilitățile necesare pentru implementarea unor soluții inovatoare în industria agricolă din Republica Moldova.*

Următorul citat poate servi drept rezumat al acestui capitol: "Cooperarea transfrontalieră nu se referă la competențe, ci la înțelegerea contextului unic al fiecărei țări pentru o cooperare transfrontalieră de succes și durabilă".

Programul va contribui la atingerea obiectivelor de anvergură pe termen lung?

Da.

Programul a obținut un impact amplu?

Da.

3.3.5. Sustenabilitatea

Întrebarea principală pentru evaluarea sustenabilității (durabilității) de către respondenți a fost: "Rezultatele pozitive sunt durabile?". Criteriul de durabilitate a evaluat probabilitatea ca rezultatele pozitive ale proiectelor să continue și după finalizarea asistenței financiare provenite din program. De asemenea, a fost analizat modul în care programul a asigurat durabilitatea. Aceasta s-a referit la întrebarea dacă beneficiile intervențiilor programului ar putea continua după ce finanțarea CE a încetat.

Una dintre principalele concluzii ale evaluării a fost că, la nivel de proiect, programul a contribuit în mod semnificativ la crearea rețelelor transfrontaliere și parteneriatelor pe termen lung. Aceste rețele constituie un punct de plecare pentru dezvoltarea unei capacități comune și durabile de soluționare a problemelor în viitor.

Echipa de evaluare a întrebat respondenții: "În cazul în care proiectul dvs. s-a dovedit a fi lipsit total sau parțial de sustenabilitate, care au fost motivele?" Toți respondenții au răspuns că nu au perceput riscuri pentru sustenabilitate, deoarece multe inițiative și-au atins rezultatul final. O serie de afirmații făcute în cursul interviurilor privind sustenabilitatea proiectului sunt prezentate mai jos:

- *La nivel național, sustenabilitatea proiectului a fost asigurată de Strategia națională de gestionare a deșeurilor și de modificările aduse legislației pe care am făcut-o. De asemenea, anumite instituții publice și-au asumat responsabilitatea pentru realizarea și implementarea articolelor din legislație referitoare la gestionarea deșeurilor pe Dunăre.*
- *Continuăm să colaborăm cu partenerii din cadrul proiectului pentru alte inițiative. Proiectul a generat o mulțime de idei pe care le-am aplicat în cadrul altor proiecte.*
- *Durabilitatea activităților este asigurată de noile surse de finanțare care ne-au ajutat să implementăm ideile noastre în domeniul planificării urbane.*

Rezultatele pozitive ale programului sunt durabile?

Da.

Evaluarea generală

Această secțiune rezumă analiza celor cinci criterii OCDE-CAD evaluate mai sus.

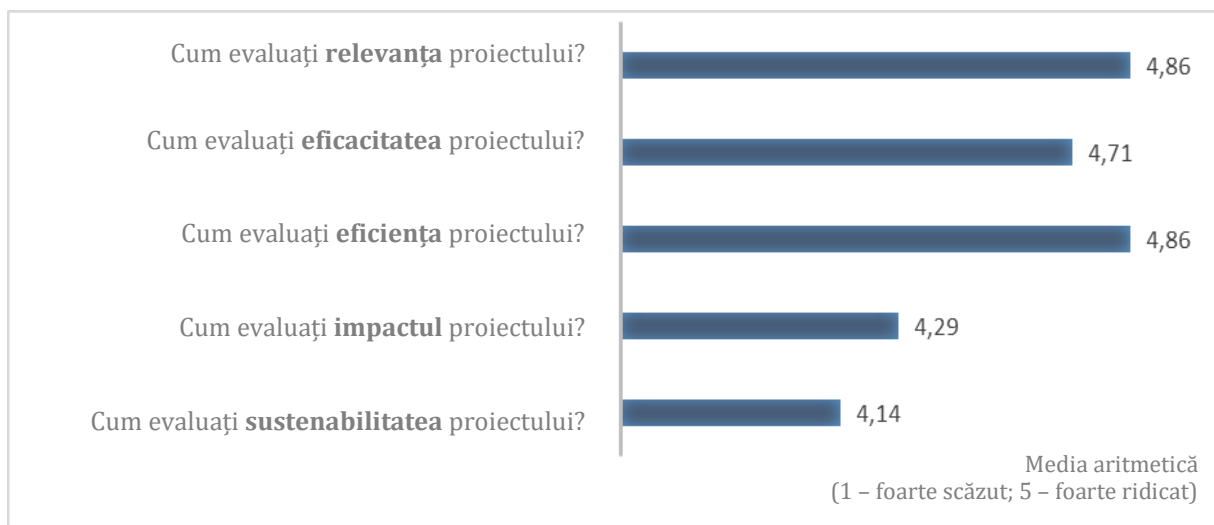

Figura 36: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, în baza rezultatelor sondajului on-line

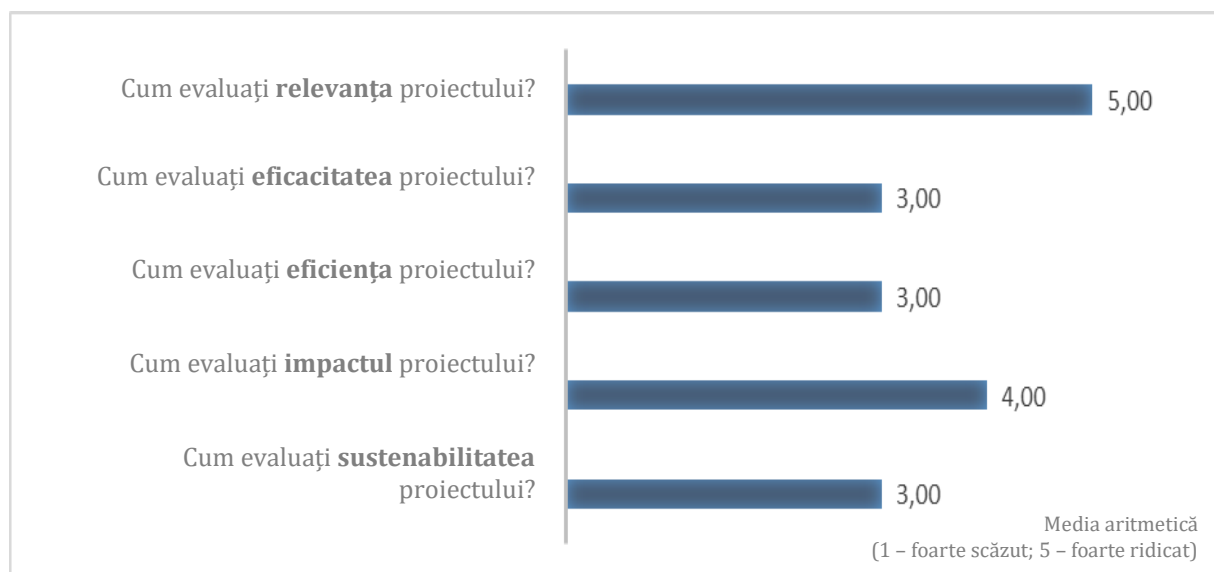

Figura 37: Criteriile de evaluare aprobate de OCDE-CAD: Relevanța, eficacitatea, eficiența, sustenabilitatea și impactul, scorul oferit de către echipa de evaluare

3.4. DIMENSIUNEA DE GEN ȘI NONDISCRIMINARE

În pofida volumului mare de informații privind aspectul de gen, acest domeniu în continuare întâmpină carențe într-o lume în continuă schimbare. Transformările ce au avut loc în rolurile femeilor și bărbaților, relațiile dintre genuri și natura activităților casnice, a pieței muncii și a societăților, continuă să evolueze într-un mediu globalizat.

Din perspectiva organizațiilor internaționale, în special al Organizației Internaționale a Muncii și a OCDE, urmărirea egalității de gen se justifică din două motive principale.

În primul rând, există rațiunea bazată pe drepturile omului. Acest argument se concentrează asupra necesității de a aborda discriminarea de care se confruntă femeile ca o chestiune a drepturilor fundamentale ale omului. Datele arată că, în ciuda obiectivului de eliminare a discriminării bazate pe sex, femeile continuă să se confrunte cu dezavantaje comparativ cu bărbații, care beneficiază de oportunități mai mari și de un tratament mai bun în majoritatea domeniilor vieții economice și sociale. Aceste tipuri de inegalitate privează femeile de alegerea în ceea ce privește încadrarea în câmpul muncii și participarea la viața publică, care sunt contrare considerentelor normative de corectitudine și justiție.

În al doilea rând, există raționamentul eficienței economice, care susține că femeile pot avea un rol important ca actori economici capabili să influențeze societățile și economiile. Egalitatea nu este doar o valoare fundamentală și un drept, ci are un rol esențial în realizarea creșterii economice, a schimbărilor sociale și a reducerii sărăciei. Împuternicirea femeilor dezvăluie abilitățile și potențialul lor ca forță de dezvoltare.

Progresul privind egalitatea de gen este măsurat prin numeroase criterii, dar cum pot fi evaluate organizațiile privind integrarea problemelor de gen și pentru crearea unor medii echitabile între femei și bărbați? O modalitate este de a efectua evaluări de gen așa cum este prezentat în prezentul studiu. Echipa de evaluare a considerat importantă alocarea unui capitol privind aspectele de gen și nondiscriminare. Această analiză a fost realizată la trei niveluri:

- Macro nivel: studierea cadrului național de reglementare a aspectelor de gen și diversitate;
- Meso nivel: studierea documentelor de programe privitor la cerințele de gen în selectarea și implementarea proiectelor;
- Micro nivel: aspectele ce vizează echilibrul de gen în managementul și echipele de proiect.

Metodologia analizei de gen combină instrumentele de cercetare calitativă și cantitativă. Cercetarea calitativă a cuprins analiza documentelor cu privire la dimensiunea de gen, așa cum este reflectată în documentele organizațiilor internaționale (în special Organizația Națiunilor Unite și OCDE). Cercetarea cantitativă a înglobat colectarea de date dezagregate pe sex din echipele de proiect (în baza chestionarelor), care a relevat echilibrul între sexe în contextul proiectelor, conștientizarea aspectelor de egalitate de gen, existența unui punct focal de gen și nediscriminare, și evaluarea impactului de gen.

3.4.1. Cadrul legislativ și politic privind aspectele de gen și nondiscriminare în Republica Moldova

Constituția Republicii Moldova garantează drepturi egale femeilor și bărbaților. O serie de articole din Constituție prevăd protejarea drepturilor cetățenilor la locul de muncă, condiții corecte și satisfăcătoare ale muncii, dreptul la protecție socială și serviciile sociale, etc. Statul se aliniază eforturilor internaționale privind asigurarea egalității de gen prin ratificarea Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor. Protocolul opțional la Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor a fost ratificat în 2005 și a intrat în vigoare în 2006. În plus, legislația Republicii Moldova conține o serie de legi specifice în acest domeniu și alocă drepturi egale pentru femei și bărbați în toate domeniile vieții publice și private.

Legea privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați a fost adoptată în 2006 și se axează pe egalitatea de șanse între femei și bărbați și interzice discriminarea bazată pe sex. Legea definește discriminarea pe criterii de sex ca "orice deosebire, excepție, limitare ori preferință având drept scop ori consecință limitarea sau intimidarea recunoașterii, exercitării și implementării pe bază de egalitate între femei și bărbați a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului". Această definiție reiterează articolul 1 al Comitetului Organizației Națiunilor Unite pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor.

Alte acte legislative importante reprezintă Legea privind prevenirea și combaterea violenței în familie (2008) și Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (2005). Legislația națională a muncii a fost revizuită luând în considerare măsurile de protecție a femeilor (de exemplu, hărțuirea sexuală, flexibilitatea îngrijirii copiilor). Dispozițiile privind egalitatea sunt prevăzute în Codul penal și Codul de procedură civilă, Codul familiei și Codul muncii. Clauzele anti-discriminare sunt incluse și în Codul de executare, Legea privind partidele și alte organizații social-politice, Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dezabilități, Legea privind drepturile copilului, Legea cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor, Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și alte legi.

Strategia națională privind egalitatea de șanse între femei și bărbați și planul național de acțiuni pentru 2010-2015 au evidențiat 8 priorități: ocuparea forței de muncă, migrația forței de muncă, bugetarea responsabilă în baza criteriilor de gen, participarea femeilor la procesul de luare a deciziilor, protecția socială și familia, educația, îngrijirea sănătății și sensibilizarea publicului.

Principalul cadru instituțional care vizează aplicarea în practică a legislației de gen a fost creat de Legea privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați și anume:

- Comitetul guvernamental pentru egalitate între femei și bărbați, care coordonează activitățile administrației publice centrale și ale administrației publice locale privind problemele legate de egalitatea de gen;
- Direcția pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați și prevenirea politicii de violență din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, responsabilă de dezvoltarea și promovarea politicilor privind egalitatea de gen și de activitatea secretariatului Comitetului;

- Punctele focale de gen din cadrul ministerelor/ departamentelor de resort monitorizează respectarea legislației privind egalitatea de gen de către administrația publică centrală.

Cadrul legislativ al Republicii Moldova reflectă mai multe principii cu privire la egalitatea de gen în legislație. Principiul nediscriminării și al egalității de tratament a fost consolidat prin inițiative legislative adoptate în ultimii ani. În ceea ce privește legislația internă, Legea privind funcția publică și statutul funcționarului public prevăd șanse egale pentru accesarea la funcții publice.

Garanția egalității tuturor persoanelor a fost asigurată prin Legea privind asigurarea egalității, adoptată în 2012. Ulterior, a fost stabilit Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Regulamentul Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității prevede că această entitate este un organism colegial, care asigură egalitatea și restabilirea drepturilor victimelor discriminării, precum și protecția împotriva discriminării, inclusiv a persoanelor aparținând minorităților etnice. De asemenea, instituția Ombudsmanului este o entitate independentă pentru promovarea și protejarea drepturilor omului.

Codul penal și Codul contravențional al Republicii Moldova au fost modificate pentru includerea prevederilor de incriminarea a actelor de discriminare. În acest context, concluzia este că legislația națională oferă cadrul necesar pentru asigurarea egalității de șanse și sporirea eforturilor de realizare a egalității de gen.

3.4.2. Analiza aspectelor de gen și nondiscriminare în contextul programelor de cooperare transfrontalieră

Regulamentul nr. 1638/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 octombrie 2006 a stabilit dispozițiile generale de instituire al Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat. Acest Regulament prevede în art. 2 (I, k) că asistența comunitară va sprijini politicile de promovare a dezvoltării sociale, a incluziunii sociale, a egalității de gen, a nondiscriminării, etc. De asemenea, a subliniat ca obiectiv general promovarea și protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale, inclusiv drepturilor femeilor și drepturilor copilului.

Analiza manualului operațional al **Programului Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013** privind dispozițiile de gen a scos în evidență că respectivul document prevedea în mod expres că una din temele intersectoriale ale programului a fost promovarea egalității de șanse. Ca indicator al acestui domeniu de aplicare a fost inclus numărul de proiecte care vizează grupurile dezavantajate sau impactul asupra egalității de gen.

Manualul a prevăzut că principiul egalității de șanse subliniază rolul distinct al femeilor în societate și contribuția în soluționarea problemelor legate de traficul de persoane. O parte importantă a abordării privind combaterea traficului se concentrează pe îmbunătățirea situației acestor grupuri și informarea societății cu privire la problemele cu care se confruntă. Documentul programului a recunoscut că egalitatea de șanse depășește cadrul

ce vizează drepturile femeilor și ar trebui să includă drepturile copiilor/ tinerilor, persoanelor cu handicap, minorităților etnice și alte grupuri dezavantajate.

Componentele programului destinate să promoveze egalitatea de șanse aferente priorității 3 "Cooperarea între oameni" au inclus sprijin pentru proiectele ce vizau grupuri dezavantajate (educație, sprijin pentru victimele traficului de persoane, sensibilizarea opiniei publice) și, de asemenea, Prioritatea 1 "Spre o economie mai competitivă în zona de frontieră" prin sprijinirea accesului la competențe, dezvoltarea afacerilor, oportunități de angajare și formare pentru femei, persoane cu handicap și minorități etnice.

Cea de-a doua referință în documentele de programare privind egalitatea de gen și egalitatea de șanse a fost reflectată în Ghidul beneficiarilor de finanțare, care cuprindea, printre altele, cerințe conform cărora beneficiarii urmau să respecte legislația națională și europeană în general și, în special, în materie de egalitate de șanse. La nivelul Programului Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013, egalitatea de gen și egalitatea de șanse au fost reflectate ca aspecte transversale.

În cadrul interviurilor cu beneficiarii programului, în cadrul întâlnirilor de studiu de caz, echipa de evaluare a întrebat dacă obiectivele proiectelor au ținut cont de problemele de gen ale mediului în care a fost implementat proiectul. Respondenții au menționat că cerințele programului nu includ în mod explicit nici o cerință privind abordarea problemelor de gen în mediul în care au fost implementate proiectele. Cu toate acestea, implementarea proiectului reflecta egalitatea de tratament datorită prevederilor legislației naționale și a normelor societății la modul general.

O altă întrebare care a evaluat egalitatea de gen a fost următoarea: "În procesul de pregătire a proiectului femeile și bărbații au contribuit în mod egal?" Toți respondenții au răspuns că au respectat principiile egalității de gen, iar echipele de proiect au oferit șanse egale de participare atât pentru femei, cât și pentru bărbați. De asemenea, analiza cantitativă a rezultatelor chestionarelor a arătat că mai cu seamă femeile au fost implicate în elaborarea și coordonarea proiectelor.

De asemenea, echipa de evaluare a intervievat autoritățile naționale implicate în programarea și implementarea POC România-Ucraina-Moldova pentru anii 2007-2013. La întrebarea "În ce măsură a fost luată în considerare dimensiunea de gen și nediscriminare în programarea și implementarea programelor?", respondenții au fost rugați să ofere un scor de la 1 (foarte mic) la 5 (foarte ridicat). Scorul mediu furnizat de autoritățile naționale a fost de 3,6 care a fost considerat un scor destul de mare. Un respondent a menționat că aspectul de gen nu a fost discutat în mod expres, deoarece a fost considerat o problemă transversală.

Chestionarele on-line cu beneficiarii proiectului au indicat rezultate pozitive în ceea ce privește egalitatea de gen și egalitatea de șanse. Așa cum este ilustrat în graficele de mai jos, respondenții au indicat o rată ridicată de conștientizare a egalității de gen.

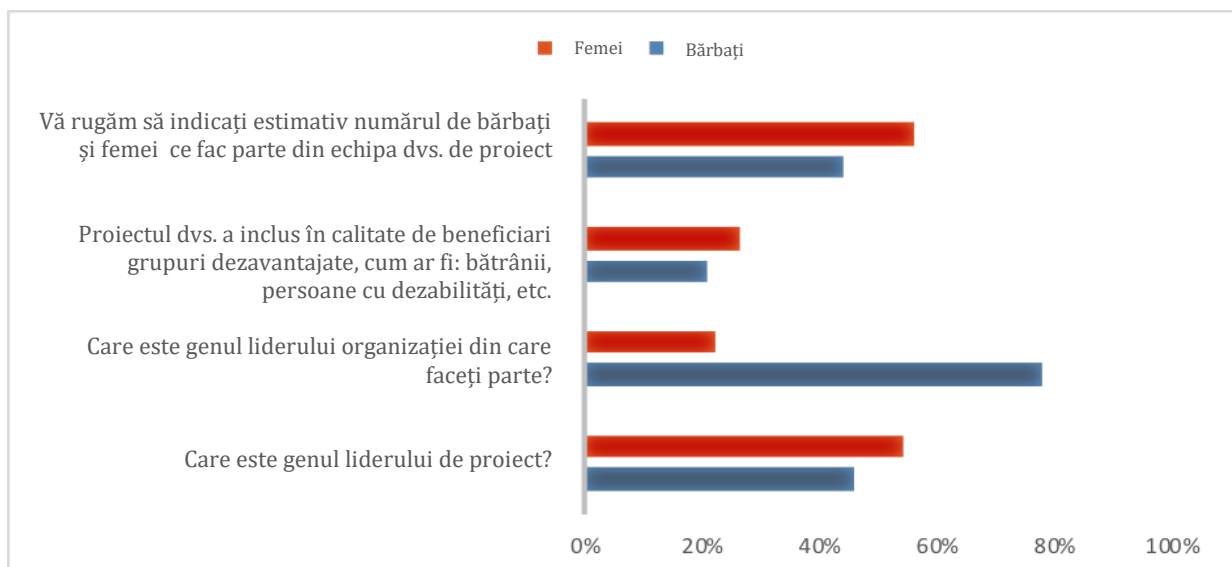

Figura 38: Egalitatea de gen și egalitatea de șanse pentru Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013

Rezultatele chestionarului au arătat că atât bărbații cât și femeile au beneficiat de rezultatele proiectelor; obiectivele proiectului au fost identificate în raport cu problemele legate de egalitatea de gen și a fost asigurată o contribuție egală între bărbați și femei în procesul de pregătire a proiectelor. Toate acestea au confirmat tendința pozitivă în ceea ce privește respectarea egalității și integrarea aspectului de gen în procesul de implementare.

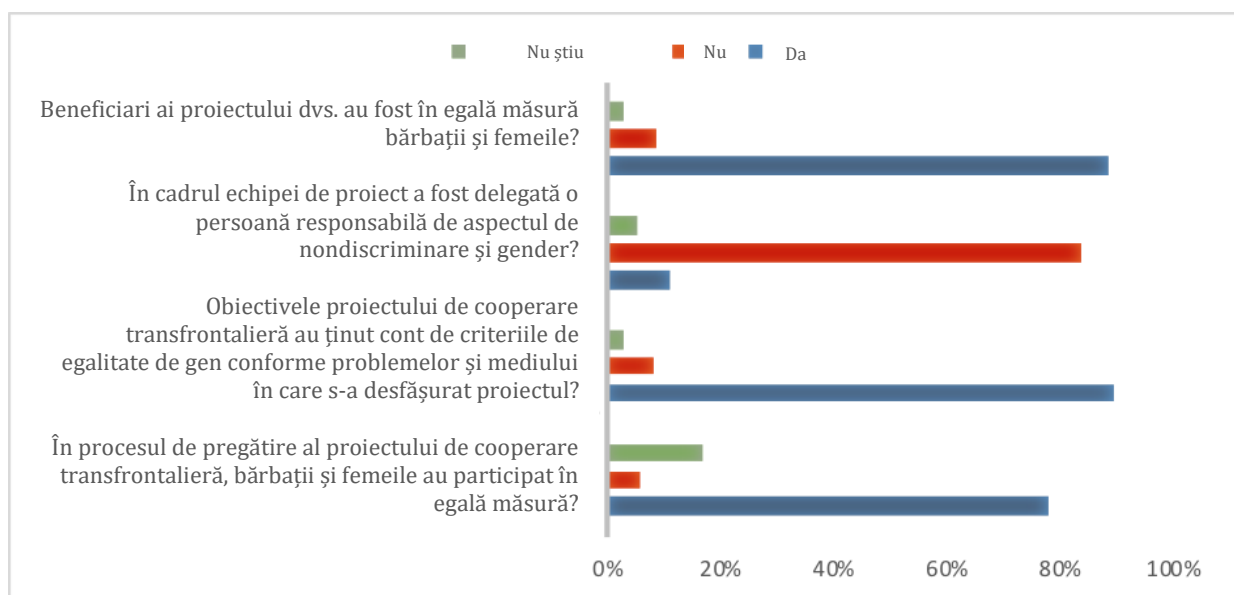

Figura 39: Respectarea egalității și integrarea aspectului de gen pentru Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013

La întrebarea privitor la existența unei persoane responsabile de aspectele de gen în echipa de proiect, (întrebarea: „Echipa de proiect a delegat o persoană responsabilă de nediscriminare și probleme de gen?”) majoritatea absolută a respondenților au răspuns negativ. Este important de menționat că procedurile de program nu au necesitat delegarea în mod expres al acestei responsabilități.

Manualul operațional al **Programului Operațional Comun de la Bazinul Mării Negre 2007-2013** a subliniat, de asemenea, ca principiile de realizarea a obiectivelor programului includeau promovarea egalității de șanse, în special reducerea discriminării de gen și promovarea contribuției femeilor la dezvoltarea economică și socială, durabilitatea ecologică a activităților, în special a celor cu impact regional și promovarea integrării culturale și înțelegerea reciprocă a comunităților din bazinul Mării Negre.

Cererea de finanțare solicita aplicanților să descrie elementele de valoare adăugată prin evidențierea problemelor transversale specifice, cum ar fi promovarea egalității de șanse între femei și bărbați, și egalitatea de șanse, nevoile persoanelor cu handicap, drepturile minorităților și drepturile populațiilor indigene.

În lista proiectelor ce au fost realizate în program a existat o inițiativă care a subliniat în mod expres că activitățile acesteia vizau femeile cu scopul de a spori implicarea lor în abordarea provocărilor comune din domeniul protecției mediului (Titlul proiectului: "Cooperarea regională pentru protecția mediului înconjurător pentru bazinele râurilor Mării Negre de la poluatorii agricoli"). Proiectul a inclus printre principalele activități și creșterea gradului de conștientizare a publicului cu privire la implicarea activă a femeilor.

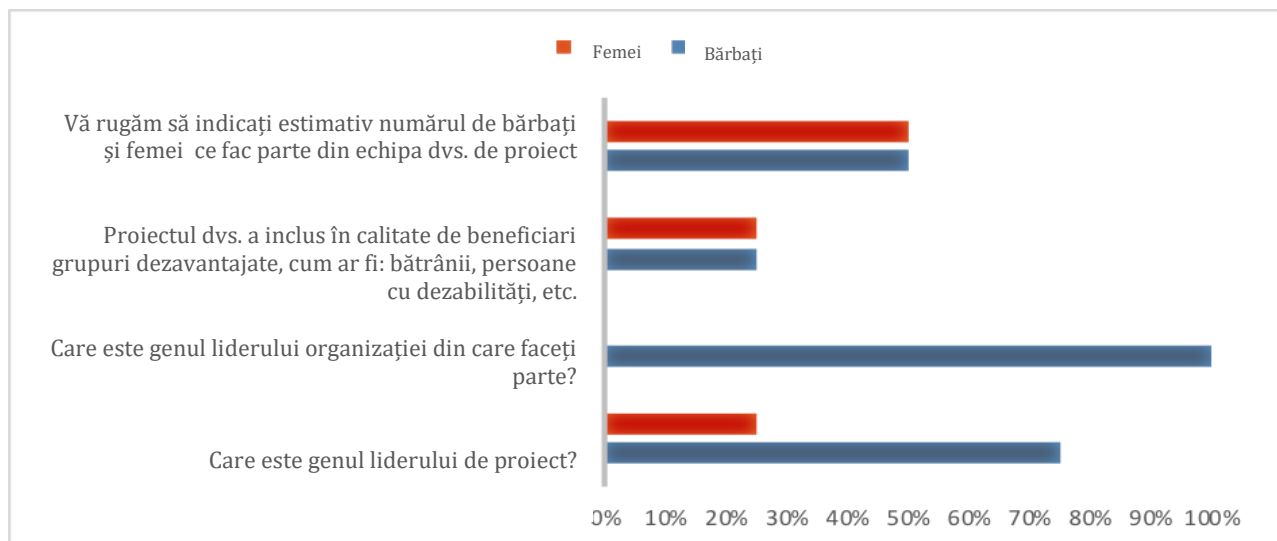

Figura 40: Egalitatea de gen și egalitatea de șanse pentru Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013

Interviurile organizate în cadrul studiilor de caz cu beneficiarii programului au indicat măsuri pozitive pentru asigurarea egalității de șanse și a egalității de gen.

Echipa de evaluare a adresat următoarea întrebare "Obiectivele proiectului au ținut cont de problemele de gen ale mediului în care a fost implementat proiectul" și interlocutorii au

răspuns afirmativ. De asemenea, a fost oferit un răspuns afirmativ la întrebarea "În procesul de pregătire a proiectului femeile și bărbații au avut o contribuție egală?".

Întrebările pe dimensiunea de gen și nondiscriminare adresate autorităților naționale implicate în programare și implementarea programului a fost formulată după cum urmează "În ce măsură au fost luate în considerare dimensiunea de gen și nondiscriminarea în programarea și implementarea programelor? Respondenții au fost rugați să furnizeze un scor de la 1 (foarte scăzut) la 5 (foarte mare). Scorul mediu a fost de 4,5, care este considerat un scor mare. În plus, studiul on-line cu beneficiarii programului a indicat, de asemenea, o conștientizare ridicată a dimensiunii de gen.

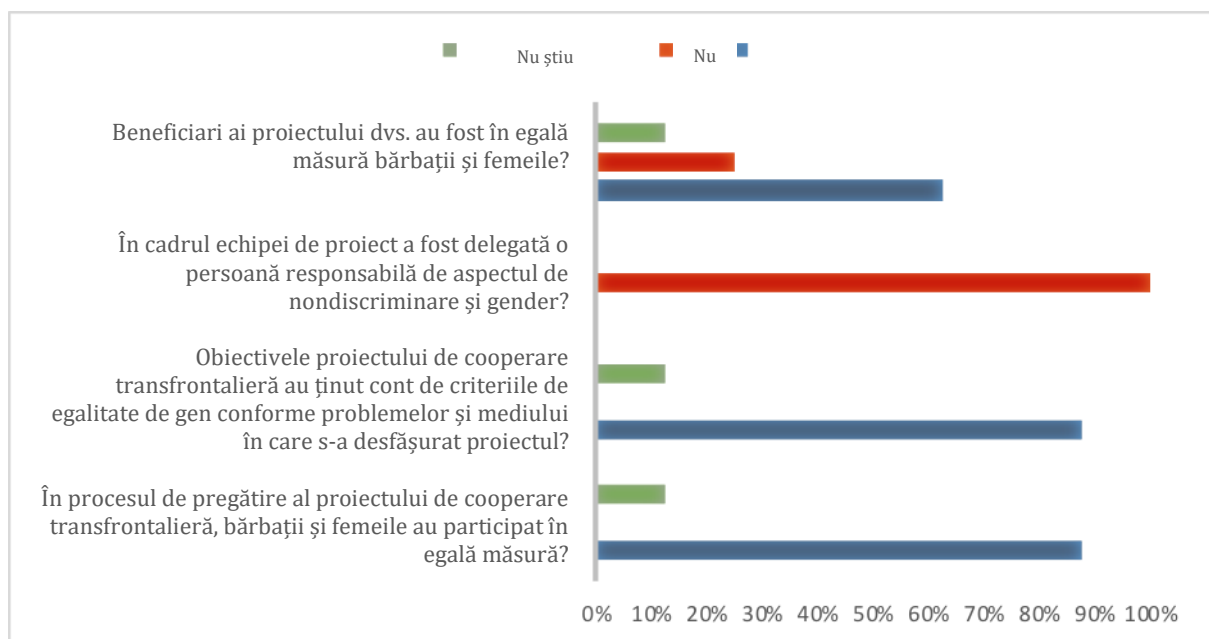

Figura 41: Respectarea egalității și integrarea aspectului de gen pentru Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013

Ca și în cazul programului anterior, nici una dintre echipe nu a nominalizat persoane responsabile de aspectele de nondiscriminare și de gen.

Manualul operațional al **Programului de cooperare transnațională Sud-Estul Europei 2007-2013** conține un capitol separat cu privire la aplicarea principiilor UE privind egalitatea de șanse și nondiscriminarea. Documentul face referiri la Tratatul de la Amsterdam din 1999, care a adoptat abordarea integratoare a egalității de gen ca una dintre principalele sarcini ale Comunității prin eliminarea dezechilibrelor și sprijinirea egalității de șanse între bărbați și femei. Articolul 16 din regulamentul general prevedea că statele membre și Comisia Europeană urmează să se ocupe de egalitatea de șanse între femei și bărbați și de nediscriminarea bazată pe sex, origine rasială sau etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau orientare sexuală, prin implementarea activităților susținute de fondurile europene. În plus, în calitate de cerință era faptul că acele cheltuieli publice urmau să se asigure că vor fi evaluate în impactul lor asupra egalității de șanse și a nondiscriminării.

Documentul a subliniat că, pentru a pune capăt discriminării și pentru a obține șanse egale între sexe, este necesar o abordarea integrată a egalității de gen. De asemenea, prin promovarea egalității de șanse, se prezumă atingerea unui echilibru și corectitudine în cadrul societății. Cu toate acestea, programul a publicat 3 rapoarte de evaluare axate pe monitorizarea și implementarea proiectelor, precum și pe activitățile de comunicare. Din păcate, nici unul din acestea nu a evaluat dimensiunea de gen și nici implementarea principiului egalității la care documentele operaționale ale programului au făcut referire.

În cadrul chestionarelor adresate beneficiarilor programului, respondenții au răspuns în unanimitate că au luat în considerare problemele de gen ale mediului în care a fost implementat proiectul. De asemenea, aceștia au dat răspunsuri afirmative privind implicarea egală a bărbaților și a femeilor în procesul de pregătire a proiectelor. Mai mult, un respondent a menționat că a introdus o statistică separată pentru a determina impactul acțiunilor asupra femeilor, iar toate acțiunile proiectului au fost raportate la criteriul egalității de gen.

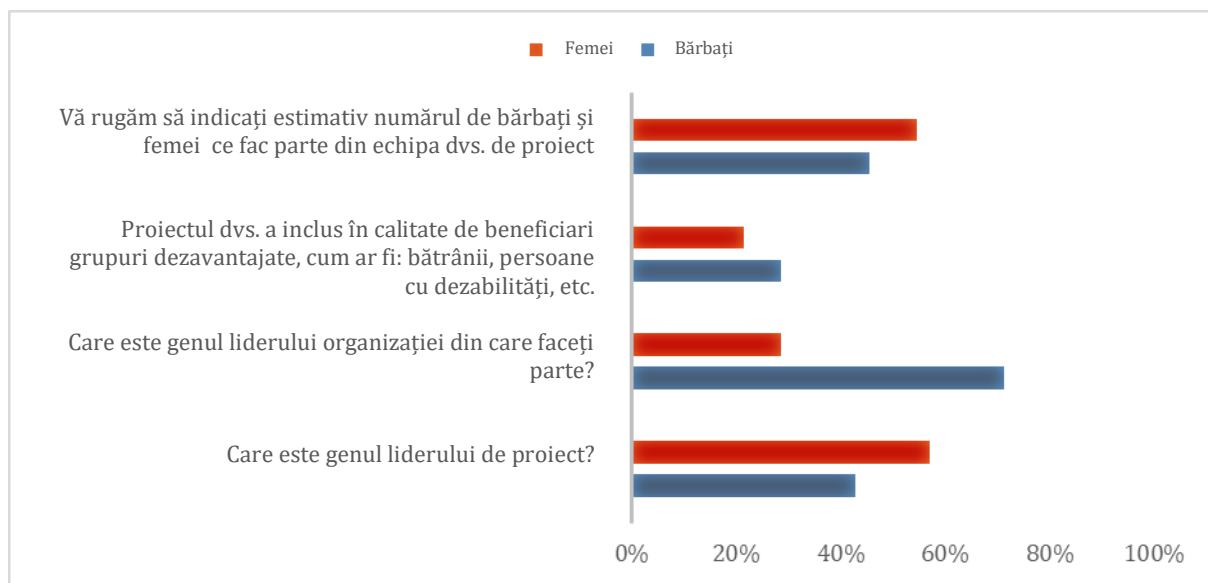

Figura 42: Egalitatea de gen și egalitatea de șanse pentru Programului de cooperare transnațională Sud-Estul Europei 2007-2013

Chestionarele adresate autorităților naționale implicate în coordonarea programului au inclus întrebarea "În ce măsură au fost luate în considerare dimensiunea de gen și nondiscriminare în procesul de programare și implementare a programelor?" prin oferirea unui scor de la 1 - foarte scăzut, la 5 - foarte ridicat. Scorul mediu a fost de 5, care este cea mai mare rată. În plus, un respondent a menționat că dimensiunea de gen și nondiscriminare a fost discutată în mod regulat în cadrul reuniunilor de coordonare. Chestionarele on-line au confirmat gradul ridicat de conștientizare a dimensiunii de gen și nondiscriminare, așa cum este prezentat mai jos.

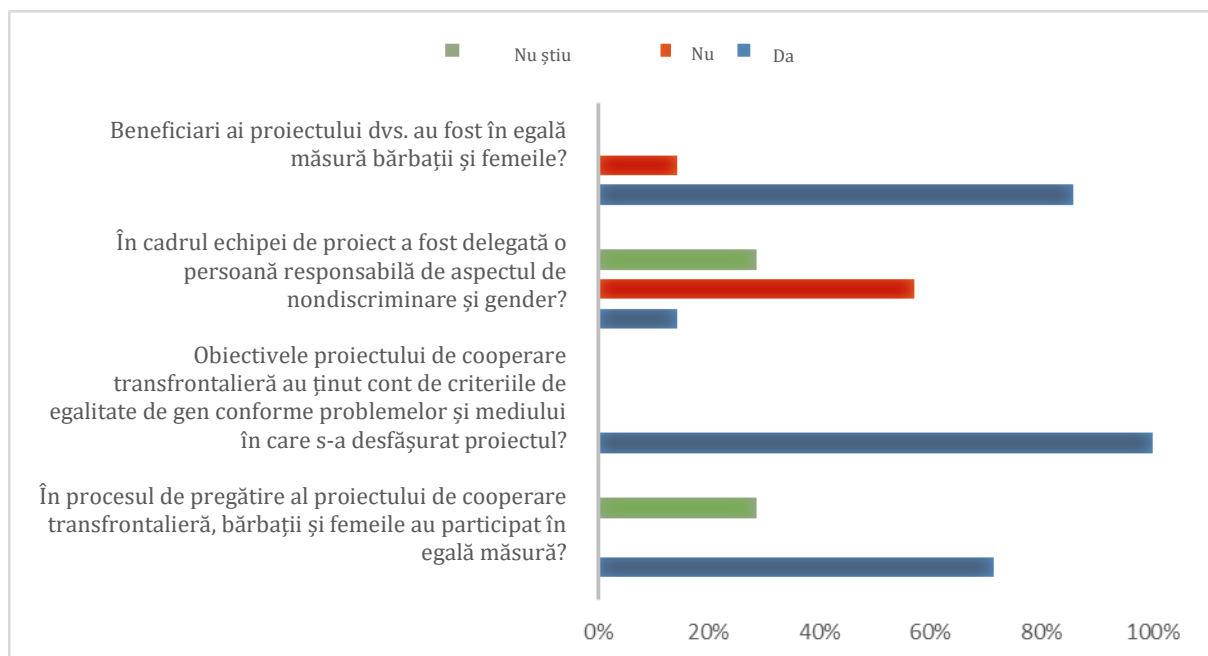

Figura 43: Respectarea egalității și integrarea aspectului de gen pentru Programul de cooperare transnațională Sud-Estul Europei 2007-2013

În baza evaluării, acest program a avut cea mai mare rată a respondenților care au menționat că în cadrul echipei lor au delegat o persoană responsabilă de problemele de gen și nondiscriminare.

În concluzie, cele 3 programe au inclus dimensiunea de gen și nondiscriminare ca o tematică intersectorială. Argumentul care a determinat această abordare este faptul că aceste teme vizează diferite sfere ale vieții și ar trebui să fie incluse în toate aspectele relațiilor sociale. Evaluarea aspectelor de gen și nondiscriminare a programelor a indicat o tendință pozitivă în rândul respondenților. Beneficiarii proiectelor au fost conștienți de practicile generale de conștientizare a egalității de gen și asigurare a egalității. Experții au perceput un respect autentic pentru aceste subiecte atunci când s-au organizat ședințele și au fost adresate întrebările respective. Mai jos sunt prezentate câteva recomandări care vor spori gradul de conștientizare în ceea ce privește egalitatea de gen și nondiscriminarea pentru viitoarele programe.

IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Ca urmare a evaluării celor trei programe de cooperare transfrontaliere 2007-2013, se poate concluziona că, cooperarea transfrontalieră trebuie continuată în Republica Moldova. Acesta este un instrument distinct al politicii de coeziune a UE, dezvoltării regionale și politicii europene de vecinătate pentru următorii ani.

Valoarea adăugată a cooperării transfrontaliere - așa cum a fost identificată în numeroasele interviuri și sondajul online, dar și din analiza documentației și a datelor disponibile – cuprinde mai multe aspecte legate de dimensiunile socio-economice, politice, instituționale și culturale.

Valoarea adăugată socio-economică a fost percepută de respondenți, după cum urmează:

- Mobilizarea partenerilor regionali și locali;
- Participarea activă a actorilor din sectorul economic și cel social în cadrul proiectelor de cooperare transfrontalieră și, ulterior, prin creșterea cooperării economice și sociale;
- Îmbunătățirea infrastructurii de transport, a situației de mediu și a altor aspecte strategice comune.

Valoarea adăugată la nivel politic implică contribuții la:

- Inițierea procesului de cunoaștere, înțelegere și încredere reciprocă;
- Crearea parteneriatelor transfrontaliere durabile;
- Creșterea cooperării verticale a nivelurilor politice și administrative în Republica Moldova.

Valoarea adăugată instituțională se referă la implicarea activă a cetățenilor, autorităților și a organizațiilor sociale în rezolvarea problemelor comune:

- Schimb de cunoștințe;
- Cooperare pe termen lung a entităților capabile să lucreze eficient;
- Parteneriate verticale și orizontale;
- Elaborarea, implementarea și finanțarea comună a proiectelor transfrontaliere.

Valoarea adăugată culturală se referă la:

- Diseminarea cunoștințelor despre situația geografică, economică, socio-culturală și istorică a regiunii transfrontaliere;
- Comunicarea și cooperarea între țări.

Solicitați să descrie pe scurt **lecțiile învățate** din cadrul celor trei programe de cooperare transfrontaliere 2007-2013 în Republica Moldova, respondenții au oferit un spectru larg de răspunsuri. Acestea sunt prezentate și grupate pe tematici comune în cele ce urmează:

Necesitatea creării unui mecanism de cofinanțare la nivel național

- Cofinanțarea poate fi uneori un obstacol pentru beneficiari de a participa în cadrul acestor programe;

Alte aspecte financiare

- Costurile ridicate de elaborare a documentației de proiect reprezintă un impediment pentru parteneri;

Aspecte tematice

- Aria de cooperare definită în programe este vastă și coerentă;
- Proiectele sunt complexe și trebuie demonstrat impactul transfrontalier;

Necesitatea funcției de help-desk

- Formularul de aplicare este complex și greu de înțeles;
- Complexitatea aplicării regulilor IEPV (ex. formularul de aplicare este greu de înțeles);
- Lipsa de experiență a persoanelor implicate în pregătirea propunerilor de proiect și ulterior în implementarea acestora, înțelegerea insuficientă a noilor abordări / reguli de parteneriat, etc.;
- Diferențele legislative dintre țările participante la program au împiedicat implementarea corectă proiectelor (de exemplu, achizițiile publice, regulile de eligibilitate) urmau a fi luate în considerare în avans, iar STC și oficiile regionale ar putea ajuta beneficiarii;
- Căutarea partenerilor: găsirea de parteneri și crearea parteneriatelor viabile este destul de dificilă;
- Dificultate în elaborarea documentelor de proiect datorită lipsei de personal calificat;
- Trebuie luat în considerare capacitatea administrativă limitată a autorităților locale în identificarea, elaborarea și implementarea proiectelor transfrontaliere;

Procese

- Capacitățile reduse ale autorităților locale privind identificarea, elaborarea și implementarea proiectelor transfrontaliere urmează a fi luate în considerare;
- Datorită perioadei îndelungate a procesului de evaluare a propunerilor de proiecte, ideea inițială a proiectului poate suferi modificări (aproximativ 18 luni de la lansare până la semnarea contractului);
- Lipsa unei proceduri uniforme / standard privind utilizarea ratelor de schimb;
- Nu există orientări clare privind monitorizarea progresului și rezultatelor proiectului;
- Cerințe complexe de raportare: *"Am pierdut foarte mult timp pentru raportare, iar dese ori era necesar să raportam aceleași activități de mai multe ori"*.

Analizând această listă, mai jos au fost formulate următoarele **recomandări** pentru viitoarele activități de cooperare transfrontalieră în Republica Moldova:

Cooperarea Transfrontalieră se confruntă cu provocări de diferențe administrative, de planificare și diferențe instituționale. Prin proiectele de cooperare transfrontalieră implementate în cadrul celor trei programe de cooperare transfrontalieră 2007-2013, Republica Moldova a beneficiat atât de investiții fizice, cât și investiții instituționale. **Investițiile fizice**, în special prin proiectele majore de investiții au vizat **îmbunătățirea infrastructurii de transport, a proiectelor de mediu și de turism. Investițiile**

instituționale au cuprins cunoștințele și aptitudini create între diferiți actori ai acestor programe. În acest context, trebuie accentuat faptul că instituțiile din Moldova au beneficiat de cooperarea transfrontalieră în abordarea problemelor de interes comun / transfrontalier.

Prin urmare, având în vedere **capacitatea de absorbție** alocată părților relevante din Republica Moldova, cooperarea transfrontaliere ar trebui extinsă la niveluri mult mai practice, sporind eficiența programelor.

Capacitatea de absorbție depinde de factori care nu țin doar de programele de cooperare transfrontalieră, dar și de capacitățile și competențele structurilor naționale de programe pentru derularea programelor de cooperare transfrontalieră. Pentru a îmbunătăți capacitatea de management și coordonare a programelor de cooperare transfrontalieră este esențială crearea unei structuri naționale capabile. Instabilitatea politică și schimbările frecvente ale personalului din cadrul Autorității Naționale au creat adesea ambiguități cu privire la cine este responsabil pentru coordonarea acestor programe în Republica Moldova. Numărul personalului care lucrează în cadrul acestor programe ar trebui să rămână stabil și să dispună de suficiente resurse umane și tehnice pentru a-și îndeplini sarcinile.

Din motive de eficacitate și eficiență, ar trebui să existe o coerență între cele trei programe de cooperare transfrontalieră în alocarea și executarea sarcinilor în cadrul **structurilor de management a programelor de cooperare transfrontalieră** (autorități contractante, structuri de operare și secretariate tehnice comune). În special, rolul STC și al oficiilor antene, care ar trebui plasate în fiecare țară participantă, ar trebui clarificat și consolidat. Studiul online și interviurile au arătat clar că **asistența tehnică și „funcțiile de help-desk** ale structurilor programului **sunt de o importanță crucială.**

Este necesar de a consolida rolul de facto al oficiului antenă a STC în Republica Moldova, care a fost foarte apreciat de respondenți. Acesta a activat pe perioada de implementare a programelor transfrontaliere 2007-2013 printr-o inițiativă voluntară a personalului și cu sprijin financiar din surse externe. Această entitate ar putea avea sarcini de help-desks, al căror scop și misiune ar fi sprijinirea beneficiarilor în pregătirea proiectelor calitative. STC-urile prin funcțiile de help-desks ar urma să ofere în mod oficial (și pe baza acordurilor contractuale și financiare) un sprijin mai mare pentru beneficiari în pregătirea proiectelor, inclusiv organizarea regulată a atelierelor de lucru privind elaborarea proiectelor transfrontaliere, facilitând procesul de creare a parteneriatelor și oferirea a sprijinului în ghidarea aplicării pentru programe. Acest oficiu ar urma să sprijine beneficiarii și în timpul implementării proiectelor, acționând ca facilitatori, inclusiv prin acordarea consultațiilor cu privire la procesul corect de achiziții și îndeplinirea cerințelor noului cadru de performanță.

Cerințele de cofinanțare constituie, evident, o problemă urgentă pentru solicitanții de proiecte. În vederea creșterii eficienței, este necesar să se ofere soluții la nivel național pentru a ajuta potențialii solicitanți să îndeplinească aceste cerințe. **"Vom aprecia dacă la nivel național va fi instituit un mecanism de cofinanțare pentru sprijinirea beneficiarilor locali (de exemplu, ca în România)"** - acest lucru a fost propus de unul dintre beneficiarii intervievați.

Structurile programelor ar urma să publice din timp informația la nivel de program privind programele multilaterale și bilaterale de finanțare ale UE, astfel încât potențialii beneficiari să fie conștienți de sursele de finanțare complementare.

În acest context, ar fi o îmbunătățire semnificativă a propunerilor de proiecte depuse în cazul în care fiecare autoritate de management va publica un **calendar al apelurilor de propuneri de proiecte care să acopere perioada de programare**, care stabilește momentul lansării apelurilor și temelor ce vor fi acoperite.

Numeroasele nemulțumiri privind întârzierile în contextul diferitelor proceduri de programare, contractare și plată, subliniază importanța asigurării unei anumite discipline în gestionarea resurselor într-un interval de timp rezonabil, o perioadă maximă de timp pentru evaluare, selectare și contractare a proiectelor, care ar urma să fie cunoscute beneficiarilor prin intermediul site-urilor programelor și ghidurilor pentru solicitanți.

În ceea ce privește creșterea eficienței (creșterea beneficiilor finanțării UE), dar și eficacitatea, impactul și sustenabilitatea, ar trebui să se pună un **accent mai mare pe un număr mai restrâns și exact al obiectivelor și rezultatelor** care oferă o probabilitate mai mare asupra impactului socio-economic în regiunile de frontieră. Acest lucru ar putea fi realizat prin elaborarea studiului preliminar în vederea pregătirii pentru programarea 2021-2027 (finanțat în cadrul priorității AT), precum și prin implicarea ministerelor de resort relevante pentru prioritățile tematice alese în procesul de programare. Scopul viitoarelor apeluri de propuneri de proiecte ar urma să fie focusat. Obiectivele apelurilor de propuneri de proiecte ar urma să fie adaptate la o anumită locație, grup țintă și / sau temă în cadrul obiectivului specific din documentul programului.

Analizele SWOT ale celor trei programe de cooperare transfrontalieră în Republica Moldova 2007-2013 au fost destul de generale. Deși s-au referit la strategiile naționale relevante, au fost formulate prea general pentru a identifica și a aborda în mod eficient problemele concrete din anumite regiuni de frontieră pentru a avea un impact asupra dezvoltării economice locale. Este necesar să existe un SWOT mai bine informat, cu o bază statistică și analitică mai puternică; ar trebui să se realizeze un proces de prioritizare la etapa de sinteză a analizei SWOT. Aceasta ar putea constitui baza necesară pentru selectarea proiectelor care au un impact clar asupra dezvoltării economice locale, care demonstrează valoarea adăugată și care indică sinergiile cu strategiile de dezvoltare naționale/ locale sau alte acțiuni finanțate de donatori.

Cerințele de raportare ar urma să fie simplificate și aliniate la cele trei programe de cooperare transfrontalieră.

Autorii acestui studiu au ajuns la concluzia că **sistemele de monitorizare a programelor urmează să fie îmbunătățite**. Aceasta este necesar pentru măsurarea eficacității programelor în baza realizării indicatorilor la nivel de program și proiect. Evaluatorii din cadrul procesului de evaluare ar urma să țină cont de previziunile solicitantului privind valorile indicatorilor (adică legătura dintre indicatori și procesul de evaluare). Beneficiarii ar urma să fie obligați să îmbunătățească calitatea cadrelor de performanță a proiectelor (cadrul logic și indicatorii) înainte de semnarea contractului. Beneficiarii ar trebui să fie obligați să calculeze valoarea și furnizarea dovezilor privind realizarea indicatorilor (la nivel de produs, rezultat și impact) ca parte a sistemului de monitorizare și raportare al proiectului, cu sprijinul oferit de către STC.

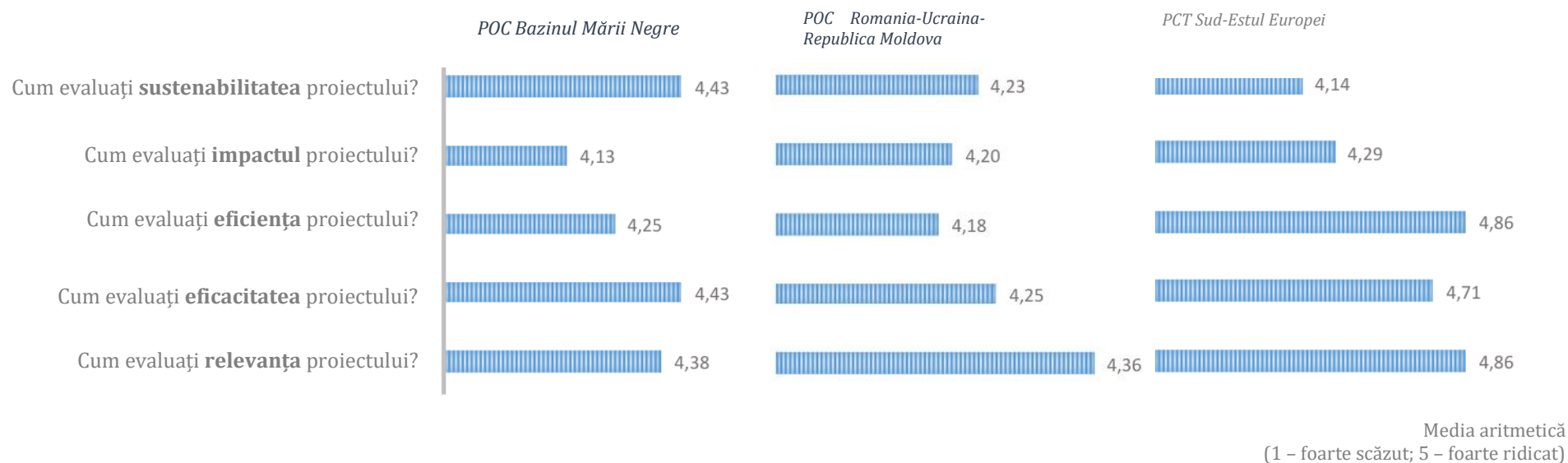
Recomandări privind modalitățile de consolidare a integrării aspectelor de egalitate de gen și nondiscriminare în cadrul programelor de cooperare transfrontalieră:

- Recomandarea generală este că programele ar trebui să sporească sprijinul pentru beneficiari în ceea ce vizează cunoștințele privind egalitatea de gen și nondiscriminarea.
- În cadrul cursurilor de instruire oferite în contextul asistenței tehnice, este necesar să se organizeze discuții despre cum să se îmbunătățească participarea femeilor și să se asigure mai multe oportunități egale atât în cadrul echipelor de proiect, cât și în rândul beneficiarilor proiectelor.
- Este necesar de a asigura că toată corespondența, cărțile de vizită etc. ale programelor conțin un limbaj sensibil la aspectele de gen; adică formele de expresie să corespundă genului și să nu includă termeni generali masculini. Este necesar să se încurajeze ca și echipele de proiect să adopte aceeași abordare în comunicarea cu beneficiarii și părțile interesate.
- Să încurajeze echipele de proiect să delege persoane care să acționeze ca punct focal de gen și nondiscriminare. Programele urmează să ofere instruirii acestor persoane în ceea ce privește analiza de gen, bugetarea de gen, integrarea dimensiunii de gen și nondiscriminarea.
- Programul ar trebui să adune informații privind abordarea integratoare a egalității de gen, inclusiv cele mai bune practici din diferite proiecte. Aceste practici urmează a fi diseminate ca exemple în cadrul târgurilor de proiect sau a altor evenimente pentru a încuraja un astfel de comportament.
- Este necesar să se piloteze și să se extindă dacă se dovedește un succes, așa-numitul audit de gen. Auditul de gen se poate realiza la sfârșitul proiectului și poate colecta informații pentru proiectul respectiv sau poate fi introdus ca instrument de autoevaluare pentru echipele de proiect. Auditul de gen, în conformitate cu prevederile Organizației Internaționale a Muncii, este un instrument și un proces bazat pe o metodologie participativă de promovare a învățării organizaționale la nivel individual, la nivel de unitate de lucru și organizațională cu privire la modalitățile de integrare practică și eficientă a genului. Un audit de gen îmbunătățește capacitatea colectivă a organizației de a-și examina activitățile din perspectiva de gen și de a identifica punctele forte și punctele slabe în promovarea problemelor legate de egalitatea de gen și nondiscriminare. Această practică poate fi extinsă și spre grupurile sau minoritățile vulnerabile.

BIBLIOGRAFIA

- Strategia de creștere economică și reducerea sărăciei (SCERS) a Republicii Moldova pentru perioada 2004-2007, Chișinău, Decembrie 2004.
- Strategia de țară al UE pentru Republica Moldova acoperă perioada 2007-2013
https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/csp-moldova-2007-2013_en.pdf
- Strategia pentru cooperarea transfrontalieră IEPV 2007-2013
https://ec.europa.eu/europeaid/enpi-cross-border-cooperation-strategy-paper-2007-2013_en
- Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”: ȘAPTE soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei (aprobată prin Legea nr. 166 din 11 iulie 2012)
<http://cancelaria.gov.md/en/apc/national-development-strategy-moldova-2020-seven-solutions-economic-growth-and-poverty-reduction>
- Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2013 – 2015, octombrie 2012
- Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013
<http://www.ro-ua-md.net/programme/documents/official-documents/>
- Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2007-2013
<http://blacksea-cbc.net/programme/programme-documents/>
- Planul Național de Acțiune pentru implementarea Acordului de Asociere RM - UE
<http://dcfta.md/eng/national-action-plan>
- Programul de Cooperare Transnațional Sud-estul Europei 2007 – 2013
http://www.southeast-europe.net/en/downloads_section/project_management_documents/
- Legea nr. 295-XVI din 21 decembrie 2007 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova
- Regulamentul (CE) nr. 1638/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 octombrie 2006 de stabilire a dispozițiilor generale privind instituirea unui instrument european de vecinătate și de parteneriat

Anexa 1. Rezultatele comparative ale evaluării bazate pe chestionarele completate de către beneficiarii programelor de cooperare transfrontalieră (per program)

Anexa 2: Participarea Republicii Moldova în cadrul programelor de cooperare transfrontaliere în perioada 2007-2013

Numărul apelurilor de propuneri de proiecte	9
Numărul propunerilor de proiecte depuse per program / numărul propunerilor de proiect depuse de partenerii lideri din Moldova	3713 / 411
Numărul de aplicații cu participarea partenerilor din Moldova	845
Proiecte contractate pe program	318
Proiecte contractate cu partenerii lideri din Moldova	32
Proiecte contractate cu parteneri din Moldova	171
Fonduri accesate de beneficiarii și partenerii din Moldova, milioane Euro	37,4579
Produsul intern brut pe cap de locuitor (PIB), 2007 (înainte de implementarea proiectelor transfrontaliere) <i>Sursa: "Moldova; Gross Domestic Product (Nominal) // World Economic Outlook Database, Octombrie 2017". International Monetary Fund. Accesat la 12 octombrie 2017.</i>	4.401bn U.S. dolari
Produsul intern brut pe cap de locuitor (PIB), 2015 (după implementarea proiectelor transfrontaliere) <i>Sursa: "Moldova; Gross Domestic Product (Nominal) // World Economic Outlook Database, Octombrie 2017". International Monetary Fund. Accesat la 12 octombrie 2017.</i>	6.773bn U.S. dolari

Anul	2009	2010	2011	2012	2013	Media (2009-2013)
PIB Nominal, miliarde	5.438	5.813	7.018	7.283	7.985	6.7074
Extinderea fondurilor alocate prin programele CTF, miliarde	0.009196	0.000355	0.027513	0	0.00074085	0.007560969

Scurtă concluzie: Cu suma de aproximativ 37,5 milioane de euro, beneficiarii moldoveni au implementat proiecte de cooperare transfrontalieră, care au avut un impact pozitiv asupra creșterii PIB-ului Moldovei. Prin implementarea proiectelor de cooperare transfrontalieră, instituțiile beneficiare au dezvoltat abilități precum: elaborarea proiectelor și gestionarea fondurilor, colaborarea în parteneriate complexe și buna organizare a evenimentelor. Ca rezultat al acestor abilități, au fost elaborate documente strategice importante pentru țară, au fost finalizate proiectele de infrastructură și au fost puse bazele unor inițiative viitoare care și pentru viitor vor avea un impact pozitiv asupra dezvoltării social-economice al Republicii Moldova.